

POLEMIA

Kansalaismielipide ja kunnat

Ilmapuntari 2017

Kansalaismielipide ja kunnat

Kansalaismielipide ja kunnat

Ilmapuntari 2017

KAKS – KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖ

KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT

Kunnallissalan kehittämissäätiön
Polemia-sarjan julkaisu nro 109
© Pole-Kuntatieto Oy ja kirjoittajat

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2018
ISBN 978-952-349-005-5 (nid)
ISBN 978-952-349-006-2 (pdf)
ISSN 1235-6964

Sisällys

ESIPUHE	7
1 JOHDANTO	9
2 MIELIPITEET ASUMISESTA JA RAKENTAMISESTA	12
2.1 Mielipiteet asumisesta ja rakentamisesta huhtikuussa 2017	12
2.2 Mieluisin asumismuoto ja asuinympäristö	16
3 KUNTA-ASENTEET VUONNA 2017	19
3.1 Arviot kunnanjohtajasta syyskuussa 2017	19
3.2 Kuntien työnantajakuva syyskuussa 2017	21
3.3 Suhtautuminen palkankorotuksiin syyskuussa 2017	23
3.4 Suhtautuminen kaksoiskuntalaisuuteen kesäkuussa 2016	24
3.5 Luottamus kuntapäättäjiin kuntavaalien 2017 jälkeen	26
3.6 Suhtautuminen sote-uudistukseen kesäkuussa 2017	27
3.7 Vastuu kansalaisten hyvinvoinnista joulukuussa 2017	30
3.8 Odotukset kuntapalveluiden kehityksestä joulukuussa 2017	32
3.9 Kiinnostus vapaa-ajan palveluita kohtaan joulukuussa 2017	34
3.10 Suhtautuminen muuttoliikkeeseen huhtikuussa 2017	37
3.11 Huhtikuussa 2017 annetut arviot kuntien tehtävistä tulevaisuudessa	38

4	KUNTAVAALIT 2017	41
4.1	Kunnallista demokratiaa ja äänestämistä koskevat mielipiteet viikko kuntavaalien jälkeen	41
4.2	Syyt käydä äänestämässä ja jättää äänestämättä kuntavaaleissa 2017	45
4.3	Puoluevalintaan vaikuttaneet tekijät kuntavaaleissa 2017	47
5	MUUT POLITIIKKA-ARVIOT	50
5.1	Näkemykset erilaisten poliittisten liikkeiden vetovoimasta kesäkuussa 2017	50
5.2	Suhtautuminen maan hallitukseen ja oppositioon kesäkuussa 2017	56
5.3	Arviot maan hallituksen toiminnasta eri asioissa kesäkuussa 2017	58
6	LUOTTAMUS YHTEISKUNNAN ERI TAHOIHIIN JA MEDIAAN	60
6.1	Luottamus eri tahoihin yhteiskunnassa joulukuussa 2017	60
6.2	Luottamus medioiden uutisointiin joulukuussa 2017	63
7	SUHTAUTUMINEN YLIOPISTOJEN UUDISTAMISEEN	66
7.1	Arviot yliopistojen tärkeimmistä tehtävistä syyskuussa 2017	67
7.2	Yliopistojen uudistamista koskevia asenteita syyskuussa 2017	68
8	PERUSTUSLAKIA JA SEN SOVELTAMISTA KOSKEVAT ASEENTEET	70
KUVIOT		
	Mielipiteet asumisesta ja rakentamisesta	73
	Kunta-asenteet vuonna 2017	81
	Kuntavaalit 2017	114
	Muut politiikka-arviot	128
	Luottamus yhteiskunnan eri tahoihin ja mediaan	142
	Suhtautuminen yliopistojen uudistamiseen	153
	Perustuslakia ja sen soveltamista koskevat asenteet	157

Esipuhe

Kansalaismielipide ja kunnat – Ilmapuntari 2017 on koonto neljästä tuon vuoden aikana tehdystä kansalaistutkimuksesta. Polemian nimenä voisi olla myös Kansalaismielipide ja yhteiskunta.

Kansalaiskyselyjen teemoja olivat muun muassa kuntien tulevat tehtävät, kunta työnantajana ja kaksoiskuntalaisuus. Kunta-vaalejakin analysoitiin jälkikäteen. Puntarissa olivat myös luottamus yhteiskunnan eri päättäjiin aina kirkosta maan hallitukseen, presidenttiin sekä itseän. Kansalaiset arvioivat myös yliopistojen tehtäviä ja maan perustuslaillista järjestystä.

Kirjassa ei ole kaikkia vastauksiin liittyviä kuvioita niiden suuren määrän vuoksi. Kuviot löytyvät www.kaks.fi-sivuilta ao. aihepiiriä käsittelevistä tiedotteista.

Tutkimuksen, kuten sarjan aiemmatkin osat, on Kunnallissalan kehittämissäätiön toimeksiannosta tehnyt TNS Kantar Oy. Hankkeen vastaavana johtajana ja kirjoittajana on toiminut yht.lis. Juhani Pehkonen. Lämpimät kiitokset hänelle!

Ilmapuntareiden avulla meistä itse kukin voi arvioida suomalaisten arvojen ja asenteiden muutosta yhteiskunnallisiin kysymyksiin aina 1990-luvun alusta tähän päivään. Oivalluksia löytävää tutustumista!

Tammikuussa 2018

Antti Mykkänen

asiamies

KAKS – Kunnallissalan kehittämissäätiö

1 Johdanto

Tässä raportissa esitetään keskeiset tulokset vuoden 2017 aikana toteutetuista Ilmapuntari-tutkimuksista, joissa on selvitetty suomalaisten suhtautumista kunnallishallintoon ja politiikkaan. Kysymyksenasettelu on ollut laaja ja kattanut useita teemakokonaisuuksia. Tarkastelukehikkona ei ole ollut yksinomaan kunta, vaan puntarointi on ulottunut myös yleisempään yhteiskunnalliseen ja poliittiseen asenneilmastoon.

Sisällöllisesti moniaineksinen tutkimusaineisto raportoidaan kahdeksaan päälukuun jäsennettynä. Ensin tarkastellaan luvussa kaksi mielipiteitä asumisesta ja rakentamisesta. Kolmannessa luvussa selvitetään kunta-asenteita vuonna 2017. Tässä osiossa kuvataan mielipiteitä kunnanjohtajasta ja kunnista työnantajina. Luku kattaa myös näkemyksiä kuntien palkkauksesta, asuinkunnan kehitysnäkymistä ja kuntien tehtävistä tulevaisuudessa.

Raportin neljännessä luvussa katse kääntyy kevään 2017 kuntavaaleihin. Luvussa sivutaan näkemyksiä demokratian toteutumisesta asuinkunnassa ja äänestämisestä sekä puntaroidaan äänestämiseen vaikuttaneita tekijöitä viime kuntavaaleissa.

Raportin viidennessä luvussa tarkastellaan yleistä poliittista mielipideilmastoa. Tässä yhteydessä jäljitetään erilaisten poliittisten liikkeiden vetovoimaa äänestämisen näkökulmasta. Lisäksi

selvitetään, miten kansalaiset suhtautuvat hallituksen lisäksi maamme oppositioon.

Seuraavaksi luvussa kuusi suurennuslasin alle poimitaan luottamus yhteiskunnan keskeisiin tahoihin mukaan lukien tiedotusvälineet ja niiden uutisointi. Luvussa seitsemän periskooppi käännetään kohden yliopistoja. Tässä osiossa käsitellään kansalaisten suhtautumista yliopistojen tehtäviin ja ajankohtaisiin toiminnan uudistusehdotuksiin.

Raportin viimeisessä luvussa tarkastellaan perustuslakia ja sen soveltamista koskevia asenteita. Asia on ajankohtainen, koska viireillä olevassa sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveystalvet on tarkoitus siirtää kunnilta maakuntien vastuulle. Kesällä 2017 perustuslakivaliokunta esitti, että maan hallituksen on tehtävä sote-lainsäädäntöön korjauksia. Hallituksen on aikomus antaa uusi esitys eduskunnalle keväällä 2018. Koska rajanveto eri aihealueiden välillä on sopimuksenvaraista, sisällöllinen jaotus on luonnollisesti paljolti esitystekninen.

Käsillä oleva raportti on yhteenveto vuoden 2017 osa-aineistoista. Tässä raportissa verbalisoidaan ja visualisoidaan päätuloksia koko vuoden osalta. Graafisten kuvioiden osuus raportissa on suuri, koska useimmat tutkittavat asiat ovat konkreettisia ja kuvat pitkälti itseselitteisiä. Aineistojen laajuudesta ja jo lähtökoh- taisesta moniulotteisuudesta johtuen kaikkia tuloksia ei ole mahdollista eikä järkevää kirjoittaa systemaattisesti auki.

Tutkimusaineisto koostuu useammasta erillisestä osa-aineis- tosta. Ensimmäinen osa tutkimusaineistoa on koottu internet- paneelissa huhtikuussa 2017 viikko kuntavaalien jälkeen. Haastat- teluja tehtiin yhteensä 1 036. Vastaajat edustavat maamme 18–75 vuotta täyttänyttä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Toinen osa haastatteluista toteutettiin samalla metodilla kesä- kuussa. Haastatteluiden määrä oli tässä osiossa 1 044. Kolmas osa- aineisto kerättiin syyskuussa. Haastatteluiden määrä oli 1 000. Neljäs osa-aineisto koottiin joulukuun alussa. Haastatteluiden määrä oli tässä 1 016.

Raportin tehtävänä on lähinnä jäsentää aineistoa ja johdattaa lukijaa omien havaintojen ja tulkintojen tekoon. Erillisissä tilasto- raporteissa on esitetty kaikki tutkimustulokset yksityiskohtaisessa

taulukkomuodossa. Ne sisältävät myös tiedot tutkimusaineistojen rakenteesta ja vastaajaryhmien koosta.

Tutkimuksen kuten sarjan aiemmatkin osat on Kunnallisalan kehittämissäätiön toimeksiannosta toteuttanut TNS Kantar Oy.

2 Mielipiteet asumisesta ja rakentamisesta

2.1 Mielipiteet asumisesta ja rakentamisesta huhtikuussa 2017

Huhtikuussa 2017 selvitettiin näkemyksiä asumisesta ja rakentamisesta. Moniosaisessa kysymyssarjassa vastaajien tuli arvioida erilaisia väitteitä sen mukaan, kuinka hyvin tai huonosti ne vastaavat henkilökohtaisia näkemyksiä. Arvioitavien väittämien sisällöllinen kirjo oli moniaineksinen ja osin ristiriitainen aivan kuten asiasta käytävä julkinen keskustelukin, josta kysymysosiot oli pitkälti johdettu.

Tiiviin, kaupunkimaisen asumisen suosio lisääntyi vuodesta 2013

Tutkimuksessa suhtautumista asuinympäristön yhdyskuntarakenteeseen selvitettiin kahdella, toisilleen vastakkaisella väittämällä. Mittarit tuottivat jokseenkin yksiselitteisen tuloksen ja tukivat tulkintaa, jonka mukaan suomalaiset mieluiten eläisivät rauhalla, luonnonläheisellä asuinalueella, joka ei ole liian kaupunkimainen tai tiiviisti rakennettu.

Väite, jonka mukaan ”asumisen ja rakentamisen tulee olla tiivistä ja kaupunkimaista”, käänsi suomalaisten peukalot alaspäin.

Vain vajaa kolmannes (31 %) piti ajatusta hyvänä. Torjunta oli jokseenkin tyyli (59 %). Vaikka tiiviillä yhdyskuntarakenteella on ympäristöä koskevat ja taloudelliset (mm. infrastruktuurin rakentamisen kannalta) etunsa, se ei näytä viehättävän perinteisiin ihanteisiin kiinnittyneitä suomalaisia.

Teesi ”suomalaiset haluavat asua väljästi, minkä takia asumisen tiivistämisellä ei ole tulevaisuutta”, tuotti lähes päinvastaisen tuloksen. Enemmistö (59 %) hyväksyi väittämän, reilu neljännes (29 %) ei. Vaikka väittämä ei luotaa pelkästään vastaajan henkilökohtaista kantaa, vaan myös arviota suomalaisten yleisestä mielipiteestä (on paljolti vision luonteinen ennakkoidessaan tulevaa kehitystä), tuloksia voi pitää varsin todistusvoimaisina.

Suomalaisten mielipiteet muuttuivat vuodesta 2013. Aiempaa useampi on sitä mieltä, että asumisen ja rakentamisen tulee olla tiivistä ja kaupunkimaista (22 % → 31 %). Aiempaa useampi myös torjui sen, että asumisen tiivistämisellä ei ole tulevaisuutta (25 % → 29 %).

Jotta asuntotarjontaa etenkin keskusta-alueilla voitaisiin lisätä, on vanhaa rakennetta tarve tiivistää myös ylöspäin. Asumisen tiivistäminen ylöspäin on vaihtoehto, jos on niukkuutta rakentamisen pinta-alasta. Suomalaisten näkemykset jakaantuivat kahden suhtautumisessa ylöspäin rakentamiseen. Kaksi viidestä (40 %) yhtyi väittämään, jonka mukaan ”asumista tulisi tiivistää rakentamalla korkeampia taloja”. Suurin piirtein samansuuruinen joukko (43 %) torjui väittämän.

Ylemmät toimihenkilöt, korkeasti koulutetut, hyvin toimeentulevat ja pääkaupunkiseudulla asuvat suhtautuivat keskimäärää myönteisemmin asumisen tiivistämiseen ylöspäin.

Enemmistö haluaisi vielä nykyisinkin asua omissa oloissaan kenenkään häiritsemättä

Suomalaisten toiveita kuvastaa hyvin se, että kaksi kolmesta (64 %) ilmoitti haluavansa asua alueella, jossa saa olla omissa oloissaan kenenkään häiritsemättä. Reilu neljännes (29 %) väestöstä torjui ajatuksen asumisesta omissa oloissa. Vuodesta 2013 näkemykset eivät muuttuneet siitäkään huolimatta, että tiiviin ja kaupunkimaisen asumisen suosio lisääntyi.

Käänteinen väittämä ”asuisin mielelläni kaupunkimaisessa ympäristössä ja ihmisvilinässä” tuotti yhtä selvän lopputuleman.

Reilu kolmannes (35 %) suomalaisista mieli kaupunkimaista elinympäristöä, ja selvälle enemmistölle (58 %) asia näyttäisi olevan enemmän tai vähemmän vastenmielinen. Kaupunkimaaisessa ympäristössä mielellään asuvien osuus lisääntyi vuodesta 2013 (28 % → 35 %).

Kaksi viidesosaa (41 %) suomalaisista haluaisi asua edustavalla ja arvostetulla asuinalueella. Tämän torjui hieman suurempi osa kansalaisista (46 %). Epätietoisuus lisääntyi vuodesta 2013. Etenkin ylemmät toimihenkilöt, korkeasti koulutetut, hyvin toimeentulevat ja pääkaupunkiseudulla asuvat havittelevat asuinalueelta edustavuutta ja arvostusta.

Enemmistö (53 %) väestöstä hyväksyi väittämän ”en halua asua alueella, jossa on paljon maahanmuuttajia”. Kolmannes (33 %) tyrmäsi sen. Epätietoisuus lisääntyi vuodesta 2013, ja väittämän torjuvien osuus vähentyi. Tulosta, jonka mukaan joka toinen ei halua asua alueella, jossa on paljon maahanmuuttajia, tuskin voidaan pitää maahanmuuttovastaisena reaktiona. Tuloksessa luultavasti painottui se, että kysymys sisälsi ilmauksen maahanmuuttajien suuresta määrästä asuinalueella.

Enemmistö arvioi rakentamisen laadun parantamisen vaativan viranomaisilta tiukempia otteita

Vastaajat ottivat kantaa myös rakentamiseen ja sen sääntelyyn maassamme. Enemmän kuin kaksi viidestä (44 %) allekirjoitti väittämän ”Suomessa rakentamista säännellään liiaksi”. Lähes kaksi viidestä (38 %) kiisti teesin. Maaseutumaisessa ympäristössä asuvista enemmistö (53 %) arvioi rakentamisen sääntelyn maassamme liian tiukaksi.

Rakentamiseen liittyen vastaajille esitettiin väittämä ”Suomessa laatua rakentamisessa ei synny kilpailun kautta, vaan sen parantamiseen tarvitaan viranomaisten tiukempaa sääntelyä”. Yli puolet (52 %) hyväksyi väittämän, ja reilu neljännes (28 %) torjui sen. Tiukemman sääntelyn kannatus lisääntyi hieman vuodesta 2013 (48 % → 52 %).

SDP:n ja vasemmistoliiton kannattajien keskuudessa oli keskimäärää enemmän niitä, jotka kannattivat ankarampaa viranomaissääntelyä. Perussuomalaisten tukijat uskoivat muita vähemmän viranomaistoimien tehoon rakentamisen laadun parantamiseksi.

Etenkin pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla uskottiin rakentamisen laadun paranevan tiukemmalla sääntelyllä.

Enemmistön mielestä toimistotiloja asutuskeskuksissa tulisi nykyistä suuremmassa määrin muuttaa asunnoiksi

Pääkaupunkiseudun korkeisiin hintoihin on tarjottu vuosi toisensa jälkeen selitykseksi asuntojen riittämätöntä tarjontaa. Samaan aikaan vanhoja toimistotiloja on tyhjillään. Kiinteistön omistajista moni olisi kiinnostunut muuttamaan vanhat toimitot asuinhuoneistoiksi. Käytännössä liiketilojen muuttaminen asunnoiksi on kuitenkin hidasta ja hankalaa lupakäytännön vuoksi. Teemaan liittyen vastaajille esitettiin kaksi väittämää.

Enemmistön mielestä (54 %) toimisto- ja tuotantotiloja asutuskeskuksissa tulisi nykyistä suuremmassa määrin muuttaa asunnoiksi. Vain viidesosa (20 %) vastusti ehdotusta. Ehdotus sai kannatusta etenkin pääkaupunkiseudun asukkaiden keskuudessa (70 %).

Asuntojen keskikokojen sääntelyn on sanottu johtavan siihen, että rakennusyhtiöt on pakotettu rakentamaan isoja asuntoja, jotka menevät hitaasti kaupaksi. Asuntojen kokosääntelyn lieventämisen taas on arvioitu lisäävän pienten ja edullisten opiskelija-asuntojen tarjontaa. Näillä näkemyksillä on kansalaismielipiteessä vastinetta. Kaksi kolmesta (68 %) yhtyi väittämään ”pieniä asuntoja tulisi voida rakentaa vapaasti kysynnän mukaan ilman rajoituksia”. Etenkin pääkaupunkiseudun asukkaat (77 %) olivat innokkaita vähentämään rajoitteita rakentaa pieniä asuntoja.

Hyvin toimeentulevat olivat halukkaita häätämään ”hyvätuloiset” pois julkisesti tuetuista vuokra-asunnoista

On väitetty, että hyvätuloiset hyödyntävät aiheettomasti vuokra-asuntojen valtion tukemaa kantaa. Heillä olisi varaa asua vapaaehtoisissa vuokra-asunnoissa, mutta pitävät edullista vuokra-asumista saavutettuna etuna. Periaatteessa julkisesti tuetuissa vuokra-asunnoissa voi niihin kertaalleen päästyään asua vaikka koko ikänsä tulotasosta riippumatta. Tähän liittyen vastaajille esitettiin väittämä ”julkisesti tuetuissa vuokra-asunnoissa ei tule saada asua koko ikänsä riippumatta tulotasosta”. Noin puolet

väestöstä (48 %) oli valmis häättämään ”hyvätuloiset” julkisesti tuetuista vuokra-asunnoista. Vajaa kolmannes (31 %) vastusti ehdotusta.

Toimeentulo heijastui suhtautumiseen asumisoikeuteen julkisesti tuetuissa vuokra-asunnoissa. Mitä paremmin toimeentuleva, sitä useammin kannatti vaatimusta, jonka mukaan tulojen lisääntyessä poistuisi oikeus asua subventoiduissa vuokra-asunnoissa. Ne, jotka joutuvat tinkimään jokapäiväisistä ostoksistaan, torjuivat muita useammin väittämän.

2.2 Mieluisin asumismuoto ja asuinympäristö

Huhtikuussa 2017 selvitettiin myös näkemyksiä parhaasta asumismuodosta ja asuinympäristöstä. Kysymykset kuuluivat seuraavasti.

”Mikä seuraavista on mieluisin asumismuoto, jos voisit valita täysin vapaasti?”

”Minkälaisessa asuinympäristössä asuisit mieluiten? Mikä olisi toiseksi mieluisin?”

”Mitkä kaikki seuraavista maakunnista ovat mielestäsi niin vetovoimaisia ja houkuttelevia, että voisit ajatella asuvasi siellä?”

Suomalaiset mielisivät asua pientalossa lähellä kaupunkia

Enemmistö (56 %) suomalaisista asuisi mieluiten omakotitalossa. Viidennes (20 %) piti mieluisimpana asumismuotona kerrostaloa ja reilu kymmenesosa (12 %) rivitaloa. Suomalaisten näkemykset eivät ole juurikaan muuttuneet kymmenen vuoden aikana. Vuonna 2007 Tilastokeskuksen ”Suomalaisten asumistavoitteet ja mahdollisuudet” -tutkimuksessa tulokset olivat samoja kuin vuoden 2017 Ilmapuntari-tutkimuksessa.

Omakotiasujat halusivat vastaisuudessaakin asua omakotitalossa (87 %). Kerrostaloasujista joka kolmas (33 %) kertoi asuvansa mieluiten omakotitalossa, jos siihen olisi mahdollisuus.

Kerrostalossa asuvista kaksi viidestä (40 %) arvotti kerrostalon parhaaksi asumismuodoksi.

Iän mukaisista eroista voi todeta sen, että kerrostaloasumisen suosio on keskimäärää suurempaa nuorimpien (18–30-vuotiaiden) keskuudessa (26 %). Omakotitalo viehättää etenkin yrittäjiä (72 %). Maaseutumaisessa ympäristössä asuvista lähes neljä viidestä (78 %) kertoi asuvansa mieluiten omakotitalossa. Kaupunkimaisella asuinalueella lähes joka toinen (46 %) piti parhaana asumismuotona omakotitaloa.

Asuinpaikakseen kyselyyn vastanneet valitsivat useimmiten pientaloalueen lähellä kaupungin keskustaa (29 %). Tämä on ymmärrettävää, koska mieluisin asumismuoto suomalaisten keskuudessa on pientalo. Toiseksi himoituin asuinympäristö oli maaseudun haja-asutusalue lähellä kaupungin keskustaa (20 %). Tulosten mukaan suomalaiset haluaisivat asua lähellä kaupungin keskustaa, mieluiten pientalossa rauhallisella alueella.

Yksi kymmenestä (11 %) suomalaisesta asui mieluiten kaupungin keskustassa. Keskimäärää useammin nämä löytyvät pääkaupunkiseudulta (19 %) ja Uudeltamaalta (17 %). Ylemmistä toimihenkilöistä (24 %) ja vihreiden tukijoista (24 %) noin neljännes eläisi mieluiten kaupungin keskustassa.

Yli kymmenesosa suomalaisista tunsii halua muuttaa ulkomaille

Maakunnista vetovoimaisin ja houkuttelevin asumisen kannalta oli huhtikuun 2017 tutkimuksessa Uusimaa. Kaksi viidestä (40 %) piti sitä niin houkuttelevana, että voisi ajatella asuvansa siellä. Toiseksi vetovoimaisimmaksi kohosi Pirkanmaa (33 %), ja kolmannelle sijalle asetui Varsinais-Suomi (25 %). Vähiten vetovoimaa tällä tavalla mitattuna oli Keski-Pohjanmaalla (7 %), Kainuulla (8 %) ja Kymenlaaksolla (8 %). Kaikki nämä ovat maakuntia, joiden asukasmäärä on pieni.

Tuloksia on mahdollista tarkastella myös siten, että maakuntien vetovoimaprocenteista vähennetään kussakin maakunnassa asuvien osuus. Tällä tavalla tarkasteltuna vetovoimaisimmiksi maakunniksi osoittautuivat Pirkanmaa, Keski-Suomi ja Varsinais-Suomi. Vähiten houkuttelevuutta kohdentuisi tämän mukaan Pohjois-Pohjanmaahan, Kymenlaaksoon ja Pohjanmaahan.

Reilu kymmenesosa (12 %) vastaajista ilmoitti, että mieluisin paikka elää olisi ulkomailla, ei siis missään Suomen maakunnassa. Keskimäärää enemmän ulkomaille ihannetilanteessa muuttavia löytyi pääkaupunkiseudulla (20 %) ja Uudellamaalla (18 %) asuvien keskuudesta. Ylemmistä toimihenkilöistä vajaa neljännes (23 %) sanoi majoittuvansa pysyvästi mieluiten ulkomaille.

Toimeentulo oli yhteydessä näkemyksiin toiveista muuttaa ulkomaille. Sekä parhaiten että heikoiten toimeentulevien keskuudessa oli keskimäärää enemmän niitä, jotka eläisivät mieluiten ulkomailla.

3 Kunta-asenteet vuonna 2017

3.1 Arviot kunnanjohtajasta syyskuussa 2017

Kunnan palveluksessa olevat olivat vähemmän tyytyväisiä kunnanjohtajan toimintaan kuin muut kuntalaiset

Maamme kuntajohtajat ovat muistuttaneet, että kunnan johtaminen on nykyisin ennennäkemättömän laaja-alaista ja monipuolistä. Kunnanjohtaja vastaa organisaation lisäksi asukkaiden ja yritysten menestymisen mahdollisuuksista. Kunnanjohtaja ei ole ainoastaan ammatillinen johtaja. Hänellä on myös poliittista valtaa. Vaikutusvalta riippuu kuitenkin keskeisesti vuorovaikutus- ja yhteistoimintataidoista.

Syyskuun 2017 Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten mielikuvia asuinkunnan kunnanjohtajasta. Vastaajien tuli arvioida oman asuinkuntansa kunnan-/kaupunginjohtajan toimintaa. Yleisarvosanan lisäksi tuli arvioida, miten hyvin tai huonosti kunnanjohtaja on onnistunut yhdeksällä kuntajohtamisen osa-alueella. Tulokset antavat viitteitä kunnanjohtajan mielikuvallisista vahvuuksista ja heikkouksista.

Enemmistö (55 %) suomalaisista antoi kuntansa johtajalle erittäin tai melko hyvän yleisarvosanan. Vaikka jakauma painottui

selvästi positiivisten arvioiden suuntaan, siihen voi nähdä sisältyvän tiettyä varauksellisuutta. Erittäin hyviä arvosanoja jaettiin huomattavan kitsaasti (7 %). Huonoja arvosanoja löytyi kuitenkin vain kuudesosan (17 %) verran. Varsin moni (28 %) ei pystynyt ottamaan minkäänlaista kantaa.

Asuinalue oli yhteydessä tyytyväisyyteen oman asuinkunnan kunnanjohtajaan. Pääkaupunkiseudulla (64 %) ja Uudellamaalla (61 %) asuvat antoivat keskimäärää useammin hyviä arvosanoja.

Puoluekannan mukaan keskimäärää tyytyväisempiä olivat keskustan (72 %) ja kokoomuksen (71 %) kannattajat. Perussuomalaisien tukijoiden keskuudesta löytyi keskimäärää enemmän heikon yleisarvosanan antavia (30 %).

Kunnan palveluksessa olevat suhtautuivat kunnanjohtajaan astetta varauksellisemmin kuin väestö keskimäärin. Kuntaväestö alle puolet (47 %) antoi hyvän yleisarvosanan ja neljännes (25 %) heikon. Merkillepantavaa on se, että yli neljännes (28 %) kuntien palveluksessa olevista ei osannut tai tohtinut arvioida kunnanjohtajaa.

Tuntematon kunnanjohtaja

Yleisarvosana osoittautui paremmaksi kuin yksityiskohtaisemmat arviot oman kunnan-/kaupunginjohtajan toiminnasta. Suhteellisen hyvään arvosanaan johtavat tekijät liittyivät suhde-toimintataitoihin (48 % erittäin tai melko hyvä arvosana), yhteistyökykyyn (46 %) ja tehokkuuteen (44 %). Kunnanjohtajan vahvuuksia ovat kyky verkostojen ylläpitoon sekä toiminta sillanrakentajana ihmisten ja sidosryhmien välillä.

Suoranaisia heikkouksia maamme kunnanjohtajilla ei näyttäisi olevan. Ainoastaan vajaa neljännes epäili kunnanjohtajan taitoja talousasioissa (22 %) ja kykyä toimia mielipidejohtajana kunnassa (24 %). Merkillepantavaa tuloksissa on kuitenkin se, että huomattava osa oli kykenemätön ottamaan minkäänlaista kantaa asuinkuntansa johtajan toimintaan. Tämä kielii siitä, että nykykunnanjohtajat ovat hajuttomia ja mauttomia. Huomattava osa asukkaista ei tiedä, mitä kunnanjohtaja puuhailee, eikä tunnista häntä.

3.2 Kuntien työnantajakuva syyskuussa 2017

Työolosuhteet ja työpaikkojen pysyvyys ovat kunnan työnantajakuvan vahvuuksia, henkilöstön vaikutusmahdollisuudet omaan työhön heikkous.

Vastaajien tuli kunnanjohtajan lisäksi arvioida kuntien töitä ja työpaikkoja erilaisten ominaisuuksien suhteen. Kuntatyönantajalle tuli antaa arvosana yhteensä yhdestätoista asiasta. Näiden kirjo ulottui yleisarvosanasta ja palkkauksesta työyhteisön ilmapiiiriin asti.

Tulokset tarjoavat tietoa kuntien palvelussuhteen vahvuuksista ja heikkouksista. Joskin tiettyjä yksiselitteisen positiivisia näkökohtia on mahdollista todentaa, tuloksiin sisältyi myös huomattavan paljon kritiikkiä.

Kuntatyönantajalle annettu yleisarvosana muodostui verrattain hyväksi (57 % antoi erittäin tai melko hyvän, 27 % erittäin tai melko huonon). Vaikka jakauma painottui selvästi positiivisten arvioiden suuntaan, tulokseen voi nähdä sisältyvän jonkinlaista varauksellisuutta. Erittäin hyviä yleisarvosanoja ilmaantui hyvin vähän (4 %).

Parhaat arvosanat kunta-ala sai työolosuhteista yleensä (64 %), työpaikkojen varmuudesta ja pysyvyydestä (62 %) sekä sukupuolten tasa-arvon toteutumisesta (56 %). Myös työilmapiiiri (44 %) arvioitiin huomattavan laajalti hyväksi.

Näkemykset kuntien kyvystä houkutella henkilöstöä palvelukseensa jakaantuivat jo astetta enemmän. Hyviä arvosanoja (44 %) oli ainoastaan hieman enemmän kuin huonoja (40 %). Toinen vetovoimatekijä, palkkaus ja palkkakehitys, käänsi viisarin jo pakkaselle. Suomalaisista kaksi viidestä (40 %) arvioi kuntien palkkauksen hyväksi ja lähes joka toinen (45 %) lähinnä huonoksi.

Vieläkin varauksellisempi sävy tuloksiin paljastui tarkasteltaessa henkilöstön vaikutusmahdollisuuksia työhön, uralla etenemismahdollisuuksia sekä kunta-alan töiden tuottavuutta ja tehokkuutta. Nämä ovat selkeästi kuntien työnantajakuvan heikkouksia. Suomalaisista joka toinen jakoi huonoja arvosanoja ja hyviä korkeimmillaankin vain kolmannes.

Kuntien palveluksessa olevia hiersi syksyllä 2017 palkkaus, vaikutusmahdollisuudet ja uralla eteneminen

Seuraavassa tarkastellaan lähemmin eri ominaisuuksista sellaisia, jotka osoittautuivat mielipiteitä jakaviksi tekijöiksi ja sitä kautta kuntatyönantajakuvan kipupisteiksi.

Palkkausta ja muita siihen liittyviä etuuksia koskevat arviot muodostuivat kaksijakoisiksi. Vaikka palkkatasoa sinänsä pidettiin usein huonona (45 %), moni arvioi palkkauksen kuntien töissä kuitenkin riittävän hyväksi. Etenkin koulutetut ja toimihenkilöammateissa toimivat arvelivat palkkatason heikoksi. Keski-ikäiset olivat kriittisempiä kuin nuoret ja ikääntyneet. Kolme neljästä (77 %) kuntien palveluksessa olevista oli tyytymätön kuntien palkkaukseen ja palkkakehitykseen.

Työn tuottavuutta ja tehokkuutta koskevat arviot jakaantuivat myös melko voimakkaasti. Kolmannes (33 %) väestöstä oli tyytyväinen työn tuottavuuteen. Lähes joka toinen (47 %) jakoi huonoja arvosanoja. Näkemyksissä voi aistia osin jonkinlaista perinteisen byrokratian henkeä. Näin siitä huolimatta, että työtahdin kuntatyöpaikoilla arvioidaan lisääntyneen viime vuosien aikana. Kuntatyön tuottavuutta ja tehokkuutta epäilivät keskimäärää useammin ylemmät toimihenkilöt, yrittäjät ja kokoomuksen kannattajat. Kuntien palveluksessa olevat arvioivat työn tuottavuuden ja tehokkuuden hyväksi (51 %).

Esimiestoimintaa ja johtamista koskevat arviot painottuivat enemmän kielteisten (38 %) kuin myönteisten (33 %) arvioiden suuntaan. Kun johtamista koskevia arviointeja eritellään tarkemmin, voi todeta ylempien toimihenkilöiden, yrittäjien ja perussuomalaisten tukijoiden olleen keskimäärää selvästi kriittisempiä. Kuntien palveluksessa olevista lähes joka toinen (47 %) oli tyytymätön esimiestoimintaan ja johtamiseen.

Tarkasteltaessa kuntien palveluksessa olevien käsityksiä kärkeen kohosi kolme ylivertaisesti suurimmaksi koettua ongelmaa kunta-alan töissä. Nämä olivat palkkaus, henkilöstön vaikutusmahdollisuudet omaan työhön sekä uralla etenemismahdollisuudet. Kuntatyöntekijät puolestaan kiittelivät työolosuhteita ja työpaikkojen pysyvyyttä.

3.3 Suhtautuminen palkankorotuksiin syyskuussa 2017

Syksyllä 2017 selvitettiin kansalaisten käsitystä siitä, miten tuloneuvotteluissa tulisi menetellä kuntien eri ammattiryhmien palkkojen osalta. Kysymyksen taustoittamiseksi vastaajille kerrottiin, että työmarkkinajärjestöt neuvottelevat syksyn ja tulevan talven aikana palkoista ja muista työehdoista. Vastausvaihtoehtoina oli palkkojen korottaminen, ennallaan pitäminen tai vähentäminen. Vastajat ottivat kantaa yhdeksän ammattiryhmän osalta. Lisäksi tiedusteltiin, miten tulisi yleisesti ottaen menetellä kuntien palveluksessa olevien kohdalla.

Lastenhoitajille, sairaanhoitajille ja siivoojille olisi suotu lisää palkkaa

Suomalaisista lähes joka toinen (45 %) arvioi kuntien palkkatason lähinnä heikoksi ja kaksi viidestä (40 %) hyväksi. Syksyllä 2017 enemmistö (56 %) toivoi, että kuntaväen palkkoja ei tuloneuvotteluissa korotettaisi vaan säilytettäisiin ennallaan. Vain neljännes (24 %) oli yleisesti valmis korottamaan kuntien palkkoja. Pääsääntöisesti viesti oli myös useimpien yksittäisten ammattiryhmien osalta se, että palkat tuli pitää kutakuinkin ennallaan.

Enemmistö väestöstä oli kuitenkin nostamassa kolmen ammattiryhmän palkkoja. Palkankorotuksia haluttiin antaa lastenhoitajille (61 %), sairaanhoitajille (60 %) ja siivoojille (51 %). Lisäksi kaksi viidestä (40 %) olisi korottanut mielellään myös luokanopettajien palkkoja ja reilu kolmannes (35 %) palomiesten.

Merkittävän poikkeuksen muista muodostivat kunnan- ja kaupunginjohtajat. Puolet väestöstä (50 %) himoitsi kunnan- ja kaupunginjohtajien palkkojen alentamista. Terveyskeskuslääkärien, kiinteistönhuoltajien ja toimistoväen palkat olisi jätetty lähinnä ennalleen.

Aiempaa useampi oli valmis korottamaan kuntien työntekijöiden palkkoja

Mielipiteet muuttuivat keväästä 2016, jolloin asiaa selvitettiin edellisen kerran. Aiempaa useampi oli suostuvainen korottamaan lähes kaikkien ammattiryhmien palkkoja. Etenkin lasten- ja sairaanhoitajiin sekä siivoojiin kohdistuvat palkankorotus-

toiveet yleistyivät aiemmasta. Vuoden 2016 keväällä vain kaksi viidestä oli valmis korottamaan lasten- ja sairaanhoitajien palkkoja, syksyllä 2017 näin ajatteli selvä enemmistö. Vuonna 2016 reilu kolmannes oli valmis korottamaan siivoojien palkkoja, puoli-toista vuotta myöhemmin enemmistö väestöstä.

Kunnan palveluksessa olevien näkemykset olivat osin samansuuntaisia kuin väestön keskimäärin. Etenkin lastenhoitajien ja sairaanhoitajien palkkoihin haviteltiin korotuksia. Merkittävä ero koko väestöön ilmeni näkemyksissä, miten yleensä kuntaväen palkkojen osalta tulisi menetellä. Kuntien palveluksessa olevat halusivat yleisesti nostaa koko kuntaväen palkkoja, väestö puolestaan oli taipuvainen säilyttämään palkat kutakuinkin ennallaan. Kuntaväen toiveet palkankorotuksista saavat selityksen sillä, että valtaosa (77 %) arvioi kuntien palkat kautta linjan huonoiksi.

3.4 Suhtautuminen kaksoiskuntalaisuuteen kesäkuussa 2017

Joka toinen suhtautui myönteisesti kaksoiskuntalaisuuteen

Suomessa on enenevästi henkilöitä, jotka viettävät suuren osan ajastaan jossakin muussa kunnassa kuin varsinaisessa kotikunnassaan. Syinä tähän ovat paitsi puoli miljoonaa kesämökkiä myös opiskelu ja työ.

Kaksoiskuntalaisuudella tarkoitetaan sitä, että henkilö voisi olla kirjoilla kahdessa kunnassa, siis esimerkiksi kotipaikkakuntansa lisäksi mökki-, työ- tai opiskelupaikkakunnalla. Kaksoiskuntalaisuus voisi tarkoittaa oikeutta kunnallisten palvelujen käyttöön ja jaettua veronmaksua virallisen kotikunnan kanssa. Myös äänestyoikeutta on ehdotettu osaksi kaksoiskuntalaisuutta.

Kansalaisten kantoja tällaisen osa-aikakuntalaisuuden virallistamiseen haettiin kesän 2017 tutkimuksessa väittämällä ”halutesani minun tulee voida olla useamman kuin yhden kunnan jäsen kaikkine oikeuksineen ja velvollisuuksineen”. Vaade sai melko kaksijakoisen vastaanoton. Hyväksyntä (48 %) oli kuitenkin selvästi torjuntaa (31 %) voimakkaampaa. Aika moni (21 %) ei osannut ottaa kantaa asiaan.

Mielipiteet ovat jonkin verran muuttuneet vuodesta 2010. Kaksoiskuntalaisuuden kannatus voimistui (41 % → 48 %). Vastustajien osuus vähentyi, ja epätietoisuus lisääntyi jonkin verran.

Puolesta- ja vastaan-osuudet olivat likimain vakioita sukupuolen, iän ja koulutuksen mukaisissa tarkasteluissa. Kaksoiskuntalaisuus sai kuitenkin keskimäärää enemmän kannatusta yrittäjien ja opiskelijoiden keskuudessa. Maaseutukunnissa – joita kesäasukkaat piristävät taloudellisesti, tosin myös osaksi kuormittavat palvelukapasiteettia – ajatukseen ei suhtauduttu sen innostuneemmin kuin kaupungeissakaan.

Poliittinen kanta oli yhteydessä suhtautumiseen. Keskustan kannattajat suorastaan ilahtuivat mahdollisuudesta kaksoiskuntalaisuuteen (64 % suhtautui myönteisesti). Kokoomuksen kannattajista lähes joka toinen (45 %) harasi vastaan.

Äänioikeus kahdessa kunnassa ei olisi kovinkaan himoittu asia

Kaksoiskuntalaisuudesta toteutuessaan seuraisi oikeuksia ja velvollisuuksia. Tätä asiaa sivuttiin kesällä 2017 tiedustelemalla vastaajilta, kuinka tärkeäksi he kokisivat erilaiset oikeudet ja velvollisuudet, jos kaksoiskuntalaisuus toteutuisi ja he itse olisivat kahden kunnan jäseniä.

Enemmistö suomalaisista piti erittäin tai melko tärkeänä viitata asiaa seitsemästä. Tärkeistä tärkein olisi oikeus käyttää paikallisia palveluja kahdessa kunnassa nykyistä joustavammin (75 % piti melko tai erittäin tärkeänä). Lähes yhtä tärkeäksi koettiin oikeus saada tietoa kunnan hallinnosta (73 %), vaikka tätä oikeutta ei ehkä käytännössä juuri käytettäisikään. Muut tärkeiksi koetut olivat mahdollisuudet valittaa päätöksistä ja osallistua palveluiden kehittämiseen (62 %) sekä oikeus tehdä aloitteita kunnalle sen toimintaa koskevissa asioissa (60 %). Joka toinen (50 %) tunsi tähdelliseksi asiaksi myös mahdollisuuden jakaa kunnallisvero kahden kunnan kesken.

Vähemmän tärkeiksi asioiksi arvioitiin politiikkaan osallistuminen ja äänestäminen vaaleissa kahdessa kunnassa. Oikeutta asettua ehdolle kuntavaaleissa ja toimia muissa luottamuselimissä arvosti reilu kolmannes (37 %) väestöstä. Vielä vähemmän vastetta kohdentui mahdollisuuteen käyttää äänioikeutta kahdessa

kunnassa (29 %). Tulos kielii siitä, että valtaosa kansalaisista ei olisi kiinnostunut äänestämään varsinaisen kotikuntansa lisäksi toissijaisessa asuinkunnassa.

Opiskelijat ovat ainoa väestöryhmä, jossa lähes puolet (45 %) piti melko tai erittäin tärkeänä mahdollisuutta käyttää kaksoiskuntalaisena äänioikeutta kahdessa eri kunnassa. Toteutuessaan kaksoiskuntalaisuus saattaisi vaikuttaa kuntavaalin tuloksiin niissä kunnissa, joissa on paljon muita kuin vakinaisesti asuvia.

3.5 Luottamus kuntapäätäjiin kuntavaalien 2017 jälkeen

Luottamus päätäjiin lisääntyi kuntavaalien seuraamuksena

Ilmapuntari 2017 -tutkimuksessa selvitettiin viikko kuntavaalien jälkeen luottamusta kotikunnan päätäjiin. Samassa yhteydessä kysyttiin vertailun vuoksi luottamusta oman maakunnan, valtakunnan tason ja Euroopan unionin päätäjiin. Luottamussuhteen selvittäminen antaa tietoa siitä, missä määrin päätäjien toiminta hyväksytään. Luottamus päivittyy jatkuvasti vastauksena muuttuviin olosuhteisiin ja tapahtumiin.

Enemmistö (52 %) luotti erittäin tai melko paljon kotikunnan päätäjiin, mutta reilu kolmannes (36 %) ei luottanut kovinkaan paljon tai ei lainkaan. Yleisin vastaus on se, että luottaa melko paljon. Edellisen kerran luottamusta päätäjiin selvitettiin vuoden 2016 joulukuussa, siis vain noin viisi kuukautta aiemmin. Aiempaa selvästi suurempi osa luotti kotikunnan päätäjiin (33 % → 52 %).

Merkillepantavaa tuloksissa oli se, että oman kotikunnan päätäjiä kohdeltiin selvästi helläkätisemmin kuin maakunnan, valtakunnan tai Euroopan unionin päätöksentekijöitä. Suomalaisista ainoastaan neljäsosa luotti erittäin tai melko paljon Euroopan unionin päätäjiin (25 %). Valtakunnan ja oman maakunnan päätäjät pärjäsivät jonkin verran paremmin. Kolmasosa antoi vapauttavan tuomion valtakunnan (33 %) ja oman maakunnan päätäjille (32 %).

Pieni nytkähdys luottamuksen parantumisen suuntaan kohdentui myös oman maakunnan päätäjiin (25 % → 32 %), valtakunnallisiin päätäjiin (26 % → 33 %) sekä Euroopan unionin

päättäjiin (18 % → 25 %). Muutokset kertoivat siitä, että vaalit luojittavat luottamusta ainakin väliaikaisesti.

Perussuomalaisten kannattajien ja kuntavaaleissa nukkuneiden luottamus kateissa

Kuntavaaleissa äänestäminen oli yhteydessä luottamusarvioihin. Kuntavaaleissa ääntä käyttäneet luottivat päättäjiin tuntuvasti enemmän kuin vaaleissa nukkuneet. Kotikunnan päättäjiin uskoi äänestäneistä enemmistö (58 %), vaaleissa nukkuneista vain viidennes (21 %).

Myös puoluekanta oli yhteydessä luottamusarvioihin. Keskustan kannattajat suitsuttivat valtakunnallisten ja oman maakunnan päättäjien ohella etenkin kotikunnan päätöksentekijöitä. Euroopan unionin päättäjiin keskustan kannattajat suhtautuivat kuten kansa keskimäärin.

Kokoomuksen tukijat luottivat keskimäärää enemmän päättäjiin kaikilla tasoilla. Kokoomuksen kannattajat antoivat arvoa etenkin valtakunnan ja kotikunnan päättäjille.

Perussuomalaisten kannattajat poikkesivat kaikkien muiden puolueiden kannattajista. He eivät luottaneet etenkään valtakunnan eivätkä Euroopan unionin päättäjiin. Suhtautumisessa valtakunnan päättäjiin perussuomalaisten tukijat asettuivat yhteiseen rintamaan oppositiopuolueiden kannattajien kanssa.

SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajien varauksellisuus kohdentui voimakkaasti valtakunnan tason päätöksentekijöihin. Tämä selittyy sillä, että puolueet ovat oppositiossa.

Maaseutumaisissa kunnissa luotettiin keskimäärää enemmän oman kotikunnan päätöksentekijöihin ja keskimäärää vähemmän Euroopan unionin päättäjiin. Usko oman kotikunnan päätöksentekijöihin oli keskimäärää voimakkaampaa myös pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla. Pääkaupunkiseudun asukkaat arvostivat muita enemmän Euroopan unionin päättäjiä.

3.6 Suhtautuminen sote-uudistukseen kesäkuussa 2017

Kesäkuun alussa 2017 selvitettiin kansalaisten näkemyksiä sote-uudistuksesta. Ensinn tiedusteltiin mielipidettä sote-uudistuksen

tärkeimmästä tavoitteesta. Tämän jälkeen kysyttiin näkemystä, miten uskoo sote-uudistuksen tärkeimpien tavoitteiden toteutuvan vuoden 2019 jälkeen. Lopuksi vielä kysyttiin suhtautumista siihen, että julkiset sote-palvelut tuotettaisiin sekä julkisissa että yksityisissä yrityksissä. Kesän tutkimus tehtiin ennen kuin perustuslakivaliokunta totesi, että hallituksen sote-esityksessä on suuria puutteita, jotka on korjattava.

Enemmistö arvioi soten tärkeimmäksi tavoitteeksi palveluiden yhdenvertaisuuden ja saatavuuden parantamisen

Sote-uudistuksen tavoitteena on kaventaa ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja, parantaa palvelujen yhdenvertaisuutta ja saatavuutta sekä hillitä kustannuksia. Tutkimuksessa vastaajilta kysyttiin, mikä näistä kolmesta on sote-uudistuksen tärkein tavoite.

Kysymyksenasettelun johdannossa kerrottiin, että vastuu sosiaali- ja terveyspalveluista siirtyy kunnilta 18 maakunnalle, jotka järjestävät palvelut ainakin aluksi ensisijaisesti valtion rahoituksella. Ne järjestävät palvelut alueensa koko väestön kannalta tarkoituksenmukaisesti.

Enemmistö (54 %) suomalaisista oli sitä mieltä, että soten tärkein tavoite on palveluiden yhdenvertaisuuden ja saatavuuden parantaminen. Reilu viidennes (21 %) katsoi, että tärkein tavoite on hillitä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia. Vajaa viidennes (18 %) piti ensisijaisena tavoitteena ihmisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamista.

Enemmistö kaikkien puolueiden kannattajista arvioi, että soten tärkein tavoite on palveluiden yhdenvertaisuuden ja saatavuuden parantaminen, pois lukien vasemmistoliitto. Vasemmistoliiton tukijoista keskimäärää useampi (39 %) ilmoitti, että tärkein tavoite on ihmisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen.

Naisten mielestä soten keskeisimmän tavoitteen pitäisi olla palveluiden yhdenvertaisuuden ja saatavuuden parantaminen (63 %). Miehistä tälle kannalle asettui alle puolet (45 %). Miehistä vajaa kolmannes (31 %) ajatteli tärkeimmäksi kustannusten kasvun hillitsemistä.

Lähes joka toinen arvioi soten tärkeimpien tavoitteiden toteutuvan huonosti

Vastaajilta tiedusteltiin myös, miten he arvioivat sote-uudistuksen tärkeimpien tavoitteiden toteutuvan sen jälkeen, kun palveluiden järjestämisvastuu siirtyy maakunnille vuoden 2019 jälkeen. Lähes joka toinen (47 %) uskoi, että soten tärkeimmät tavoitteet toteutuvat joko melko tai erittäin huonosti. Hyvään lopputulokseen luotti vain yksi seitsemästä (14 %). Viidesosa (21 %) otaksui tavoitteiden toteutuvan jotenkuten (ei hyvin eikä huonosti).

Epäusko soten tärkeimpien tavoitteiden toteutumiseen leimasi etenkin vasemmiston ja vihreiden kannattajia. SDP:n (65 %) ja vasemmistoliiton (69 %) tukijoista kaksi kolmesta arvioi tärkeimpien tavoitteiden toteutuvan melko tai erittäin heikosti. Vihreiden kannattajista enemmistö (54 %) uskoi heikkoon lopputulokseen. Myös perussuomalaisten tukijoista joka toinen oli epäileväinen (51 %).

Keskustan (52 %) kannattajista enemmistö arvioi soten tavoitteiden toteutuvan melko tai erittäin hyvin. Kokoomuksen tukijat olivat varauksellisempia. Kokoomuksen kannattajista vain neljännes (24 %) uskoi hyvään lopputulemaan. Kolmannes (33 %) kokoomuslaisista arvioi tavoitteiden täyttyvän jollakin tavoin, ei hyvin eikä huonosti. SDP:n (65 %) ja vasemmistoliiton (69 %) äänestäjistä kaksi kolmesta otaksui soten tavoitteiden toteutuvan heikosti.

Lähes puolet väestöstä suhtautui kesällä 2017 myönteisesti julkisten sote-palveluiden kilpailutukseen

Sote-ratkaisun yhtenä lähtökohtana on ollut se, että julkinen, yksityinen ja kolmas sektori kilpailevat palveluiden tuotannossa. Sote-uudistuksen valinnanvapaudella tarkoitetaan asiakkaan oikeutta valita itse, mistä hän saa sosiaali- ja terveystalvveluita. Tämän mukaan julkisesti rahoitettuja sosiaali- ja terveystalvveluja voisivat jatkossa tarjota asiakkaalle julkiset, yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat, kuten järjestöt ja säätiöt.

Kesäkuun alussa kysyttiin suhtautumista siihen, että julkiset sote-palvelut tuotettaisiin sekä julkisissa että yksityisissä yrityksissä. Suomalaisista enemmän kuin kaksi viidestä (44 %) suhtautui periaatteessa myönteisesti siihen, että julkiset sote-palvelut tuotetaan

sekä julkisissa että yksityisissä yrityksissä. Vajaa neljännes (22 %) vastusti sote-palveluiden kilpailuttamista. Neljännes (25 %) asetui välimaastoon eikä kokenut asiaa myönteiseksi muttei myöskään kielteiseksi asiaksi.

Edellisen kerran suhtautumista tiedusteltiin vuoden 2016 ke-sällä. Sote-palvelujen tuottaminen sekä julkisissa että yksityisissä yrityksissä viehätti aiempaa useampaa (38 % → 44 %).

Julkisten sote-palvelujen tuottaminen sekä julkisissa että yksityisissä yrityksissä miellytti etenkin keskustan (67 %) ja kokoomuksen kannattajia (80 %). Oppositio puolueiden kannattajilla oli enemmän epäilyksiä. Kolmannes (34 %) kannatti, neljännes suhtautui neutraalisti ja reilu kolmasosa (36 %) kielteisesti.

3.7 Vastuu kansalaisten hyvinvoinnista joulukuussa 2017

Vastuun kansalaisten hyvinvoinnista tulisi olla ensi sijassa yksilöillä itsellään, sitten lähiomaisilla, valtiolla ja kunnilla

Hyvinvointiyhteiskunta pitää sisällään ajatuksen, että yhteiskunnassa kaikilla toimijoilla, valtiolla, kunnilla, järjestöillä, yrityksillä, kirkolla sekä kansalaisilla itsellään, on vastuuta ihmisten hyvinvoinnista. Suomessa hyvinvointipalvelut ovat suuressa määrin olleet kuntien vastuulla.

Viime vuosikymmeninä hyvinvointiyhteiskunnan käsite on ollut kovassa kulutuksessa. Varsin usein puheenvuoroissa syytetään hyvinvointijärjestelmän toimivan epätydyttävästi. Näkemykset ongelmien luonteesta kuten tarvittavista lääkkeistäkin vaihtelevat. Hyvinvointiyhteiskunnan kehittämiseksi toiset tarkoittavat sen lihottamista, toiset laihduttamista. Joidenkin mielestä hyvinvointiyhteiskunta voidaan pelastaa vain veroja alentamalla, toisten mielestä niitä enenevästi keräämällä. Kaikkia, toisilleen vastakkaisiakin toimia on vaadittu hyvinvointiyhteiskunnan turvaamiseksi.

Joulukuussa 2017 selvitettiin käsityksiä hyvinvointiyhteiskunnasta kysymällä, miten eri tahojen tulisi olla vastuussa kansalaisen hyvinvoinnista. Jokaista tahoa arvioitiin erikseen neliportaisella asteikolla. Kysymyssarjan johdanto kuului seuraavasti.

”Kansalaisen hyvinvointi koostuu määrällisistä ja laadullisista tekijöistä sekä yksilökohtaisista kokemuksista ja tuntemuksista. Hyvinvointi pitää sisällään mm. terveyden ja toimintakyvyn, toimeentulon, sosiaaliset suhteet sekä koetun elämän laadun.

Ihmisillä on erilaisia näkemyksiä siitä, miten vastuu kansalaisten hyvinvoinnista pitäisi jakaa yksilöiden itsensä, perheiden ja lähiomaisten sekä julkisen vallan kesken. Missä määrin seuraavien tahojen tulisi olla vastuussa kansalaisen hyvinvoinnista?”

Valtaosa (92 %) ilmoitti, että yksilön tulisi olla vastuussa itse erittäin tai melko paljon omasta hyvinvoinnistaan. Enemmistö (57 %) katsoi, että yksilön pitää vastata omasta hyvinvoinnistaan erittäin paljon. Missä määrin tämä toteutuu, ei kuulunut tutkimuksen kysymyksenasetteluihin.

Enemmistö sysäsi ainakin melko paljon vastuuta myös perheille ja lähiomaisille läheisten hyvinvoinnista (74 %), valtiolle (73 %) ja kunnille (70 %) kansalaisten hyvinvoinnista sekä työnantajille (70 %) työntekijöiden hyvinvoinnista.

Vähemmässä määrin vastuuta oltiin vierittämässä maakunnalle (51 % vastuuta erittäin tai melko paljon) asukkaiden hyvinvoinnista sekä seurakunnille (36 %) ja järjestöille (29 %) jäsentensä hyvinvoinnista. Tulos kielii siitä, että ainakin seurakunnilla ja järjestöillä arvioidaan olevan muita tärkeämpiä tehtäviä kuin jäsentensä hyvinvoinnista huolehtiminen.

Hallituspuolueiden kannattajat korostivat yksilöiden vastuuta, oppositiopuolueiden tukijat valtion vastuuta

Hallitus- ja oppositiopuolueiden kannattajilla oli hieman erilaisia painotuksia näkemyksissä eri tahojen vastuista. Hallituspuolueiden tukijat pitivät yksilöiden omavastuuta omasta hyvinvoinnistaan suurempana kuin oppositiopuolueiden kannattajat. Oppositiopuolueiden kannattajat puolestaan näkivät valtion ja kuntien vastuun suuremmaksi kuin hallituspuolueiden tukijat.

Puoluekannan mukaan kokoomuksen kannattajat olivat vahvimmin sitä mieltä, että yksilöiden olisi oltava vahvasti vastuussa omasta hyvinvoinnistaan. Vasemmistoliiton kannattajat olivat

ainoa ryhmä, jossa valtion vastuuta pidettiin suurempana kuin yksilön vastuuta itsestään. Keskustan kannattajat käänsivät katseen muita selkeämmin kuntaan ja maakuntaan. Selvä enemmistö keskustan tukijoista kertoi, että maakunnan pitää vastata asukkaiden hyvinvoinnista ainakin melko suuressa määrin. Perussuomalaisten ja kokoomuksen äänestäjät eivät kokeneet maakunnan vastuuta asukkaiden hyvinvoinnista kovinkaan tarpeelliseksi.

SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajien keskuudessa oli keskimäärää enemmän niitä, jotka vaativat valtiota merkitävään vastuuseen kansalaisten hyvinvoinnista. SDP:n kannattajat olivat muita useammin sitä mieltä, että seurakuntien ja järjestöjen vastuun jäsenten hyvinvoinnista sekä työnantajan vastuun työntekijän hyvinvoinnista tulisi olla ainakin melko suurta. Perussuomalaisten tukijat suhtautuivat muita nuivemmin kunnan ja maakunnan vastuisiin.

Sukupuoli erotteli mielipiteitä siten, että naiset asettivat kaikille tahoille enemmän vastuuta kansalaisen hyvinvoinnista kuin miehet. Myös iällä oli yhteyttä mielipiteisiin. Nuoret eli 18–30-vuotiaat suhtautuivat kaikkien tahojen vastuisiin hieman varauksellisemmin kuin varttuneemmat ikäluokat. Nuorista joka toinen arvioi, että maakunnalla ei pitä olla kovin paljon vastuuta asukkaiden hyvinvoinnista. Eläkeläiset siirsivät vastuuta keskimäärää enemmän julkiselle sektorille (valtio, kunnat ja maakunnat) sekä seurakunnille ja järjestöille.

3.8 Odotukset kuntapalveluiden kehityksestä joulukuussa 2017

Rikollisuus, vanhusten huolto ja terveystalvelut huolettavat kuntalaisia

Tulevaisuuden odotusten ja huolien avaamiseksi kurotettiin joulukuun 2017 Ilmapuntari-tutkimuksessa tulevaisuuteen kysymällä vastaajilta, miten he uskovat asioiden ja palveluiden kehittyvän kotikunnassaan seuraavien lähivuosien, enintään neljän seuraavan vuoden aikana. Tehtävänä oli määrittää, parantuvatko vai heikentyvätkö palvelut 16 keskeisen kriteerin mukaan arvioituina lähivuosien aikana vai eikö olennaista muutosta ole odotettavissa.

Muuttumattomuutta ilmaisevat kannat muodostuivat yleisimmiksi monien tiedusteltujen näkökohtien osalla. Näitä kuntien vakaita, muuttumattomia asioita uskottiin olevan etenkin kirjasto- ja kulttuuripalvelut, tekniset palvelut (kadut, vesi ja viemärröinti), lasten päivähoito sekä elinolot yleensä asuinkunnassa.

Tulokset kertoivat kuitenkin myös merkittävistä huolista. Osa asioista ja palveluista asuinkunnassa olivat sellaisia, joissa kehityksen ennakoitiin ajautuvan vääjäämättä huonompaan suuntaan. Enemmistö arvioi rikollisuuden (52 %), vanhusten huollon (52 %) ja terveyspalveluiden (51 %) ajautuvan huonommalle kehitysuralle. Tällaisiin asioihin kuului myös kuntaverotus (48 %).

Merkillepantavaa on se, että työllisyyden parantumiseen luotavia löytyi selvästi enemmän (43 %) kuin heikentymiseen uskovia (25 %). Varsin moni (38 %) arvioi myös, että liikunta-, urheiluja kuntoilumahdollisuudet kotikunnassa parantuvat lähitulevaisuudessa entisestään.

Usko kuntatalouden ja työllisyyden parantumiseen lisääntyi vuodesta 2014

Näkemykset oman asuinkunnan palveluiden kehityksestä muuttuivat vuodesta 2014 valoisammiksi tai ainakin vähemmän synkiksi. Kaikissa asioissa parempaa kehitystä odottavien osuus lisääntyi ja useimmilta osin pessimismi lieventyi.

Selvästi aiempaa useampi luotti parempaan kehitykseen etenkin seuraavissa asioissa:

- Vuonna 2014 vain yksi kuudesta (15 %) arvioi työllisyystilanteen kotikunnassa parantuvan, vuonna 2017 tällä tavalla ajatteli enemmän kuin kaksi viidestä (43 %).
- Vuonna 2014 alle viidennes (18 %) uskoi liikuntamahdollisuuksien kotikunnassa parantuvan, vuonna 2017 tällä tavalla ajatteli lähes kaksi viidestä (38 %).
- Vuonna 2014 vain kymmenesosa (10 %) odotti kuntatalouden parantuvan, vuonna 2017 tällä tavalla ajatteli reilu neljännes (27 %).

Kriisiajattelun vähentyminen ei kuitenkaan koskenut kaikkia asioita tai palveluita. Vanhusten huoltoa ja terveyspalveluita koskevat

synkähköt visiot säilyivät käytännössä ennallaan. Lisäksi rikollisuus huoletti aiempaa useampia.

Luottamus asuinkunnan päättäjiin selittää suhtautumista palveluiden kehitykseen

Hallitus–oppositio-asetelma heijastui ainakin jossain määrin tuloksissa. Hallituspuolueiden kannattajien keskuudessa uskottiin vahvasti etenkin työllisyyskehityksen parantumiseen. Oppositiopuolueiden tukijat olivat pääsääntöisesti jonkin verran pessimistisempiä useimpien asioiden osalta. Oppositiopuolueiden kannattajat arvioivat synkillä mielin terveyspalveluiden kehitystä asuinkunnassa.

Luottamuksella oman asuinkunnan päätöksentekijöihin oli selvästi yhteyttä näkemyksiin kunnan palvelujen ja olojen kehityksestä. Kunnan päätöksentekijöihin luottavaiset suhtautuivat varsin myönteisesti asioiden kehitykseen kotikunnassa. Päättäjiin heikosti luottavat uskoivat useimpien asioiden kulkeutuvan huonompaan suuntaan.

Kuntalaisten elinolojen arvioitiin säilyvän lähinnä ennallaan (39 %). Reilu neljännes (29 %) kuitenkin ennakoi kuntalaisten elinolojen heikentyvän, ja alle viidennes (18 %) luotti elinolojen kohentumiseen. Keskimäärää enemmän pessimismia ilmeni perussuomalaisten (56 %) ja vasemmistoliiton (37 %) kannattajien keskuudessa. Kokoomuksen tukijat (30 %) olivat muita useammin toiveikkaita.

3.9 Kiinnostus vapaa-ajan palveluita kohtaan joulukuussa 2017

Elokuvat, kirjasto ja kunnan tarjoamat liikuntamahdollisuudet kiinnostavat suurinta osaa

Suomalaisten suhdetta erilaisiin vapaa-ajan palveluihin lähdettiin joulukuun 2017 kyselyssä luotaamaan kartoittamalla heidän kiinnostustaan käydä eri kohteissa ja tilaisuuksissa omalla asuinpaikkakunnallaan. Vastaajilta tiedusteltiin kiinnostusta osallistua tai vierailla kuudessatoista vapaa-ajan kohteessa. Kysymyksenasettelu liittyi myös ajankohtaiseen yleisempään keskusteluun lähi-palveluiden ja seudullisten palveluiden saatavuudesta.

Enemmistö suomalaisista arvioi omalla asuinpaikkakunnallaan vähintäänkin melko kiinnostaviksi seitsemän erilaista kulttuuritarjonnan muotoa kysytyistä kuudestatoista. Eniten kiinnostusta herättivät elokuvat (75 % erittäin tai melko kiinnostunut), kirjasto (74 %), kunnan tarjoamat liikuntamahdollisuudet (63 %) sekä erilaiset festivaalit ja muut kulttuuritapahtumat (61 %). Enemmistö oli kiinnostunut myös teatteriesityksistä (58 %), museoista (56 %) ja populaarimusiikin tapahtumista (51 %).

Listan tyveen, vähiten kiinnostaviksi asettuivat kuorotoiminta, tanssit, klassisen musiikin konsertit sekä taiteen ja muun kulttuurin harrastaminen jossakin järjestössä. Kuoro-, orkesteri- ja teatteriharrastus kiinnosti vain viidesosaa (19 %) suomalaisista. Lukumääräisesti tämä on kuitenkin suuri joukko ihmisiä, noin 800 000.

Naiset innostuvat miehiä enemmän käytännössä kaikesta vapaa-ajan tarjonnasta

Naisten ja miesten välinen ero oli systemaattinen ja koski kaikkea vapaa-ajan tarjontaa lukuun ottamatta huipputason urheilukilpailuja ja otteluita. Mitä enemmän vapaa-ajan palvelut haikahtivat taiteelta ja korkeakulttuurilta, sitä suuremmaksi sukupuolten välinen ero muodostui. Ero oli näkyvä myös kiinnostuksessa elokuvia, kirjastoja ja tansseja kohtaan. Yhtä tanssiharrastuksesta kiinnostunutta miestä kohtaan olisi tyrkylä lähes kaksi naista. Miehet olivat naisia innostuneempia penkkiurheilusta, naiset mahdollisuuksista harrastaa itse liikuntaa.

Ikä oli myös yhteydessä kiinnostuksen kohteisiin. Nuoria, 18–30-vuotiaita kiehtoivat etenkin elokuvat, festivaalit ja populaarimusiikin tapahtumat sekä yksityisten yritysten tarjoamat liikuntapalvelut (yksityiset kuntokeskukset). Ikääntyneimmät, yli 60-vuotiaat olivat puolestaan paljon kiinnostuneita teatteriesityksistä, museoista ja klassisen musiikin konserteista.

Korkeakulttuuri viehättää kaupunkimaisissa asuinympäristöissä eläviä

Kuntatyyppi selittää suhtautumista vapaa-ajan palveluiden tarjontaan omalla asuinpaikkakunnalla. Mitä kaupunkimaisemassa kunnassa asutaan, sitä enemmän kiinnostusta kohdentuu

elokuvia ja teatteriesityksiä kohtaan. Myös taidemuseoista ja klassisen musiikin konserteista oltiin keskimäärää kiinnostuneempia, eli korkeakulttuuri viehätti enemmän kaupungeissa kuin muissa kunnissa asuvia.

Maaseutumaisissa kunnissa kiinnostus kohdentui keskimäärää voimakkaammin tansseihin ja populaarimusiikin tapahtumiin sekä kansalaisopistojen, urheiluseurojen ja muiden järjestöjen tarjoamiin mahdollisuuksiin harrastaa liikuntaa ja taiteita.

Osa kysytyistä vapaa-ajan palveluista oli sellaisia, että asuinpaikkakuntatyyppi ei suuremmin erotellut näkemyksiä. Kirjasto koettiin käytännössä yhtä kiinnostavaksi palveluksi omalla asuinpaikkakunnalla kuntatyyppistä riippumatta. Samansuuntainen havainto koski erilaisia festivaaleja.

Luottamus omaan itseensä oli yhteydessä kiinnostuksen aiheisiin. Mitä enemmän tunsivat luottavansa itseensä ja muihin ihmisiin, sitä alttiimpi oli osallistumaan tai ainakin vierailemaan erilaisissa vapaa-ajan kohteissa ja käyttämään palveluita.

Myös puoluekannalla oli yhteyttä näkemyksiin. Keskustan tukijat olivat keskimäärää kiinnostuneempia kuoro-, orkesteri- ja teatteriharrastuksista sekä mahdollisuuksista käyttää kunnan ja urheiluseurojen liikuntapalveluita. Kokoomuksen kannattajat olivat muita enemmän viehättyneitä elokuvista, teatteriesityksistä, taidemuseoista, huippu-urheilusta sekä mahdollisuuksista liikkunnan harrastamiseen.

Tanssit houkuttivat SDP:n tukijoita enemmän kuin muiden puolueiden kannattajia. Vihreiden äänestäjät olivat kiinnostuneita kaikenlaisista asioista muita enemmän lukuun ottamatta tansseja ja urheilukilpailuita. Perussuomalaisten kannattajat olivat keskimäärää vähemmän innostuneita kaikenlaisista vapaa-ajan palveluista asuinkunnassaan. Vasemmistoliiton tukijoita kiinnosti vihreiden tapaan useimmat vapaa-ajan palvelut ja harrastukset lukuun ottamatta penkkiurheilua.

Paljon odotuksia urheiluseuroja ja muita järjestöjä kohtaan

Joulukuun 2017 tutkimuksessa vastaajille esitettiin kysymyssarja, miten tärkeinä he pitävät eri tahoja kunnan asukkaiden liikunnallisen aktiivisuuden edistäjinä ja ylläpitäjinä neliportaisella asteikolla. Arvioitavat tahot olivat urheiluseurat ja muut järjestöt,

yksityiset liikuntapalveluyritykset, kunnan omat liikuntapalvelut sekä työyhteisöt oman henkilöstönsä liikuttajina.

Tuloksista kävi ilmi se, että kaikki tahot koettiin asukkaiden liikunnallisen aktiivisuuden edistäjinä ainakin melko tärkeiksi palveluiden tarjoajiksi. Tulokset osaltaan kielivät myös odotuksista eri palvelutarjoajia kohtaan. Eniten odotuksia tällä tavalla kysyttynä kohdentui urheiluseuroihin ja muihin järjestöihin (83 % piti näitä erittäin tai melko tärkeinä asukkaiden liikuttajina). Lähes yhtä tärkeiksi koettiin myös kunnan omat liikuntapalvelut (76 %). Työyhteisöt (66 %) ja yksityiset liikuntapalveluyritykset (55 %) arvioitiin hieman vähemmän merkityksellisiksi liikuntamahdollisuuksien tarjoajiksi.

Naiset pitivät käytännössä kaikkia tahoja tärkeämpinä kuin miehet. Liikunnallista aktiivisuutta selvittävien tutkimusten mukaan naiset myös käyttävät julkisia ja yksityisiä liikuntapalveluita enemmän kuin miehet.

Kuntatyyppin mukaiset erot olivat asiallisesti vähäisiä. Pääkaupunkiseudulla kuitenkin pidettiin yksityisten liikuntapalveluyritysten tarjoamia palveluita väestön liikuttajina tärkeämpinä verrattuna muihin kuntiin.

3.10 Suhtautuminen muuttoliikkeeseen huhtikuussa 2017

Huhtikuussa 2017 selvitettiin suhtautumista maan sisäiseen muuttoliikkeeseen kohti etelää ja alueellisia kaupunkikeskuksia sekä oman maakunnan sisäiseen muuttoliikkeeseen kohti alueellisia kunta- ja kaupunkikeskuksia. Kysymyksenasettelut kuuluivat seuraavasti.

”Maan sisäinen muuttoliike on jo pitkään suuntautunut suurimpiin kaupunkeihin ja niiden kehyskuntiin. Miten suhtaudut maan sisäiseen muuttoliikkeeseen kohti etelää ja alueellisia kaupunkikasvukeskuksia?”

”Entä miten suhtaudut oman asuinmaakuntasi sisäiseen muuttoliikkeeseen kohti alueellisia kunta- ja kaupunkikeskuksia?”

Muuttoliikkeeseen suhtauduttiin varsin neutraalisti

Kansalaisilla ei ole yksiselitteistä näkemystä maan sisäisestä muuttoliikkeestä kohti etelää ja kaupunkikeskuksia. Enemmän kuin kaksi viidestä (43 %) suhtautui keväällä 2017 neutraalisti (ei myönteisesti eikä kielteisesti). Reilu kolmannes (36 %) asennoitui kielteisesti. Myönteisesti suhtautuvia löytyi seitsemäsosan verran (14 %).

Ylemmät toimihenkilöt (31 %) ja kokoomuksen (28 %) kannattajat suhtautuivat maan sisäiseen muuttoliikkeeseen kohti etelää ja alueellisia kasvukeskuksia keskimäärää useammin myönteisesti. Kielteisesti suhtautuvia löytyi tuntuvasti enemmän yrittäjien (50 %), työttömien (44 %), SAK:n (48 %) ja STTK:n jäsenten (51 %), keskustan (52 %) ja perussuomalaisen (53 %) keskuudesta. Enemmistö taajaan asutuissa (53 %) ja maaseutumaisissa (56 %) kunnissa asuvista suhtautui kielteisesti maan sisäiseen muuttoliikkeeseen kohden etelää ja kasvukeskuksia.

Oman asuinmaakunnan sisäiseen muuttoliikkeeseen kohti alueellisia kunta- ja kaupunkikeskuksia asennoiduttiin vähemmän kielteisesti kuin koko maata koskevaan muuttoliikkeeseen kohden etelää. Joka toinen (50 %) suhtautui asuinmaakunnan sisäiseen muuttoliikkeeseen neutraalisti. Vajaa viidennes (18 %) asennoitui myönteisesti ja viidennes (20 %) kielteisesti.

Maakunnan sisäinen muuttoliike harmitti keskimäärää useammin maaseutumaisessa asuinympäristössä ja omakotitaloissa asuvia. Keskustan kannattajien keskuudessa oli muiden puolueiden kannattajia enemmän niitä, jotka suhtautuivat kielteisesti maakunnan sisäiseen muuttoliikkeeseen kohti alueellisia kunta- ja kaupunkikeskuksia. Kokoomuksen ja vihreiden tukijoiden keskuudesta löytyi puolestaan keskimäärin enemmän myönteisiä näkemyksiä.

3.11 Huhtikuussa 2017 annetut arviot kuntien tehtävistä tulevaisuudessa

Huhtikuun 2017 tutkimuksessa selvitettiin myös kansalaisten näkemyksiä kuntien tehtävistä sen jälkeen, kun vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä siirtyy maakunnille. Kysymyksenasettelut kuuluivat seuraavasti.

”Suurin osa kunnan tehtävistä on lakisääteisiä, esim. terveydenhoito ja perusopetus. Vastuu sosiaali- ja terveystalouksista siirtyy vuonna 2019 kunnilta maakunnille. Uudistuksen myötä noin puolet kuntien tehtävistä siirtyy uusille maakunnille. Kunta voi kuitenkin itse päättää osittain tehtävistä, jotka se ottaa hoidettavakseen yleiseen toimialaan kuuluvina.

Mitä mieltä olet yleisesti, tuleeko kuntien ottaa uusia tehtäviä sote- ja maakuntauudistuksen myötä poistuvien tehtävien tilalle vai tehostettava toimintaa vastaamaan jäljelle jäävien tehtävien määrää?”

”Missä kaikissa seuraavissa asioissa kuntien tulisi omaehtoisesti vastaisuudessa lisätä tehtäviä?”

Kuntien tulisi periaatteessa tehostaa toimintaa vastaamaan jäljelle jääviä tehtäviä eikä tavoitella uusia tehtäviä

Enemmistö (58 %) arvioi, että kuntien tulisi maakuntauudistuksen myötä ensisijaisesti tehostaa toimintaa vastaamaan jäljelle jäävien tehtävien määrää eikä ainakaan heti ottaa uusia tehtäviä itselleen. Noin kuudesosa (15 %) oli sitä mieltä, että poistuvien sote-tehtävien sijalle voisi ottaa uusia tehtäviä. Epätietoisia löytyi reilu neljännes (27 %).

Ylemmät toimihenkilöt, korkeasti koulutetut ja hyvin toimeentulevat olivat keskimäärää useammin sitä mieltä, että uusia tehtäviä ei tulisi hamuta lisää, vaan toimintaa olisi tehostettava vastaamaan jäljelle jääviä tehtäviä. Puoluekannan mukaan tätä mieltä olivat etenkin keskustan ja kokoomuksen kannattajat.

Kunnat voisivat joskus tulevaisuudessa lisätä vastuita etenkin työllisyyden hoidossa

Kun kaikilta vastaajilta kysyttiin, missä asioissa kuntien tulisi omaehtoisesti vastaisuudessa lisätä tehtäviä, kävi ilmi, että myös toiminnan tehostajat olisivat valmiita lisäämään kuntien tehtäviä jossain vaiheessa tulevaisuudessa.

Enemmistö vastaajista ilmoitti, että kuntien tulisi omaehtoisesti lisätä vastuita työllisyyden edistämisessä (55 %). Joka toinen

(49 %) olisi lisäämässä tehtäviä myös teknisissä palveluissa ja ympäristötoimessa (kadut, vesi jne.). Enemmistö myös niistä, jotka periaatteessa suhtautuivat tehtävien lisäämiseen varauksellisesti, lisäisivät kuntien vastuuta em. asioissa. Tuloksista voi tehdä ainakin sen johtopäätöksen, että vastuuta eri tehtäväalueilla voisi joskus vastaisuudessa lisätä.

Kaksi viidestä oli valmis asettamaan lisää vaatimuksia kunnille elinkeinojen edistämisessä (42 %) ja asumispalveluissa (41 %). Kolmannes (31 %) olisi lisäämässä toimia liikuntapaikkojen ja -mahdollisuuksien kehittämiseksi.

4 Kuntavaalit 2017

4.1 Kunnallista demokratiaa ja äänestämistä koskevat mielipiteet viikko kuntavaalien jälkeen

Viikko kuntavaalien jälkeen toteutetussa Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten näkemyksiä käydyistä kuntavaaleista. Kuntavaaleja lähestyttiin tiedustelemalla näkemyksiä kunnallisen demokratian toimivuudesta, äänestämisestä sekä ratkaisuihin vaikuttaneista tekijöistä.

Joka toisen mielestä vaaleissa olisi hyvä ravistella, vaikka se ei toisikaan mukanaan mitään hyvää

Tutkimuksessa äänestysikäisille esitettiin vaalikampanjointia, äänestämistä ja kunnallista demokratiaa koskevia väittämiä, joihin heidän tuli ottaa kantaa puolesta tai vastaan. Väittämät sivusivat vaalikampanjan luonnetta, mobilisaatioon keskeisesti vaikuttavia tekijöitä, kuten vaikuttamista, luottamusta puolueisiin ja tiedon saamista.

Suhtautumista kampanjointiin ja niissä käytettäviin keinoihin selvitettiin kolmella väittämällä. Valtaosa (74 %) suomalaisista yhtyi väittämään ”on hyvä, että vaaleissa joku uskaltaa sanoa asiat suoraan, vaikka se loukkaisi monia ihmisiä”. Vain viidennes (20 %) tuomitsi tällaisten keinojen käytön vaalikampanjassa. Tulos on

samansuuntainen kuin vuoden 2016 joulukuussa toteutetussa tutkimuksessa, ei kuitenkaan aivan yhtä ehdoton.

Lähes kaksi kolmesta (62 %) arvioi, että maailma on niin monimutkainen ja täynnä vaikeuksia, että tarvitaan enemmän yksinkertaisia ja helppoja ratkaisuja. Niiden osuus, jotka kiistivät väittämän, lisääntyi hieman joulukuusta 2016 (25 % → 30 %).

Suomalaiset jakaantuivat kahtia suhtautumisessa muutokseen. Lähes joka toisen (48 %) mielestä ”vaaleissa on hyvä ravistella ja havitella muutosta, vaikka se ei toisikaan mukanaan mitään hyvää”. Lähes saman suuruinen joukko (43 %) asettui vastarintaan. Mielipiteet eivät muuttuneet joulukuusta 2016 vajaan viiden kuukauden aikana.

Merkillepantavaa tuloksissa on se, että ensisijaisesti ehdokasta (ei puoluetta) kuntavaaleissa äänestäneet uskoivat vaaleissa ravistelun olevan hyväksi, vaikka seuraamukset olisivat kyseenalaisia. Ensisijaisesti puoluetta äänestäneet eivät olleet yhtä vakuuttuneita asiasta. Tuloksista käy ilmi myös se, että kuntavaaleissa äänestämisestään epävarmat olivat taipuvaisia hyväksymään väittämän.

Luottamus puolueisiin lisääntyi kuntavaalien seuraamuksena

Suhtautumista äänestämiseen ja kunnallisen demokratian toimivuuteen selvitettiin kuntavaalien jälkeen kaikkiaan kymmenellä asenneväittämällä. Julkista keskustelua seuraamalla saa helposti kuvan, jonka mukaan suomalaisten laajasti harrastamaksi poliittisen osallistumisen muodoksi on jäämässä politiikan arvostelu. Äänestäminen ei muka kiinnosta eikä vaikuttamismahdollisuuksiin uskota.

Tällaisia käsityksiä koettelevan tuloksen tarjoaa kuitenkin kuntademokratian toimivuutta selvittävän kysymyksenasettelun tulokset. Väite ”demokratia toimii kaiken kaikkiaan kotikunnassani hyvin” ei kirjoittanut suuria valitusvirsii, vaan se tunnustettiin laajasti omaa ajattelua vastaavaksi. Enemmistö (60 %) hyväksyi sen, neljännes (25 %) kiisti. Tyytyväisyys kuntademokratian toimivuuteen voimistui syyskuusta 2016 (51 % → 60 %), jolloin asiaa kysyttiin edellisen kerran.

Jonkin verran keskimäärää tyytyväisempiä demokratian toimivuuteen kotikunnassa olivat ikääntyneet, koulutetut, toimihenkilöt, eläkeläiset sekä keskustan, kokoomukset ja SDP:n kannattajat.

Tyytymättömmimpiä olivat ne, jotka eivät äänestäneet kuntavaaleissa.

Välillisesti demokratian toimivuutta koskeviin arvioihin liittyy myös väittämä ”puolueiden kautta kansalaisten mielipiteet tulevat päätöksenteossa huomioon otetuiksi”. Enemmistö (54 %) allekirjoitti väitteen ja kolmannes (32 %) torjui. Luottamus puolueisiin tällä tavalla kysyttynä lisääntyi vuoden 2016 syyskuusta (38 % → 54 %).

Enemmistö (56 %) kansalaisista yhtyi myös väittämään ”on ainakin yksi puolue, joka ajaa minun etujani”. Vain reilu viidenes (22 %) torjui väittämän. Puoluekiinnittyneisyys oli korkealla tasolla etenkin niiden keskuudessa, jotka äänestivät kuntavaaleissa (61 %). Keskimäärää useammin väittämän allekirjoittivat kokoomuksen (75 %) ja vasemmistoliiton (73 %) tukijat.

Suomalaisten suhde politiikkaan näyttäisi kuitenkin olevan kaksijakoista. Vaikka puolueisiin kohdentui näkyvässä määrin luottamusta, samaan hengenvetoon yli puolet (56 %) uskoi kuntavaalien jälkeen poliitikkojen olevan kiinnostuneita äänistä, eivät ihmisistä ja heidän ongelmistaan. Tällä tavalla olivat taipuvaisia ajattelemaan myös ne, jotka kävivät kuntavaaleissa äänestämässä (54 %).

Kuntademokratian toimivuuteen ja äänestämisen merkitykseen suhtaudutaan periaatetasolla verraten myönteisesti. Useampi kuin joka toinen (60 %) yhtyi viikko kuntavaalien jälkeen väitteeseen, jonka mukaan ”jokainen joka haluaa, pystyy kyllä vaikuttamaan kotikuntansa asioihin”. Eri mieltä oli reilu neljännes (29 %). Samanmielisyyttä osoittava luku oli samaa tasoa kuin edellisessä mittauksessa syyskuussa 2016.

Päättäjien syyllistäminen sujuu kaikesta huolimatta varsin juohevasti

Vain noin neljännes (26 %) äänestysikäisistä arvioi, että asiat hoituvat heidän kotikunnassaan hyvin ilman heidän ääntään kuntavaaleissa. Kaksi kolmesta (65 %) torjui ajatuksen, että heidän ääntään ei tarvittaisi. Suhtautuminen ei muuttunut syyskuusta 2016. Nuoret (34 %) ja kuntavaaleissa nukkuneet (47 %) olivat taipuvaisia ajattelemaan muita useammin, että ei ole tarvis äänestää kuntavaaleissa, koska asiat hoituvat hyvin muutenkin.

Vain reilu viidennes (22 %) äänestysikäisistä ilmoitti tarvitse-
vansa hyvän syyn käydä äänestämässä. Selvä enemmistö (70 %)
torjui sen, että äänestämiseen ajaisi jokin erityinen syy. Tulos kie-
lii siitä, että äänestäminen on monelle kansalaisvelvollisuus eikä
erityisiä muita syitä käyttää ääntä tarvita.

Vaikka luottamus kuntademokratian toimivuuteen näyttäisi
olevan varsin korkeata ja lisääntyi kuntavaalien seuraamuksena,
päättäjien syylistäminen sujuu kuitenkin hyvin. Väite ”on poliit-
tisten päättäjien syytä, jos peruspalvelut ovat riittämättömiä tar-
peeseen nähden” sai kahden kolmasosan (65 %) hyväksynnän.
Eri mieltä tohti olla vain neljännes (25 %). Vaikka kysymys ei
paikanna, ovatko syylliset eduskunnassa vai kunnissa – kaiketi
molemmissa – heidät haluttaisiin tilille, olivatpa he voineet vai-
kuttaa asioiden kulkuun (kaukokulkeutuneisiin ongelmiin)
tai eivät.

Lähes puolet kansalaisista näyttäisi myös ymmärtävän kunta-
päättäjien tuskaa. Väite ”kuntapäättäjiä syyllistetään suotta pää-
töksistä, joita he tiukoissa tilanteissa ja ristiriitaisten odotusten
vallitessa joutuvat tekemään” sai käytännössä yhtä paljon hyväk-
syjiä (43 %) kuin kieltäjiä (45 %). Päättäjien tuskan ymmärtämi-
nen on samaa tasoa kuin syyskuussa 2016.

Enemmistö arvioi ymmärtävänsä hyvin tärkeitä poliittisia kysymyksiä

Politiikkaan kiinnittymisen kannalta on olennaista se, kuinka
kansalaiset arvioivat ymmärtävänsä politiikkaa ja kuinka päte-
viksi he arvioivat itsensä osallistujina ja politikan seuraajina. Si-
säisellä kansalaispätevyydellä tarkoitetaan yksilön näkemystä
omasta kyvystä ymmärtää politiikkaa ja pätevyystään hallita
politiikan monimutkaisuutta. Aihealuetta lähestyttiin tutkimuk-
sessa kolmella asenneväittämällä.

Kaksi kolmesta (66 %) ilmoitti seuraavansa paljon yhteiskunnal-
lisia asioita. Reilu neljännes (28 %) ei ollut tällä tavalla selvitettyinä
kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista. Kuntavaaleissa äänestä-
neet (71 %) arvioivat seuraavansa yhteiskunnallisia asioita enem-
män kuin vaaleissa nukkuneet (34 %). Nuorempien ikäluokkien
kiinnostus yhteiskunnallisia asioita kohtaan oli, aiempien tutki-
musten mukaisesti, vähäisempää kuin ikääntyneempien.

Enemmistö (57 %) suomalaisista arvioi ymmärtävänsä hyvin tärkeitä poliittisia kysymyksiä. Lukema oli lähes sama kuin viime kuntavaalien äänestysprosentti. Kolmannes (33 %) torjui sen, että ymmärtäisivät hyvin politiikkaa. Näkemys tärkeiden poliittisten kysymysten ymmärtämisestä yleistyi ikääntyneimmän ikäluokan suuntaan. Nuorista vain kaksi viidestä arvioi itsensä tällä mittarilla päteväksi. Sosiaalinen hyväosaisuus selitti arvioita. Ylemmät toimihenkilöt, korkeasti koulutetut ja hyvin toimeentulevat otaksuivat olevansa poliittisista kysymyksistä perillä keskimäärää paremmin.

4.2 Syyt käydä äänestämässä ja jättää äänestämättä kuntavaaleissa 2017

Velvollisuuden tunne ajoi käyttämään ääntä kuntavaaleissa 2017

Kuntavaaleissa äänestämässä käyneiltä tiedusteltiin viikko vaalien jälkeen, missä määrin eri asiat vaikuttivat siihen, että he lähtivät äänestämään. Tarkastelluista viidestätoista tekijästä tärkeimmäksi äänestämään ajavaksi tekijäksi osoittautui velvollisuuden tunne. Enemmän kuin neljä viidestä (84 %) äänestäneestä arvioi, että äänestämisen kokeminen kansalaisvelvollisuudeksi vaikutti vaaliurnille lähtemiseen paljon tai melko paljon. Tämä äänestysnormi oli voimakas kaikissa ikäluokissa. Myös äänestäneistä nuorista valtaosa (80 %) piti kuntavaaleissa äänestämässä käymistä kansalaisvelvollisuutena.

Muita merkittäviä vaaliurnille ajavia tekijöitä olivat tunne äänen vaikuttavuudesta kotikunnan asioihin (77 %) ja vaalin lopputulokseen (65 %), hyvän ehdokkaan löytyminen (69 %) ja halu tukea tätä ehdokasta (73 %). Vailla merkitystä ei ollut myöskään halu tukea jotakin puoluetta (56 %). Joka toinen (52 %) arvioi myös, että äänestämällä kuntavaaleissa pystyi vaikuttamaan koko valtakuntaa koskeviin asioihin, ei ainoastaan kotikunnan asioihin.

Tuloksista kävi ilmi myös se, että eri tahojen suosituksilla ja kehotuksilla ei ollut merkittävää vaikutusta siihen, että lähdettiin äänestämään. Tätä ei ollut myöskään kuntavaalien alla huhtikuun alussa Pietarissa ja Tukholmassa tapahtuneilla terrori-iskuilla.

Vain yksi kymmenestä äänestäneestä arvioi em. tekijöiden vaikuttaneen paljon tai melko paljon.

Puolueiden kannattajien välillä on eroja

Lähes kaikkien puolueiden kannattajien mielestä velvollisuusnormi vaikutti ratkaisevasti siihen, että lähdettiin äänestämään kuntavaaleissa. Keskustan kannattajat pitivät keskimäärää tärkeämpänä vaikuttimena halua tukea jotakin yksittäistä ehdokasta. Tulos on sopusoinnussa sen tiedon kanssa, jonka mukaan keskustan kannattajat valitsivat keskimäärää useammin sopivan ehdokkaan välittämättä puoluekannasta.

Perussuomalaisia äänestäneitä ajoi muita useammin vaaliurnille tieto huhtikuun alussa Pietarissa ja Tukholmassa tapahtuneista terrori-iskuista. Perussuomalaisten tukijat kertoivat myös, että aatteellis-ideologiset tekijät vaikuttivat haluun lähteä äänestämään.

Kokoomuksen kannattajien näkemykset noudattelevat koko kansan arvioita keskimäärin. Hieman keskimäärää useammin äänestämässä käyntiin vaikutti luottamus äänen vaikuttavuudesta kotikunnan asioihin sekä halu tukea puoluetta.

SDP:n äänestäjät korostivat muita enemmän sitä, että äänestämällä voi vaikuttaa koko maata koskeviin asioihin. Vihreiden äänestäjien taustavaikuttimena oli keskimäärää useammin halu tukea vihreää aatetta ja puoluetta.

Vasemmistoliiton tukijoita ajoi äänestämässä käymiseen monet eri tekijät. Keskimäärää useammin tärkeitä asioita olivat halu tukea aatetta ja puoluetta, usko äänestämisen vaikuttavuuteen. Puolueen kannattajat arvioivat muita useammin myös, että äänestämisestä on itselle hyötyä.

Epäluottamus politiikkaan ja vaikeus löytää ehdokas olivat merkittävimmät syyt jättää äänestämättä kuntavaaleissa 2017

Kuntavaaleissa nukkuneilta kysyttiin, milloin he päättivät jättää äänestämättä. Noin puolet (48 %) heistä ilmoitti tehneensä ratkaisun äänestämättä jättämisestä jo monia kuukausia ennen vaaleja. Vuoden 2012 kuntavaaleissa näitä oli vain reilu kolmannes (36 %). Näyttäisi siis siltä, että 2017 kuntavaaleissa nukkuneet olivat tehneet ratkaisun tuntuvasti aiemmin kuin vuonna 2012.

Mitkä sitten olivat syyt jättää äänestämättä? Tätä selvitettiin esittämällä 19-kohtainen lista mahdollisista syistä. Kunkin vaikutusta pyydettiin arvioimaan erikseen. Merkittävimmät yksittäiset äänestämättömyyden syyt olivat epäluottamus politiikkaa kohtaan (54 % vaikutti paljon tai melko paljon) ja vaikeus löytää itselle sopivaa ehdokasta (47 %).

Muihin tärkeisiin syihin kuului se, että asioiden arvioitiin hoituvat kohtuullisen hyvin muutenkin, ei tarvinnut lähteä äänestämään (45 %) sekä äänestämisen vähäinen hyöty itselle (43 %). Vailla merkitystä ei ollut myöskään vaikeus löytää sopivaa puoluetta (42 %) sekä epäusko yhden äänen vaikuttavuuteen (41 %). Näillä kaikilla oli merkitystä vähintään kahdelle viidestä.

Suoranaista protestointia ei tunnustettu syyksi jättää äänestämättä. ”Halusi näpäyttää aiemmin kannatettua puoluetta” oli tärkeä syy vain yhdelle kymmenestä (11 %). Se, että vaaleissa ei olisi ollut tarpeeksi menoa, meininkiä ja viihteellisyyttä, ei osoittautunut myöskään juuri minkäänlaiseksi verukkeeksi jättää äänestämättä (11 %).

Tulokset muodostuivat varsin saman tyyppisiksi vuoden 2012 kuntavaalien jälkeen tehtyjen löydöksiensä kanssa. Muutoksia on kuitenkin havaittavissa. Monet äänestämättä jättämisen perusteet saivat vuoden 2017 kuntavaaleissa, syystä tai toisesta, enemmän painoarvoa kuin 2012 kuntavaaleissa.

Etenkin epäluottamus, sopivan ehdokkaan ja puolueen löytämisen vaikeudet olivat syitä, joita mainittiin enemmän kuin vuoden 2012 vaaleissa. Myös epäusko äänestämisen vaikuttavuuteen lisääntyi vuodesta 2012 niiden keskuudessa, jotka jättivät äänestämättä.

4.3 Puoluevalintaan vaikuttaneet tekijät kuntavaaleissa 2017

Aatteellis-ideologiset tekijät selittävät puoluevalintaperusteita

Kuntavaaleissa äänestäneiltä tiedusteltiin, missä määrin eri asiat vaikuttivat siihen, minkä puolueen tai muun ryhmittymän ehdokasta äänesti vaaleissa. Tarkastelluista viidestätoista tekijästä

tärkeimmäksi puoluevalintaan vaikuttavaksi tekijäksi nousi puolueen aatteellinen linja (52 % vaikutti ratkaisevasti tai paljon).

Aatteellis-ideologisten tekijöiden jälkeen kohosivat tasavahvasti puolueen toiminta yleensä koko maassa (46 %) sekä puolueen kyvykyys ajaa sen sosiaaliryhmän etuja (43 %), johon vastaajat kuuluvat (intressiperustainen puoluevalinta).

Vailla merkitystä eivät olleet myöskään puoluekannan vakiintuneisuus (on puolueen vakituinen kannattaja) (38 %) sekä tapa/tottumus (on useimmiten aiemmin äänestänyt samaa puoluetta) (31 %). Puolueiden toiminta kotikunnassa oli valintaperusteena vähemmän merkityksellinen asia (30 %) kuin puolueiden toiminta yleensä koko maassa (46 %) (mielikuva valtakunnan tason politiikasta).

Valintaperustelujen kärki osoittaa, että aatteellisilla tekijöillä, perinteillä sekä mielikuvilla puolueen harjoittamasta politiikasta oli keskeinen rooli kuntavaalien puoluevalinnassa niiden keskuudessa, jotka kävivät äänestämässä.

Suosituksilla ja televisiolla oli vain vähän vaikutusta puoluevalintaan

Vähemmän tärkeitä, joskaan ei merkityksettömiä olivat ystävien ja tuttujen suositukset, puolueen edustajien esiintyminen televisiossa, protesti, halu näpäyttää päättäjiä, vaihtelun halu ja vaalikone. Ennen vaaleja toteutetuissa tutkimuksissa huomattava osa kansalaisista uhkasi näpäyttää vaaleissa päättäjiä. Osa näpäyttämishaluisista ei kuitenkaan äänestänyt kuntavaaleissa, osa teki sitten valintansa muilla perusteilla ja päätyi tuttuun ja turvalliseen vaihtoehtoon.

Puoluevalinnan perusteet olivat 2017 kuntavaaleissa samansuuntaisia kuin edellisissä kuntavaaleissa vuonna 2012. Minkään vertailukelpoisen tekijän painoarvon ei voi tulkita suoranaisesti lisääntyneen vuodesta 2012. Aiempaa hieman vähemmän merkitystä oli puolueen toiminnalla kotikunnassa. Myös puolueen puheenjohtajalla arvioitiin olleen jonkin verran vähemmän painoarvoa puoluevalinnassa kuin vuonna 2012 kuntavaaleissa.

Puolueiden kannattajien välisiä eroja

Lähes kaikkien puolueiden kannattajien mielestä ratkaisevaa puoluevalinnassa oli se, mikä on kannatetun puolueen aatteellinen linja eli yleisnäkemyks siitä, millaiseksi puolue haluaisi yhteiskunnalliset olot järjestää ja kuinka tämä tulisi tehdä.

Tulosten mukaan etenkin SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajat painottivat keskimäärää enemmän aatteellisia ideologioita perusteita. SDP:n ja vasemmistoliiton tukijoiden keskuudessa keskimäärää ratkaisevampaa oli intressiäänestäminen eli puolueen kyvykkyys ajaa äänestäjien sosiaalisen viiteryhmän etuja.

Keskustan tukijoiden keskuudessa pidettiin keskimäärää tärkeämpänä puolueen ehdokasasettelua kotikunnassa sekä ystävien ja tuttujen suosituksia. Aatteellisilla tekijöillä ei ollut samaa merkitystä kuin vasemmistoa äänestäneiden joukossa.

Kokoomuksen kannattajat poikkesivat muista siinä, että heidän keskuudessaan korostettiin muita enemmän puoluekannan vakiintuneisuutta ja tapaaäänestämistä. Kokoomusta äänestäneet eivät tunnistanee itsestään sitä, että olisivat äänestäneet muutostai vaihtelunhalusta.

Perussuomalaisia äänestäneiden valintaperusteena oli keskimäärää useammin protesti ja muutoshalu. Vasemmistoliiton kannattajien keskuudessa korostui se, että lähes kaikki valintaperusteet olivat keskimäärää tärkeämpiä.

Tuloksia voi tarkastella myös toisin päin. Keskustan ja kokoomuksen tukijat eivät tunnistanee itsestään sitä, että olisivat äänestäneet näpäyttääkseen päättäjiä. Vihreitä ja perussuomalaisia äänestäneet torjuivat muita useammin sen, että perusteena puoluevalinnassa olisi ollut intressiäänestäminen.

5 Muut politiikka-arviot

5.1 Näkemykset erilaisten poliittisten liikkeiden vetovoimasta kesäkuussa 2017

Avoimuutta korostavat poliittiset liikkeet suositumpia kuin sulkeutuneisuutta korostavat

Kesäkuun 2017 Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin ensimmäisen kerran näkemyksiä erilaisten poliittisten liikkeiden vetovoimasta äänestämisen näkökulmasta. Moniosaisessa kysymyssarjassa vastaajien tuli arvioida erilaisia poliittisten liikkeiden tavoitteita ja päämääriä sen mukaan, kuinka halukkaita he olisivat äänestämään niitä vaaleissa.

Haastateltavat arvioivat kaikkiaan 20 erilaista tavoitteellista luonnehdintaa, jotka mahdollisesti nousevat esille vaaleissa. Arvioinnin kohteina olleiden tavoitteiden ja päämäärien sisällöllinen kirjo oli moniaineksinen ja liittyi ajankohtaisiin julkisen keskustelun kohteina olleisiin asioihin. Arvioitavat luonnehdyntavat liittyivät mm. Euroopan unioniin, maahanmuuttoon, globalisaatioon, ilmastonmuutokseen, rikollisuuteen, tasa-arvoon, markkinoihin ja populismiin.

Jakaumatasolla tuloksia voidaan tulkita monella eri tavalla. Mikäli tarkastelun perustaksi valitaan niiden osuudet, jotka voisivat

tai luultavasti voisivat äänestää tietynkaltaista poliittista liikettä, suosituimmiksi nousivat poliittiset liikkeet, jotka tavoittelevat ilmaston muutoksen hillitsemistä poliittisin ja taloudellisin keinoin ja rajoituksin (67 % äänestäisi tai luultavasti äänestäisi), liikkeet, jotka ovat EU-myönteisiä ja kannattavat EU:n yhteistyön syventämistä (63 %), sekä liikkeet, jotka puolustavat vapaakauppaa ja avointa maailmantaloutta (63 %).

Kahdestakymmenestä erilaisia päämääriä ajavasta poliittisesta liikkeestä kahdeksan oli sellaisia, joita enemmistö voisi yksiselitteisesti tai luultavasti äänestää. Em. kolmen lisäksi näitä olivat yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä korostava liike (60 % äänestäisi tai voisi luultavasti äänestää), sääntelyn purkamista ajava liike (57 %), perinteisiä arvoja ja ihanteita korostava, arvokonservatiivinen liike (55 %), rikoksista annettavien rangaistusten kiristämistä kannattava liike (52 %) sekä yksilöllistä vapautta korostava, arvoliberaali liike (52 %).

Vähiten kiinnostaviksi osoittautuivat ilmastonmuutoksen kiistävät ja lämpenemisen hyötyjä korostavat poliittiset liikkeet (9 % äänestäisi tai luultavasti voisi äänestää), liikkeet, jotka vaativat valtiota tiukasti ohjaamaan yrityksiä ja sääntelemään markkinoita (17 %), EU-eroa ajavat liikkeet (20 %) sekä EU-kielteiset ja kansallismieliset liikkeet (21 %).

Erilaisia tavoitteita ja päämääriä ajavan poliittisen liikkeen kannatuksen yläraja vaaleissa liikkuu korkeimmillaan noin neljänneksen tasolla

Jos tarkastellaan vain niiden osuutta, jotka voisivat yksiselitteisesti äänestää joitakin asioita tai päämääriä ajavia liikkeitä, käy ilmi, että korkeimmillaankin liikutaan vain neljänneksen tasolla. Tämä tulos kertoo siitä, että Suomessa poliittisen liikkeen kannatuksen yläraja vaaleissa näyttäisi liikkuvan korkeimmillaan neljänneksen tasolla. Tällä tavalla tarkasteltuna löytyi kuusi erilaista poliittista liikettä, jotka yltyivät 20 prosentin tasolle tai yli.

Voisi äänestää poliittista liikettä, joka erityisesti korostaisi seuraavia asioita (vähintään 20 prosenttia voisi äänestää):

- tavoittelee ilmastonmuutoksen hillitsemistä poliittisin ja taloudellisin keinoin sekä rajoituksin (25 %)

- on EU-myönteinen, kannattaa EU:n yhteistyön syventämistä (24 %)
- ajaa sääntelyn purkamista, kannattaa talouden ja työelämän sääntelyn vähentämistä (23 %)
- puolustaa vapaakauppaa ja avointa maailmantaloutta (20 %)
- korostaa yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä, kaikille maassa asuville ja oleskeleville järjestettävä riittävä toimeentulo (20 %)
- kannattaa kaikkien rikoksista annettavien rangaistusten kiristämistä, luovuttaisi poliisille ja viranomaisille lisää valtuuksia valvoa kansalaisia (20 %).

Korkeintaan kymmenesosan kannatukseen tällä tavalla mitattuna voisi yltää viisi poliittista liikettä.

Voisi äänestää poliittista liikettä, joka erityisesti korostaisi seuraavia asioita (alle 10 prosenttia voisi äänestää):

- kiistää ilmastonmuutoksen, korostaa ilmaston lämpenemisen hyötyjen olevan suurempia kuin haitat (2 %)
- vaatii valtiota tiukasti ohjaamaan yrityksiä ja sääntelemään markkinoita (3 %)
- ajaa eroa EU:sta ja eurosta ja paluuta omaan valuuttaan (8 %)
- pitää ihmisoikeuksien ja demokratian toteutumista kansainvälisissä suhteissa tärkeämpinä kuin oman maan taloudellisia etuja (8 %)
- on EU-kielteinen ja kansallismielinen (9 %).

Tuloksista ilmeni myös, että EU-myönteisyys sai tuntuvasti enemmän myötätuntoa kuin EU-kielteisyys, vapaakauppa sai enemmän kannatusta kuin protektionismi, maahanmuuttoa ja vapaata liikkumista puolustavat liikkeet olivat suosituimpia kuin maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta kritisoivat liikkeet.

Yksi keskeinen poliittinen jakolinja on arvoliberalismi vastaan konservatismi. Arvoliberaalisuudesta tai arvokonservatiivisuudesta puhuttaessa korostetaan muita kuin taloudellisia tekijöitä. Arvoliberalismi tähdentää ajattelun, ilmaisun ja elämäntapojen valinnanvapautta, arvokonservatismi perinteisiä ihanteita ja yhteisiä käyttäytymismalleja ja perinteisten arvojen noudattamista.

Tutkimuksessa sekä arvoliberaaleja että arvokonservatiivisia arvoja korostavien liikkeiden potentiaalinen suosio oli likimain samaa tasoa.

Puolueiden kannattajien eroista

Puoluekanta on yhteydessä kiinnostukseen äänestää erilaisia päämääriä korostavia poliittisia liikkeitä. Tuloksista voi tehdä myös johtopäätöksiä, millaista politiikkaa eri puolueiden kannattajat suosivat. Seuraavassa esitellään keskeisimmät havainnot puoluekannan mukaan.

Keskusta:

Keskustan kannattajat reagoivat keskimäärää myönteisemmin avoimeen maailmantalouteen, EU-myönteisyyteen, sääntelyn purkamiseen sekä perinteisiin arvioihin ja ihanteisiin. Vastenmielisiä asioita olivat EU-eron ajaminen, markkinoiden sääntely ja ilmastonmuutoksen kiistäminen.

Perussuomalaiset:

Perussuomalaisten tukijat profiloituivat selkeän poikkeavasti kaikkien muiden puolueiden kannattajista. Perussuomalaisten äänestäjiä viehätti EU- ja maahanmuuttokielteisyys, rangaistusten tiukentaminen, perinteiset arvot ja ihanteet, eliitin vastaisuus ja kielteinen suhtautuminen avoimeen maailmantalouteen. Monikulttuurisuus ja vapaa liikkuvuus maistuivat pahalta kuten myös ihmisoikeuksien ja demokratian korostaminen kansainvälisissä suhteissa.

Kokoomus:

Kokoomuksen kannattajien keskuudessa korostuivat vapaakaupan puolustaminen, EU-myönteisyys ja sääntelyn purkaminen. Vastenmielisiä tavoitteita olivat EU-ero, kapitalismin vastustaminen, markkinoiden ja yritysten sääntely, populistinen eliitin vastaisuus sekä protektionismi.

SDP:

SDP:n kannattajat osuivat näkemyksissään lähelle kansalaisten keskimääräistä suhtautumista. SDP:n tukijoita sykähdetti ilmaston-

muutoksen hillitseminen, EU-myönteisyys, yhdenvertaisuus sekä syrjimättömyys ja taloudellinen tasa-arvo. Inhotuimmat päämäärät liittyivät ilmastonmuutoksen kiistämiseen, EU-kielteisyyteen ja eroamiseen EU:sta.

Vihreät:

Vihreiden kannattajat äänestäsivät keskimäärää mieluummin poliittista liikettä, joka ajaa ilmastonmuutoksen hillitsemistä, on EU-myönteinen, suhtautuu maahanmuuttoon myönteisesti, korostaa yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä sekä puolustaa avoimia rajoja ja vapaata liikkuvuutta. Pahalta maistuvia asioita olivat ilmastonmuutoksen kiistäminen, EU-kielteisyys ja kansallismielisyys, maahanmuuttovastaisuus, protektionismi sekä perinteiset arvot ja ihanteet.

Vasemmistoliitto:

Vasemmistoliiton kannattajia ihastutti poliittinen liike, joka korostaa taloudellista tasa-arvoa, tavoittelee ilmastonmuutoksen hillitsemistä, vastustaa kapitalismia ja ajaa sosiaalietuuksien lisäämistä, suhtautuu maahanmuuttoon myönteisesti sekä puolustaa avoimia rajoja. Luotaantyyntäviksi osoittautuivat liikkeet, jotka kieltävät ilmastonmuutoksen, ovat EU-kielteisiä ja kansallismielisiä sekä suhtautuvat kielteisesti maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen.

Nuoret olivat herkempiä vasemmistolaiselle, radikaalille populistiselle sanomalle kuin ikääntyneet

Nuorten ja ikääntyneiden eroista voi todeta, että nuorten, 18–30-vuotiaiden keskuudesta löytyi keskimäärää enemmän niitä, jotka saattaisivat äänestää (äänestäisi tai voisi luultavasti äänestää) liikettä, joka vastustaa kapitalismia (kannattaa talouden uusjakoa ja sosiaalietuuksien lisäämistä sekä rikkaiden verottamista) (48 %). Ikääntyneempien, yli 60-vuotiaiden keskuudessa vain reilu neljännes (29 %) altistui tämänkaltaisia tavoitteita ajavan liikkeen vaatimuksille.

Nuoret herkistyivät myös keskimäärää useammin ihmisten yksilöllistä vapautta ajavan poliittisen liikkeen sanomalle (55 %). Ikääntyneistä selvästi alle puolet (45 %) suhtautui myönteisesti

tällaiseen poliittiseen liikkeeseen. Ikääntyneet olivat herkempiä perinteisiä arvoja esille nostavien, arvokonservatiivisten liikkeiden ajamille asioille kuin nuoret. Ikääntyneistä enemmän kuin kaksi kolmesta (70 %) sanoi voivansa äänestää liikettä, joka korostaa perinteisiä ihanteita, arvoja ja yhtenäisiä käyttäytymismalleja. Nuorista tämänkaltaisille viesteille altistui kaksi viidestä (40 %).

Nuorten keskuudessa arvoliberaali liike sai enemmän ymmärtämystä kuin arvokonservatiivi. Ikääntyneiden keskuudessa tilanne oli päinvastainen. Nuoret osoittautuivat alttiimmiksi kuin ikääntyneet äänestämään eliitin vastaisia populistisia liikkeitä. Nuoret luottivat myös ikääntyneitä enemmän asiantuntijoihin yhteiskunnan tärkeitä päätöksiä tehtäessä.

Politiikan jakolinjat

Yksittäisten jakaumien tasolla näkemykset erilaisten poliittisten liikkeiden houkutusvoimasta eivät paljasta eri asioiden liittymistä yhteen yleisemmällä käsitteellisellä tasolla. Kyselytutkimuksen keinoin ei muutoinkaan ole yksinkertaista jäsentää tarkasti äänestysratkaisuihin vaikuttavia perusteita ja syitä. Valintoihin vaikuttavat tekijät ovat moninaisia ja päällekkäisiä. Muuttujajoukko on kuitenkin mahdollista tiivistää neljään perusulottuvuuteen, joita voitaisiin kuvata lähitulevaisuuden poliittisiksi jakolinjoiksi:

- luottamus avoimuuteen ja kansainväliseen yhteistyöhön
- eliitin vastaisuus
- luottamus perinteisiin arvoihin
- yksilön vapauksien arvostaminen.

Tulosten perusteella on mahdollista arvioida, että avoimuutta ja kansainvälistä yhteistyötä arvottavia ihmisiä olisi maassamme hieman yli puolet kaikista äänioikeutetuista (54 %). Eliitin vastaiseen populismiin taipuvaisia löytyisi kansasta reilu neljännes (29 %). Perinteisiä arvoja ja järjestystä janoavia olisi enemmän kuin kaksi viidestä (43 %). Yksilöllisiä vapauksia korostavia ja kaikkinaista sääntelyä kritisovia oli hieman yli puolet väestöstä (56 %). Nämä tulokset kertovat siitä, että tämänkaltaisiin asioihin vetoaminen näyttäisi jakavan kansaa jokseenkin voimakkaasti kahtia.

5.2 Suhtautuminen maan hallitukseen ja oppositioon kesäkuussa 2017

Vajaa viikko ennen kesän 2017 hallituskriisiä vain neljännes kansalaisista luotti hallituksen kykyyn hoitaa maan asioita

Suomalaisten suhtautumista maan hallitukseen selvitettiin useammalla kysymyksenasettelulla. Tutkimus toteutettiin kesäkuussa vajaa viikko ennen perussuomalaisten puoluekokousta ja sen seurauksena syntynyttä hallituskriisiä. Aluksi tiedusteltiin yleisarviota Juha Sipilän johtaman hallituksen (keskusta, perussuomalaiset ja kokoomus) kyvystä hoitaa maamme asioita seuraavan kahden vuoden aikana eduskuntavaaleihin 2019 saakka.

Suomalaisista vain neljännes (26 %) ilmoitti kesäkuun 2017 alussa, että hallituksen kyky on erittäin tai melko hyvä. Noin viidennes (19 %) suhtautui asiaan neutraalisti (ei hyvä eikä huono). Lähes joka toinen (48 %) epäili maan hallituksen kykyä hoitaa maan asioita. Usko maan hallituksen pätevyyteen vähentyi kesästä 2016 (30 % → 26 %).

Puoluekanta heijastui arvioissa maan hallituksen pätevyydestä. Enemmistö hallituspuolueiden kannattajista (59 %) arvioi hallituksen kyvyn hyväksi. Vain viidennes (21 %) oli epäuskoisia. Oppositiopuolueiden kannattajista enemmistö (70 %) ilmoitti, että hallituksen kyky hoitaa maan asioita on erittäin tai melko huono.

Luottamus maan hallituksen kykyihin oli heikko oppositio-
puolueiden ja perussuomalaisten kannattajien keskuudessa. Vajaa viikko ennen perussuomalaisten mullistavaa puoluekokousta enemmistö (52 %) puolueen kannattajista arvioi hallituksen kyvyn hoitaa maan asioita heikoiksi.

Alle puolet arvioi hallituksen kykenevän toimimaan vaalikauden loppuun

Uskoa maan hallituksen toimintakykyyn selvitettiin tutkimuksessa myös asenneväittämällä. Noin viikko ennen kesän 2017 hallituskriisiä väestö ei ollut vakuuttunut siitä, että hallitus pysyy toimintakykyisenä seuraaviin eduskuntavaaleihin saakka. Neljännes (26 %) arvioi hallituksen hajoavan ennen aikojaan. Kaksi viidestä (42 %) uskoi hallituksen toimivan vaalikauden loppuun

saakka. Huomattava osa (31 %) ei kuitenkaan osannut ottaa kantaa lainkaan.

Mielipiteet muuttuivat vuoden 2016 kesästä. Epätietoisuus lisääntyi tuntuvasti (16 % → 31 %). Muutos sai selityksen sillä, että kyselyn aikana julkisuudessa pohdiskeltiin mahdollisella hallituskriisillä, mikäli perussuomalaiset valitsevat Halla-ahon puheenjohtajaksi.

Reilu viidennes uskoi opposition kykyyn haastaa hallitusta

Jos maan hallituksen luotto oli melko alhainen, kovin hyvin ei pärjännyt myöskään oppositio kyvyssä tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle. Näkemykset opposition kyvystä tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle olivat samansuuntaisia kuin suhtautuminen hallituksen kykyihin. Vain reilu viidennes (22 %) uskoi opposition pätevyyden haastaa hallitusta erittäin tai melko hyväksi. Kaksi viidestä (43 %) epäili opposition taitoja. Suhtautuminen oppositioon ei kuitenkaan muuttunut vuodesta 2016, kuten maan hallituksen osalta tapahtui.

Merkillepantavaa tuloksissa on se, että vain alle puolet (42 %) oppositiopuolueiden kannattajista luotti opposition kykyyn tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle. Suurimman oppositiopuolueen SDP:n kannattajista kaksi viidestä (42 %) uskoi opposition kykyihin. Vihreiden kannattajista oppositioon luotti myös kaksi viidestä (42 %) ja vasemmistoliiton tukijoista enemmistö (55 %).

Kansalaiset eivät olleet varmoja, löytyisikö oppositiosta apuja

Uskoa opposition kykyihin selvitettiin tutkimuksessa erillisellä kysymyksenasettelulla. Suomalaiset jakaantuivat kahtia siinä, millaisia päätöksiä tehtäisiin, jos oppositiopuolueet tai jotkin niistä olisivat mukana maan hallituksessa. Kolmannes (32 %) uskoi, että päätökset parantuisivat, jos oppositiopuolueet tai jotkin niistä olisivat mukana hallituksessa. Hieman suurempi joukko (35 %) tyrmäsi ajatuksen. Kolmannes (33 %) ei kyennyt ottamaan kantaa. Epätietoisuus lisääntyi kesästä 2016 (18 % → 33 %).

Puoluekanta selitti suhtautumista. Hallituspuolueiden kannattajat torjuivat sen, että päätökset paranisivat (67 %). Oppositio-
puolueiden kannattajat puolestaan uskoivat, että päätökset olisivat nykyisiä parempia (62 %).

Päättäjät voivat puolustautua kritiikiltä vedoten resurssien tai ylipäättään reaalisten ratkaisuvaihtoehtojen puutteeseen. Väite ”nykyisen hallituksen päättäjiä syyllistetään suotta päätöksistä, joita he tiukoissa tilanteissa ja ristiriitaisten odotusten vallitessa joutuvat tekemään” jakoi kansaa. Yli kolmannes (37 %) ymmärsi päättäjien reunaehtojen raakuuden. Lähes joka toinen (47 %) ei antanut armoa ja torjui väittämän. Päättäjiä ymmärtävien ihmisten määrä vähentyi kesästä 2016 (46 % → 37 %).

5.3 Arviot maan hallituksen toiminnasta eri asioissa kesäkuussa 2017

Hallitus sai kesällä 2017 parhaat arvot turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa, heikoimmat sote-asioissa

Kesäkuussa 2017 selvitettiin myös mielipiteitä hallituksen onnistumisesta eri asioissa. Vastaajien tuli antaa arvio hallituksen onnistumisesta kaikkiaan 11 eri asiassa.

Leimaa-antavaa tuloksissa oli se, että väestö säästeli hyviä arvostanoja. Hallitus sai näkyvässä määrin tunnustusta vain kahdessa asiassa. Hallituksen uskottiin onnistuneen parhaiten turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa. Enemmän kuin kaksi viidestä (44 %) antoi hallitukselle erittäin tai melko hyvän arvostanan. Vain viidenes (20 %) ajatteli hallituksen epäonnistuneen.

Hallituksen toimia maan talouden hoidossa kiitteli vajaa kolmannes (31 %) väestöstä. Tätä suurempi joukko (38 %) antoi hallitukselle kuitenkin huonoja arvostanoja.

Enemmistö kansalaisista arvioi maan hallituksen onnistuneen lähinnä heikosti kahdessa asiassa. Nämä olivat sosiaali- ja terveydenhuolto (55 %) sekä koulutukseen ja sivistykseen liittyvät asiat (54 %). Näissä asioissa hyviä arvostanoja sai etsiä miltei suurennuslasin avulla. Ainoastaan kuudesosa (17 %) kiitteli maan hallituksen toimia sote-asioissa.

Kansalaisten suhtautumisesta hallituksen kertoi myös se, miten hallitus on onnistunut vastaajien itsensä ja heidän perheidensä tarpeiden huomioonottamisessa. Tässä asiassa tyytyväisiä löytyi kuudesosan (17 %) verran ja tyytymättömiä oli enemmän kuin kaksi viidestä (43 %). Vajaa kolmannes (30 %) arvioi halli-

tuksen onnistuneen tässä asiassa jotenkuten (ei hyvin, ei huonosti).

Hallitus sai kesäkuussa 2017 aiempaa enemmän suitsutusta talousasioissa ja risuja sote-asioissa

Mielipiteet hallituksen toiminnasta muuttuivat vuoden 2016 ke-sästä. Hallitus sai aiempaa enemmän hyviä arvosanoja maan talous-kehityksestä (17 % → 31 %) ja työllisyyden hoidosta (9 % → 19 %). Aiempaa enemmän tyytymättömyyttä kohdentui sote-asioihin (47 % → 55 %) sekä maahanmuuttoon (36 % → 45 %).

Kokonaisuudessaan tuloksista saattoi tehdä johtopäätöksen, että kesällä 2017 keskimäärin noin neljännes kansalaisista oli tyy-tyväisiä maan hallituksen toimiin eri asioissa ja lähes kaksi vii-destä tyytymättömiä. Reilu neljännes arvioi hallituksen onnistu-neen eri asioissa jollakin tavoin, vaikkakin kompuroiden.

Sukupuolten väliset erot näkyivät siten, että miehet antoivat maan hallitukselle eri asioissa pääsääntöisesti hieman parempia arvosanoja kuin naiset. Myös aiemmissa vastaavissa tutkimuksis-sa on näkynyt se, että hallituksen toimet ovat olleet enemmän miesten kuin naisten mieleen.

6 Luottamus yhteiskunnan eri tahoihin ja mediaan

6.1 Luottamus eri tahoihin yhteiskunnassa joulukuussa 2017

Tasavallan presidentti oli ylivertaisesti luotetuin, hallitus ja oppositio vähiten luotettuja

Joulukuussa 2017 selvitettiin kansalaisten luottamusta yhteiskunnan eräisiin keskeisiin instituutioihin. Arvioitavia tahoja oli kaikkiaan kymmenen.

Luottamuslistan kärkeen asettui tasavallan presidentti (78 % erittäin tai melko paljon luottamusta). Toiseksi eniten luottamusta kysytyistä instituutioista kohdentui tiedotusvälineisiin (56 %). Enemmistö (55 %) suomalaisista luotti myös ainakin melko paljon kannattamaansa puolueeseen. Luottamus näihin tahoihin ei kuitenkaan ollut täydellistä. Painopiste oli vastauksissa luottaa melko paljon, mikä antaa hieman tulkinnanvaraa.

Enemmän kuin kaksi viidestä (44 %) sanoi luottavansa erittäin tai ainakin melko paljon kirkkoon. Lähes saman luottamusprosentin saivat ammattiyhdistysliike (41 %) ja kotikunnan päättäjät (41 %).

Maan hallitukseen luottavaisia löytyi reilun kolmanneksen verran (35 %). Hallituspuolueiden kannattajista enemmistö (70 %)

kertoi luottavansa hallitukseen. Kuitenkin osa hallituspuolueiden tukijoista (26 %) suhtautui ainakin jossain määrin varauksellisesti maan hallitukseen. Oppositiopuolueiden kannattajista valtaosa (73 %) ei arvostanut hallitusta juuri miksiäkään.

Luottamuslistan tyveen asettuivat oppositiopuolueet. Oppositioon uskoi väestöstä erittäin tai melko paljon ainoastaan noin viidesosa (21 %). Opposition luku on alhainen, koska oppositio-
puolueiden kannattajatkään kaikki eivät luottaneet oppositio-
puolueisiin suuresti. Oppositio-
puolueiden kannattajista puolet (50 %) ei juurikaan arvostanut maan oppositiota.

Kannatettu puolue selviytyi luottamuspuutarissa kuiville

Jos kohta eduskuntaan, hallitukseen ja oppositioon suhtauduttiin epäilevästi, niin kannatettu puolue (puolue, jota voisi äänestää) kuitenkin selviytyi luottamuspuutarissa kuiville. Suomalaisten luottamus politiikkaan näyttäisi kohdentuvan lähinnä presidenttiin ja kannatettuun puolueeseen, ei niinkään eduskuntaan, hallitukseen tai oppositioon kollektiiveina.

Valtaosa keskustan (76 %), kokoomuksen (73 %), vihreiden (72 %) ja vasemmistoliiton (83 %) tukijoista luotti ainakin melko paljon kannattamaansa puolueeseen. SDP:n (31 %) ja perussuomalaisten (31 %) kannattajien keskuudessa oli eniten niitä, joiden luottamus kannattamaansa puoluetta kohtaan rakoili.

Tietynasteisen epäluottamuksen keskeisiä poliittisia instituutioita kohtaan voi tulkita kuuluvan toimivaan demokratiaan. Kansalaisilla on mahdollisuus osoittaa epäluottamusta ja tyytymättömyyttä. Toimivassa demokratiassa riittää, että kansalaiset kokevat joidenkin päättäjien toimivan luottamuksen arvoisesti. Luottamus kaikkiin päättäjiin ei ole välttämätöntä. Tuloksia voi tulkita siten, että poliitikkoihin ja puolueisiin ei kansalaisten mielestä voi yleisesti luottaa, etenään jos he ovat väärässä leirissä.

Luottamus presidenttiin ja kotikunnan päättäjiin lisääntyi vuodesta 2013

Mielipiteet muuttuivat jonkin verran vuodesta 2013. Aiempaa enemmän luottamusta kohdentui tasavallan presidenttiin (70 % → 78 %), kotikunnan päättäjiin (36 % → 41 %) sekä yrityksiin ja työnantajajärjestöihin (33 % → 38 %). Eduskuntaan (43 % → 38 %) ja

maan hallitukseen (39 % → 35 %) suuntautui hieman aiempaa vähemmän luottamusta.

Vaikka luottamus oman kotikunnan päättäjiin lisääntyi, eivät he ole koskaan olleet erityisen hyvässä hapessa kansalaisten keskuudessa. Kaksi viidestä (41 %) luotti joulukuussa 2017 kotikunnan päättäjiin erittäin tai melko paljon, mutta joka toinen ei juurikaan tai ei lainkaan (50 %). Luottamus kotikunnan päättäjiin oli suurta lähinnä keskustan kannattajien parissa. Perussuomalaisten ja SDP:n tukijat edustivat toista ääripäätä suhtautumisessa kotikunnan päättäjiin.

Suomalaisen työelämän muutoksesta kielii se, että suhtautumisessa ammattiyhdistysliikkeeseen sekä yrityksiin ja työnantajajärjestöihin kansa jakaantui kahtia. Kaksi viidesosaa väestöstä kertoi luottavansa erittäin tai melko paljon ammattiyhdistysliikkeeseen (41 %) sekä yrityksiin ja työnantajajärjestöihin (38 %). Noin puolet väestöstä ei juuri luottanut näihin työmarkkinaosa-puoliin.

Lähes kaikki luottavat läheisiin ihmisiin

Joulukuun 2017 tutkimuksessa tiedusteltiin myös luottamusta muihin ihmisiin yleensä sekä omaan itseen ja läheisiin ihmisiin. Luottamusta toisiin ihmisiin pidetään keskeisenä sosiaalisen pääoman ilmentäjänä. Luottamuksen toisiin ihmisiin on ajateltu kertovan myös kansalaisyhteiskunnan elinvoimasta.

Sosiaalinen luottamus eli yleinen luottamus muihin ihmisiin oli varsin korkealla tasolla. Suomalaisista miltei kolme neljästä (72 %) ilmoitti luottavansa muihin ihmisiin erittäin tai melko paljon. Heikosti muihin luottavia oli neljänneksen (25 %) verran. Luottamus muihin ihmisiin oli yhteydessä sosiaaliseen hyväosa-suuteen. Työttömistä, heikommin koulutetuista ja pienituloisista varsin moni tunsi epäluottamusta muita ihmisiä kohtaan. Ylemmistä toimihenkilöistä miltei kaikki sanoivat luottavansa toisiin ihmisiin. Kansainvälisissä vertailevissa tutkimuksissa on käynyt ilmi se, että luottamus toisiin ihmisiin on Suomessa huippuluokkaa.

Kapeampialainen, erityinen luottamus kohdistuu yksilön lähi-piiriin. Kyse on läheisistä, sukulaisista, työtovereista, naapureista tai muista henkilöistä, jotka kuuluvat ihmisen sosiaaliseen verkostoon. Suomalaisten luottamus läheisiin ihmisiin näyttäisi olevan

suurta. Yhdeksän kymmenestä (92 %) ilmoitti luottavansa läheisiinsä erittäin tai melko paljon. Ymmärrettävästi luottamus läheisiin on suurempaa kuin luottamus yleensä muihin ihmisiin.

Hyväosaisten itseluottamus on keskimäärää voimakkaampaa

Haastatelluista enemmän kuin neljä viidestä (86 %) ilmoitti luottavansa itseensä vähintäänkin melko paljon. Luottamus itseen oli ainoastaan hivenen heiveröisempää kuin luotto läheisiin ihmisiin. Itseluottamuksella ymmärretään yleensä uskoa siihen, että suoriutuu tai selviytyy siitä, mihin ryhtyy tai joutuu. Erittäin korkea itseluottamus olisi tulosten mukaan reilulla neljänneksellä (29 %) väestöstä.

Itseluottamus näyttäisi olevan tietyssä määrin yhteydessä sosiaaliseen hyväosaaisuuteen. Ylemmät toimihenkilöt ja suurituloiset kertoivat luottavansa itseensä keskimäärää vahvemmin. Jonkinasteista epäröintiä ilmeni nuorten 18–30-vuotiaiden, opiskelijoiden ja pienituloisten keskuudessa. Nuorten osalta tulokset heijastavat nuoruuden epävarmuustekijöitä ja edessä olevia haasteita.

6.2 Luottamus medioiden uutisointiin joulukuussa 2017

Ylen uutisointiin luotettiin eniten

Joulukuussa 2017 tiedusteltiin kansalaisten luottamusta myös eri tiedotusvälineiden uutisointiin. Arvioitavia tahoja oli kaikkiaan kaksitoista.

Median keskinäisessä mittelössä luottamuslistan kärkeen asetuivat Ylen TV-uutiset (82 % arvioi uutisoinnin erittäin tai melko luotettavaksi), Ylen radiouutiset (81 %) ja STT (78 %).

Selvä enemmistö väestöstä arvioi myös MTV3:n uutisten (72 %), Helsingin Sanomien (63 %) sekä oman maakunnan suurimman lehden (62 %) ja asuinkunnan paikallislehden (59 %) uutisointien olevan luotettavaa. Enemmistön (55 %) mielestä myös Kauppa-lehden uutisointiin saattoi luottaa.

Vähemmässä määrin kansalaiset arvioivat luottavansa iltapäivälehtien (Iltasanomat 26 % ja Iltalehti 23 %) uutisointiin. Molempien lehtien osalta kaksi viidestä (IS 41 % ja IL 42 %) katsoi, että

ne eivät ole sen enempää luotettavia kuin epäluotettaviakaan. Maaseudun Tulevaisuus puolestaan oli uutiskanava, jonka luotettavuutta varsin moni (25 %) ei kyennyt arvioimaan. Kuitenkin enemmän kuin kaksi viidestä (44 %) uskoi lehden uutisoinnin olevan luotettavaa.

Kaikkein vähiten luottamusta kohdentui sosiaalisen median (esim. Facebook, Twitter, Instagram) uutisointiin. Alle kymmenesosa (8 %) tunsu luottavansa sosiaalisen median ”uutisiin”. Enemmistö (60 %) piti niitä epäluotettavina, ja joka neljäs (25 %) suhtautui neutraalisti (ei luotettavia eikä epäluotettavia). Nuorista (18–30-vuotiaista) keskimäärää useampi (13 %) piti sosiaalisen median uutisointia uskottavana. Tämä tulos on melko ymmärrettävää: Oxfordin yliopiston Reuters-instituutin tutkimuksessa joka neljäs suomalainen nuori piti sosiaalista mediaa pääasiallisena uutislähteenä.

Usko iltapäivälehtien uutisointiin kohentui vuodesta 2013

Näkemykset tiedotusvälineiden uutisointien luotettavuudesta muuttuivat varsin vähän vuodesta 2013. Ylen TV- ja radiouutisiin sekä STT:n uutisointiin luotetaan ainoastaan hieman aiempaa vähemmän. Luottamus iltapäivälehtien (IS 18 % → 26 % ja IL 26 % → 23 %) uutisointiin kohentui kuitenkin jonkin verran aiemmasta.

Enemmistö (59 %) arvioi oman kaupungin/kunnan paikallislehden uutisoinnin luotettavaksi. Luottamus oman kotikunnan paikallislehden uutisointiin kasvoi kuntakoon pienentyessä. Maaseutumaisissa kunnissa paikallislehden uutisointi koettiin yhtä luotettavaksi kuin maakunnan ykköslehden uutisointi.

Mikäli näkemyksiä maakunnan ykköslehden luotettavuudesta tarkastellaan alueittain, luottamuslukuissa liikutaan parhaimmillaan 70 prosentin tasolla. Pääkaupunkiseudulla asuvista 70 % piti HS:n uutisointia luotettavana. Myös erittäin tai melko paljon luotettiin oman maakunnan ykköslehden uutisointiin Etelä-Suomessa (pois lukien Uusimaa) (71 %), Länsi-Suomessa (67 %) sekä Itä- ja Pohjois-Suomessa (66 %).

Puoluetaustan mukaan vahvinta luottamus Ylen uutisointiin oli SDP:n kannattajien piirissä. MTV3:n uutisointiin luottivat eniten kokoomuksen kannattajat ja Helsingin Sanomien uutisointiin

vihreiden tukijat. Usko Maaseudun Tulevaisuuden ja maakunnan ykköslehtien uutisointiin oli vahvinta keskustan kannattajilla. Vihreiden ja vasemmistoliiton äänestäjien parissa oli hieman keskimäärää enemmän sosiaalisen median uutisointiin luottavia. Perussuomalaisten kannattajat suhtautuivat keskimäärää varauksellisesti kaikkiin medioihin.

7 Suhtautuminen yliopistojen uudistamiseen

Nobel-voittaja Bengt Holmström, professori Sixten Korkman ja toimitusjohtaja Vesa Vihriälä esittivät vuoden 2017 elokuussa uudistuksia maamme korkeakouluille. Heidän mielestään korkeakoulujen aloituspaikkoja pitäisi lisätä ainakin väliaikaisesti nykyisen hakijasuman purkamiseksi. Opiskelijavalinnoissa tulisi hyödyntää enemmän ylioppilastutkintoa ja opintotuet tulisi sitoa nykyistä selvemmin opintojen etene- miseen.

Myös opetus- ja kulttuuriministeriö on linjannut, että ennen pitkää korkeakoulut alkavat valita opiskelijansa ylioppilastutkin- non arvosanojen perusteella. Syyskuussa 2017 selvitettiin kansa- laisten suhtautumista yliopistojen tehtäviin ja yliopistojen uudis- tamista koskeviin ehdotuksiin.

7.1 Arviot yliopistojen tärkeimmistä tehtävistä syyskuussa 2017

Yliopistojen tärkein tehtävä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä

Yliopistolaissa määritellään yliopistojen keskeisimmät tehtävät. Syyskuussa 2017 vastaajien tehtävä oli valita laissa kirjatuista tehtäväalueista tärkein. Tämän jälkeen heiltä tiedusteltiin vielä toiseksi tärkeintä tehtävää.

Tärkeimmäksi tehtäväksi kohosi vapaan tutkimuksen sekä tieteellisen ja taiteellisen sivistyksen edistäminen. Vajaa kolmannes (31 %) valitsi tämän tärkeimmäksi tehtäväksi ja noin kolmannes (32 %) toiseksi tärkeimmäksi. Lähes yhtä tärkeäksi osoittautui tutkimukseen perustuvan ylimmän opetuksen antaminen (27 % piti tärkeimpänä ja 30 % toiseksi tärkeimpänä).

Tutkimus- ja koulutustehtäviä jonkin verran vähemmän tärkeäksi osoittautui yliopistojen yhteiskunnallinen tehtävä, toimiminen vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallisen vaikutavuuden edistäminen (tärkein 25 % ja toiseksi tärkein 25 %). Yliopistojen yhteiskunnallinen tehtävä on lisätty lakiin vasta 2000-luvulla.

Opiskelijoiden kasvattaminen palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa ei ole tärkeimpien joukkoon kuuluva tehtävä (tärkein 7 % ja toiseksi tärkein 11 %). Tehtävä voi sinällään olla tärkeä tavoite, mutta se ei kuulu ensisijaisten joukkoon.

Koulutustausta oli yhteydessä näkemyksiin yliopistojen tärkeimmistä tehtävistä. Akateemisen tutkinnon suorittaneet korostivat keskimäärää voimakkaammin vapaan tutkimustoiminnan sekä tieteellisen ja taiteellisen sivistyksen edistämistä. Myös opiskelijat painottivat vastauksissaan tätä tehtäväaluetta.

Yliopistojen koulutustehtävä koettiin keskimäärää tärkeämmäksi ikääntyneiden ja maaseutumaisissa kunnissa asuvien keskuudessa. Myös yrittäjät ja ikääntyneet olivat taipuvaisia tähdentämään tätä tavoitetta.

7.2 Yliopistojen uudistamista koskevia asenteita syyskuussa 2017

Enemmistö oli valmis sitomaan opintotuet vahvemmin opiskelujen etenemiseen ja säilyttämään pääsykokeet

Moniosaisessa kysymyssarjassa vastaajien tuli arvioida yliopisto- ja koskevia ajankohtaisia ehdotuksia ja väitteitä sen mukaan, kuinka hyvin tai huonosti ne vastaavat heidän henkilökohtaisia näkemyksiään.

Kansalaisilla on monilta osin varsin selkeitä näkemyksiä yliopistoista ja niiden uudistamisesta. Valtaosa (82 %) väestöstä ensinnäkin oli valmis allekirjoittamaan väittämän, jonka mukaan suomalaisissa yliopistoissa tehdään korkeatasoista kansainvälistä tutkimusta. Samaan hengenvetoon selvän enemmistön (66 %) mielestä yliopistojen pitäisi ottaa yhteiskunnallisessa keskustelussa nykyistä aktiivisempi rooli.

Varsinaisista yliopistojen uudistamista koskevista ehdotuksista eniten sai kannatusta opiskelijoiden opintotukien nykyistä tiukempi sitominen opintojen etenemiseen (67 %). Alle neljännes (22 %) väestöstä torjui ehdotuksen. Opiskelijat ja vasemmistoliiton kannattajat olivat ainoat ryhmät, joissa enemmistö asettui vastustamaan tällaisia aikeita. Kokoomuksen tukijat suorastaan riemastuivat ajatuksesta sitoa opintotuet vahvemmin opiskelujen etenemiseen.

Suunnitelma yliopistojen pääsykokeista luopumiseksi ja siirtymiseksi käyttämään opiskelijavalinnassa pääasiassa ylioppilastutkintoarvosanoja osoittautui varsin vastenmieliseksi asiaksi. Enemmistö (58 %) suomalaisista hylkäsi ajatuksen ja reilu neljännes (27 %) hyväksyi. Päinvastaisesti muotoiltu väittämä, jonka mukaan yliopistojen pääsykokeet pitää säilyttää, jotta lukiossa keskinkertaisesti pärjänneilläkin olisi mahdollisuus päästä opiskelemaan, sai valtaosan kannatuksen (79 %).

Tuloksista käy ilmi, että yliopistojen pääsykokeista luopuminen ei saavuttanut enemmistön kannatusta yhdessäkään väestöryhmässä. Etenkin akateemisesti koulutetut, ylemmät ja alemmat toimihenkilöt sekä opiskelijat kokivat ehdotuksen epämiellyttäväksi.

Lukukausimaksuja ei saisi periä

Suomalaisista yli puolet (61 %) vastusti ehdotusta, että yliopistoille ja korkeakouluille olisi sallittava lukukausimaksujen periminen suomalaisilta opiskelijoilta. Vain reilu neljännes (27 %) väestöstä lämpeni ajatukselle lukukausimaksuista. Etenkin opiskelijoiden mielestä (83 %) lukukausimaksut olisivat kamala asia. Keskimäärää enemmän lukukausimaksut saivat kannatusta yrittäjien (49 %), hyvätuloisten (48 %) ja kokoomuksen kannattajien (44 %) keskuudessa.

Opiskeluihin pääsyn helpottaminen sallimalla kaikkien halukkaiden sisään-tulo yliopistoihin osoittautui jonkin verran enemmän mielipiteitä jakavaksi asiaksi. Puolet (51 %) väestöstä suhtautui kielteisesti siihen, että kaikkien halukkaiden pitäisi päästä opiskelemaan yliopistoihin ja heikommin menestyvät karsiutuisivat ensimmäisen lukuvuoden jälkeen. Kolmannes (35 %) oli ehdotuksen puolesta.

Ns. vapaa opiskeluoikeus ensimmäiseksi lukuvuodeksi kokosi keskimäärää enemmän kannatusta vähemmän koulutettujen ja ikääntyneiden keskuudessa. Akateemisesti koulutetut, ylemmät toimihenkilöt ja opiskelijat tyrmäsivät ehdotuksen. Tulos on ymmärrettävä ja johdonmukainen sikäli, että samat ryhmät kannattivat voimakkaasti yliopistojen pääsykokeiden säilyttämistä.

8 Perustuslakia ja sen soveltamista koskevat asenteet

Puolet suomalaisista suhtautui vuoden 2017 syyskuussa myönteisesti perustuslakituomioistuimen perustamiseen

Syyskuussa 2017 selvitettiin käsityksiä perustuslaista ja sen soveltamisesta ensimmäisen kerran yleisellä tasolla. Moniosaisessa kysymyssarjassa vastaajien tuli arvioida erilaisia luonnehdintoja ja väitteitä sen mukaan, kuinka hyvin tai huonosti ne vastasivat heidän henkilökohtaisia näkemyksiään perustuslaista ja sen soveltamisesta.

Kysymyssarjan aluksi vastaajille kerrottiin, että perustuslaki on lainsäädännön ja julkisen vallan käytön perusta. Perustuslaki sisältää suomalaisen kansanvallan keskeisimmät pelisäännöt, arvot ja periaatteet. Perustuslaki määrittää yksilön ja julkisen vallan välisen suhteen perusteet. Se sisältää myös säännökset julkisen vallan käytön periaatteista, valtion järjestysmuodosta ja ylimpien valtioelinten suhteista. Vastaajille myös kerrottiin, että Suomessa perustuslain toteutumista valvoo kansanedustajista muodostettu perustuslakivaliokunta, joka toteuttaa perustuslain ennakkovalvontaa.

Arvioitavien väittäminen sisällöllinen kirjo oli moniaineksinen, aivan kuten asiasta käyty julkinen keskustelukin, josta kysymysosiot oli johdettu. Kansalaisilla oli osaksi ristiriitaisia näkemyksiä perustuslain valvonnasta. Enemmistö (53 %) väestöstä allekirjoitti väittämän, jonka mukaan nykyinen järjestelmä, jossa kansanedustajista koostuva perustuslakivaliokunta valvoo perustuslain toteutumista, on hyvä ja toimiva sellaisenaan.

Samaan hengenvetoon kuitenkin lähes yhtä moni (48 %) kannatti perustuslakituomioistuimen perustamista valvomaan lain toteutumista. Joka toinen (52 %) myös niistä, jotka arvioivat, että perustuslakivaliokunnan harjoittama ennakkovalvonta on hyvä ja toimiva järjestelmä, kannatti perustuslakituomioistuimen perustamista.

Tuloksista voisi tehdä myös johtopäätöksen, että varsin moni kansalainen toivoo lakien perustuslaillisuuden ”tuplavarmistusta”. Etukäteisvalvonta kuuluisi eduskunnan perustuslakivaliokunnalle ja jälkikääteisvalvonta perustuslakituomioistuimelle.

Joka toinen uskoi, että perustuslakiasiantuntijoita arvostellaan kohtuuttomasti

Suomalaisista lähes puolet (45 %) arvioi perustuslakia tulkittavan nykyisin niin tiukasti, että tarpeellisia yhteiskunnallisia uudistuksia on liki mahdotonta toteuttaa. Eri mieltä on miltei kaksi viidestä (37 %). Hallitus- ja oppositiopuolueiden kannattajilla oli eriävät näkemykset asiasta. Hallituspuolueiden tukijat arvioivat perustuslakia tulkittavan liian ankarasti (65 %), opposition tukijat torjuivat ajatuksen (51 %).

Suomalaisilla ei ole selkeää näkemystä siitä, ovatko kansanedustajat perustuslakivaliokunnassa liiaksi asiantuntijoiden armoilla. Kaksi viidestä (39 %) yhtyi väitteeseen asiantuntijoiden liiallisesta vaikutusvallasta. Tälle kannalle asettuivat etenkin keskustan (51 %), perussuomalaisten (50 %) ja kokoomuksen (48 %) kannattajat.

Suomessa perustuslaki- eli valtiosääntöasiantuntijoita on suhteellisen pieni joukko. Eduskunnan perustuslakivaliokunta kuulee heitä tulkitessaan, ovatko lakiesitykset perustuslain mukaisia. Viimeksi sosiaali- ja terveydenhuollon (sote) uudistuksen yhteydessä valtiosääntöoppineita on syytetty perustuslakifundamenta-

lismista ja politikoinnista. Väestöstä puolet (48 %) kuitenkin arvioi, että Suomessa perustuslakiasiantuntijoita arvostellaan kohtuuttomasti, vaikka he yrittävät taata laadukkaiden lakien valmistelun. Eri mieltä oli selvästi pienempi osa väestöstä (26 %).

Valtiosääntöoppineisiin kohdistuu myös kritiikkiä. Suomalaisista puolet (49 %) yhtyi väittämään, jonka mukaan valtiosääntöoppineet ja perustuslakiasiantuntijat ovat kirjaviisaita, jotka ovat vieraantuneet elävästä yhteiskunnasta. Kolmannes (33 %) hylkäsi ajatuksen perustuslakiasiantuntijoiden vieraantumisesta.

Puoluekanta oli yhteydessä näkemyksiin perustuslakiasiantuntijoiden erkaantumisesta elävästä elämästä. Keskustan (65 %), perussuomalaisten (66 %) ja kokoomuksen kannattajat (54 %) olivat taipuvaisia hyväksymään väitteen. Vastaavasti vain joka viides (22 %) vasemmistoliiton kannattaja yhtyi väitteeseen.

Etujärjestöillä on omilla toimialoillaan vaikutusvaltaa poliittiseen päätöksentekoon. Selvä enemmistö (64 %) suomalaisista oli sitä mieltä, että poliitikkojen olisi syytä uskoa enemmän perustuslakiasiantuntijoita ja vähemmän erilaisia etujärjestöjä. Tätä mieltä on myös kaikkien puolueiden kannattajien enemmistö.

Monien suomalaisten mielestä maamme nykyinen perustuslaki on joustava ja jättää päättäjille riittävästi liikkumatilaa käytännön ratkaisuisissa (44 %). Reilu neljännes (28 %) tohti olla eri mieltä. Yli neljännes (29 %) ei kyennyt ottamaan kantaa.

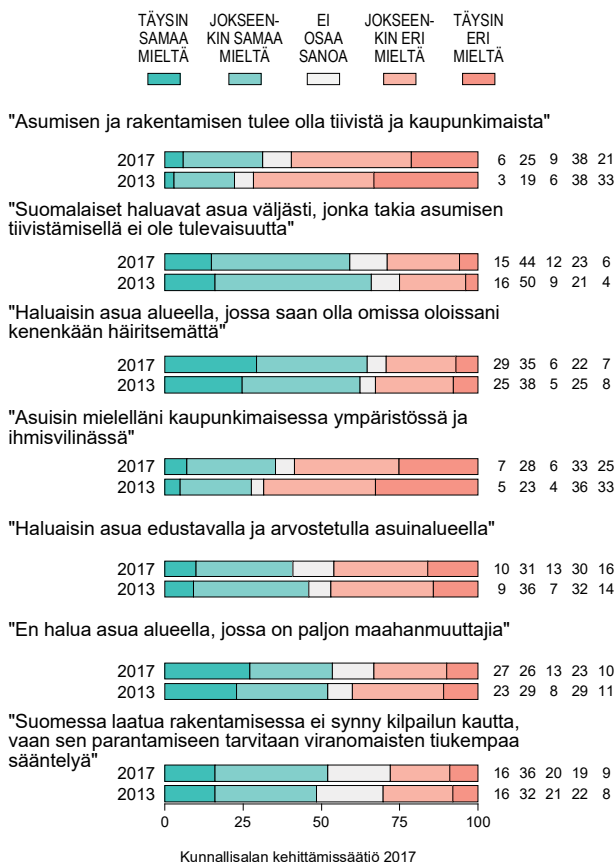
Tuloksista käy myös ilmi se, että etenkin vähemmän kouluja käyneistä ja nuorista huomattava osa ei pystynyt ottamaan lainkaan kantaa perustuslakia ja sen soveltamista sivuaviin asenneväittämiin.

Mielipiteet asumisesta ja rakentamisesta

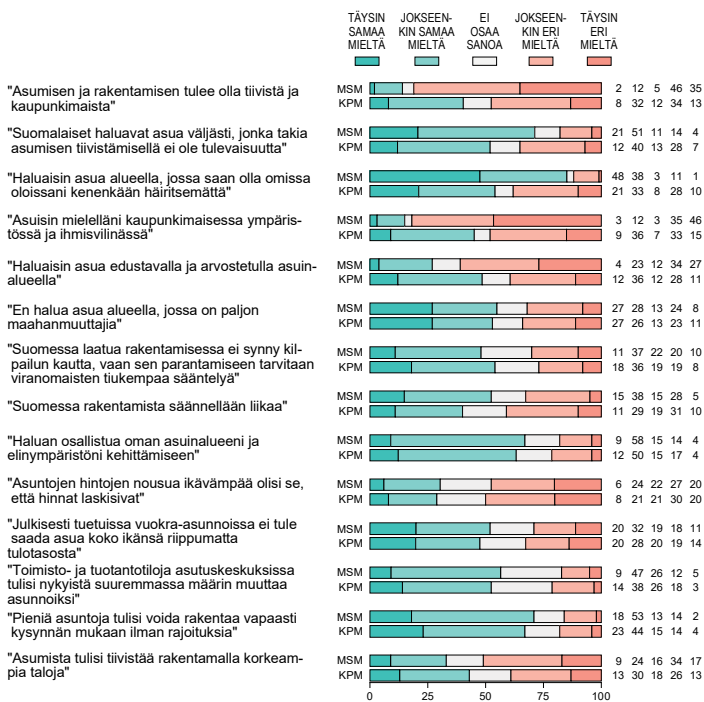
Kuvio 1. SUHTAUTUMINEN ASUMISTA JA RAKENTAMISTA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

Kuvio 2. SUHTAUTUMINEN ASUMISTA JA RAKENTAMISTA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

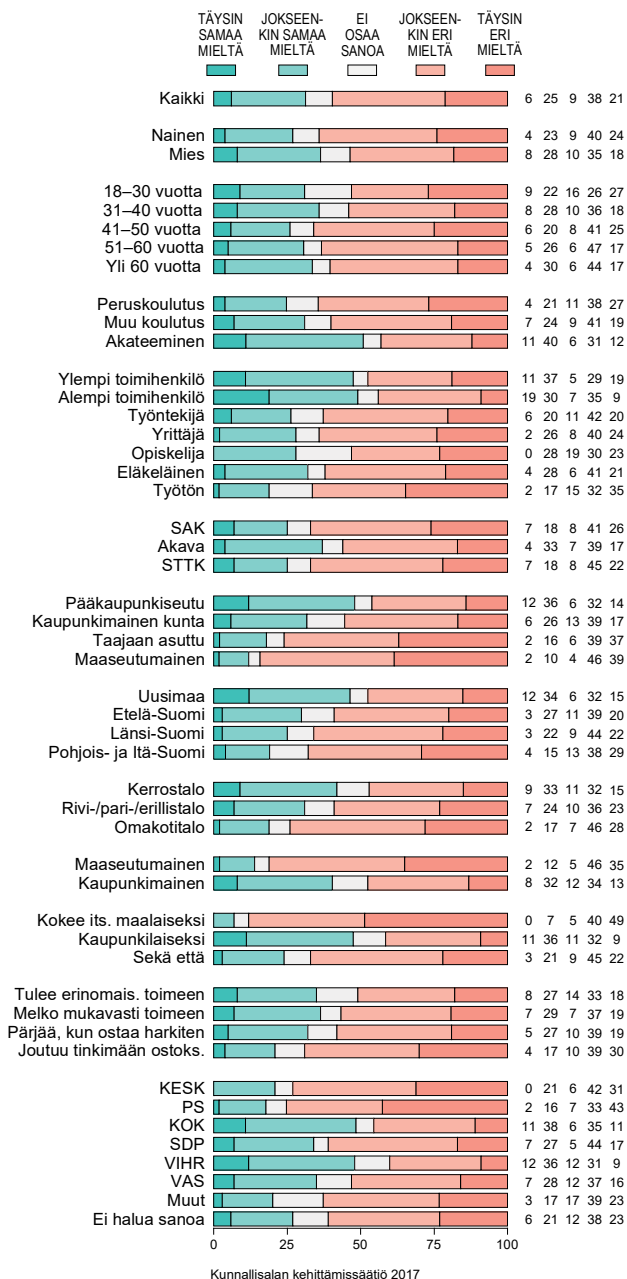

Kuvio 3. SUHTAUTUMINEN ASUMISTA JA RAKENTAMISTA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN ASUINPAIKAN TYYPIN (MSM = maaseutumainen, KPM = kaupunkimainen) MUKAAN (%).

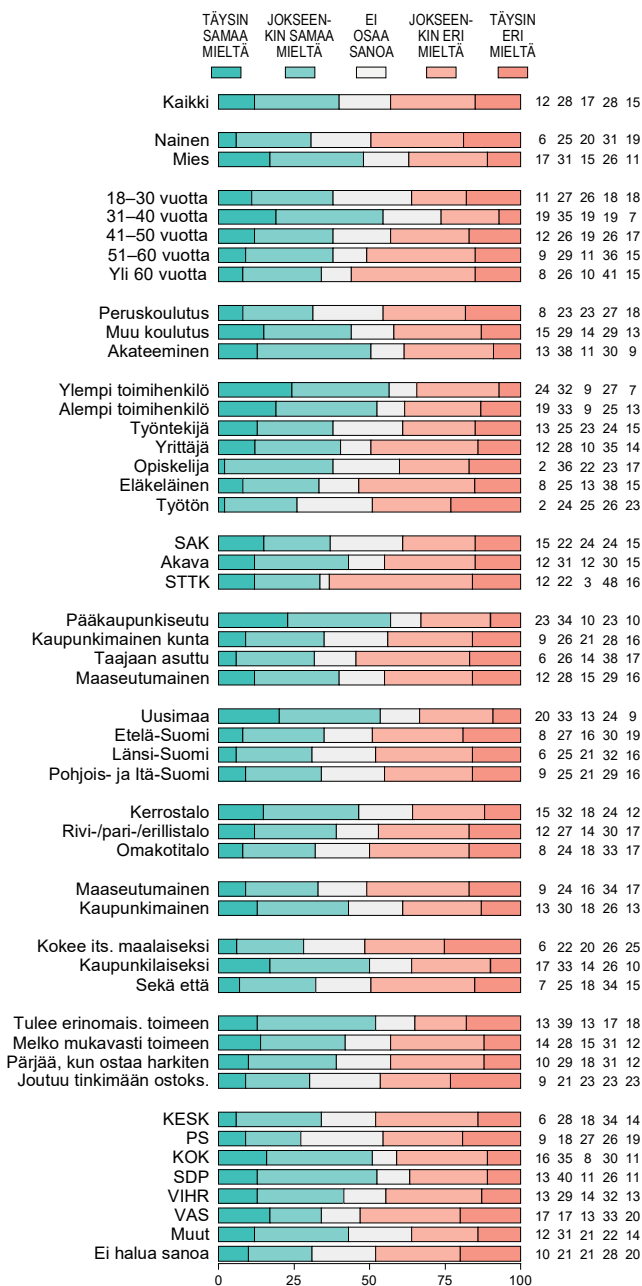

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2017

Kuvio 4. "Asumisen ja rakentamisen tulee olla tiivistä ja kaupunki-
maista" (%).

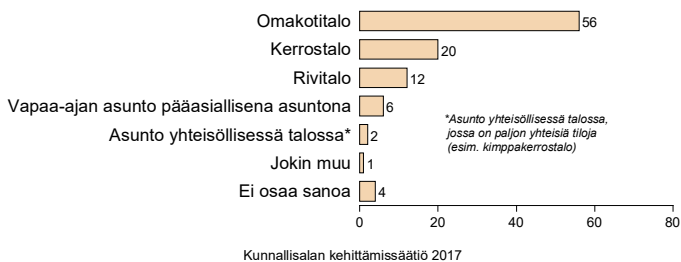

Kuvio 5. "Asumista tulisi tiivistää rakentamalla korkeampia taloja" (%).

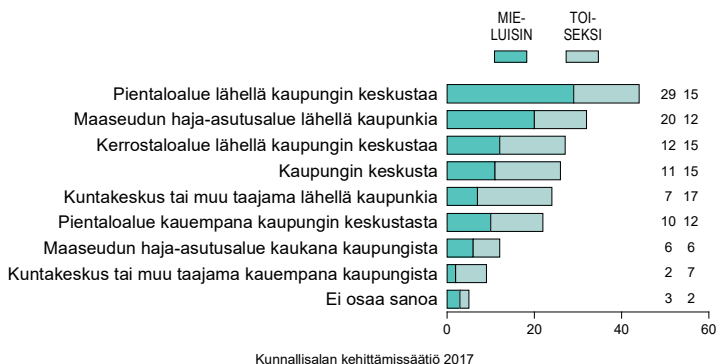

Kunnallisanalyytiikka 2017

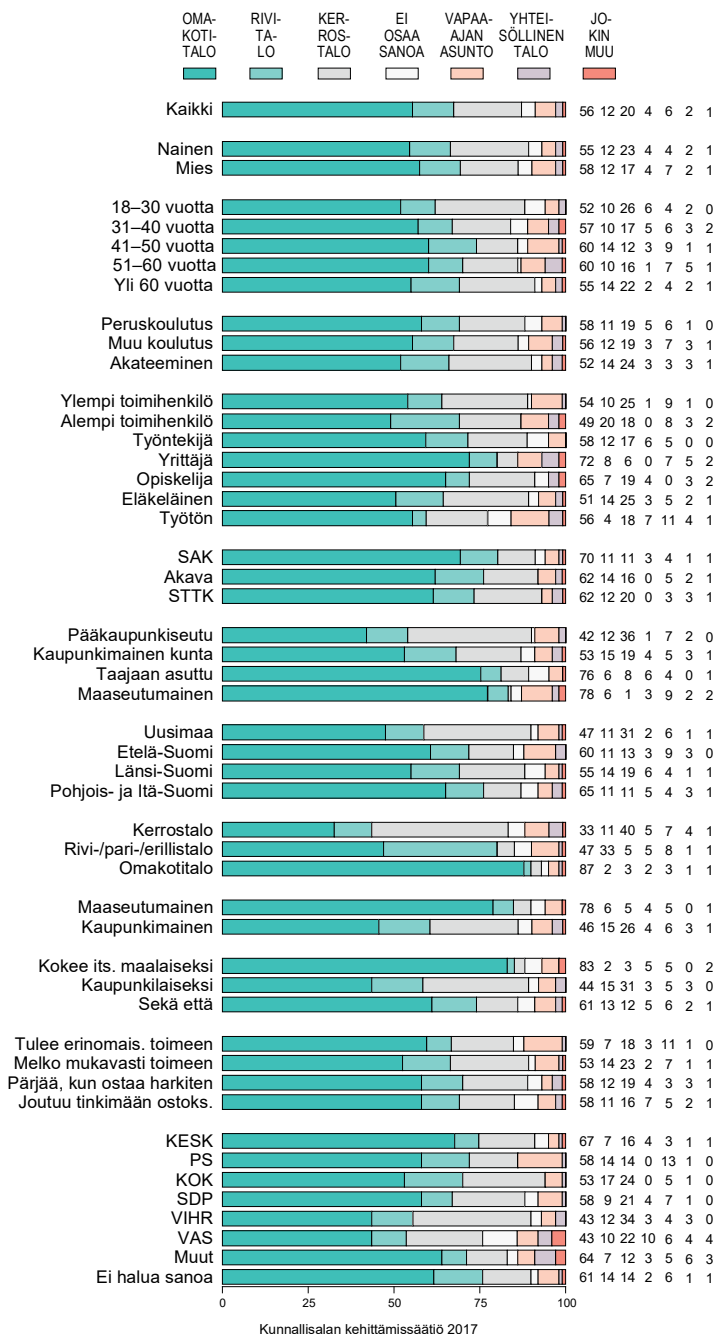
Kuvio 6. MIKÄ SEURAAVISTA ON MIELUISIN ASUMISMUOTO, JOS VOISI VALITA TÄYSIN VAPAASTI (%).

Kuvio 7. MINKÄLAISESSA ASUINYMPÄRISTÖSSÄ ASUI SI MIELUITEN JA MIKÄ OLISI TOISEKSI MIELUISIN (%).

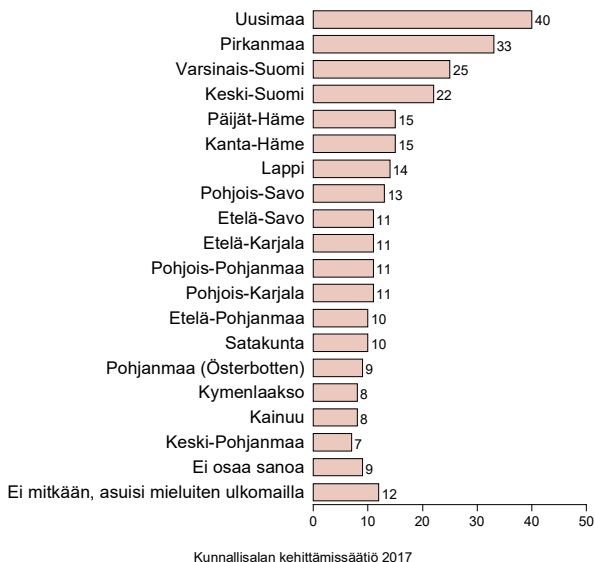

Kuvio 8. MIKÄ SEURAAVISTA ON MIELUISIN ASUMISMUOTO, JOS VOISI VALITA TÄYSIN VAPAASTI (%).

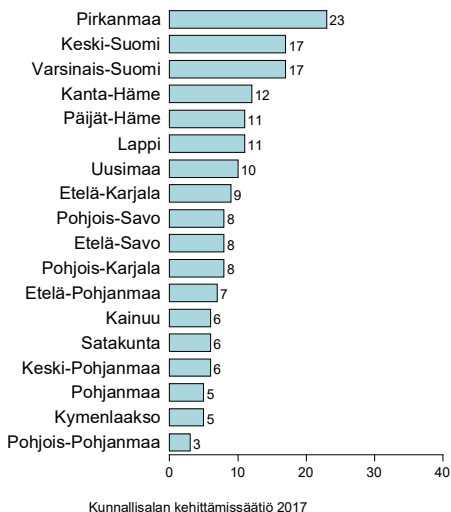

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2017

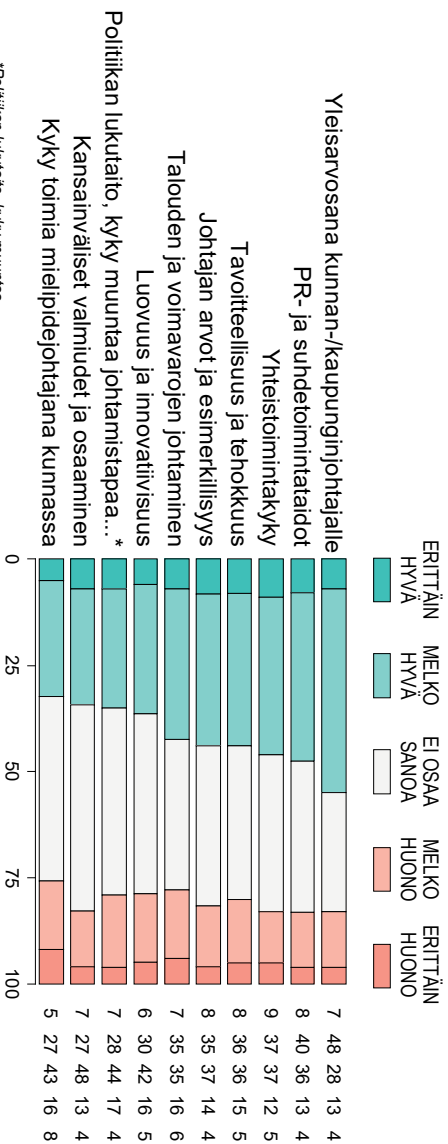
Kuvio 9. MITKÄ KAIKKI SEURAAVISTA MAAKUNNISTA OVAT NIIN VETOVOIMAISIA JA HOUKUTTELEVIA, ETTÄ VOISI AJATELLA ASUVANSA SIELLÄ (%).

Kuvio 10. MAAKUNTIEN VETOVOIMA ASUMISEN KANNALTA (voisi kuvitella asuvansa miinus maakunnassa asuvien osuus, %).

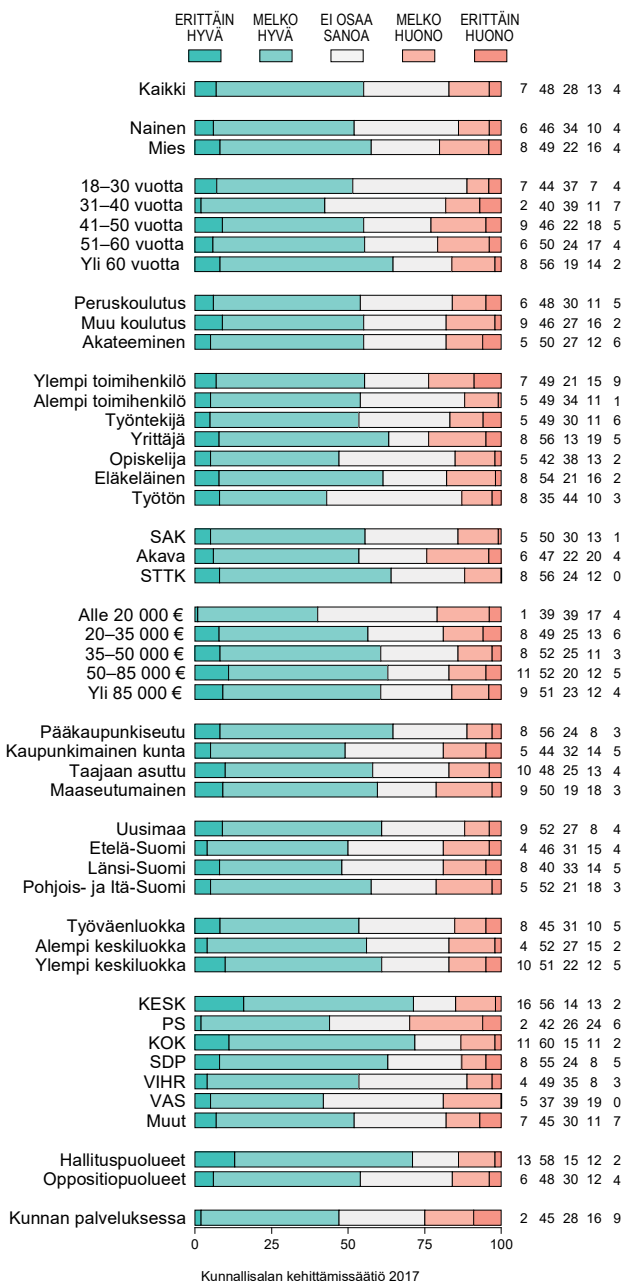
Kuvio 11.
MILLAISEN ARVOSANAN ANTAA KOTIKUNTANSA KUNNAN-
KAUPUNGINOHTAJALLE ERI ASIOISSA (%).

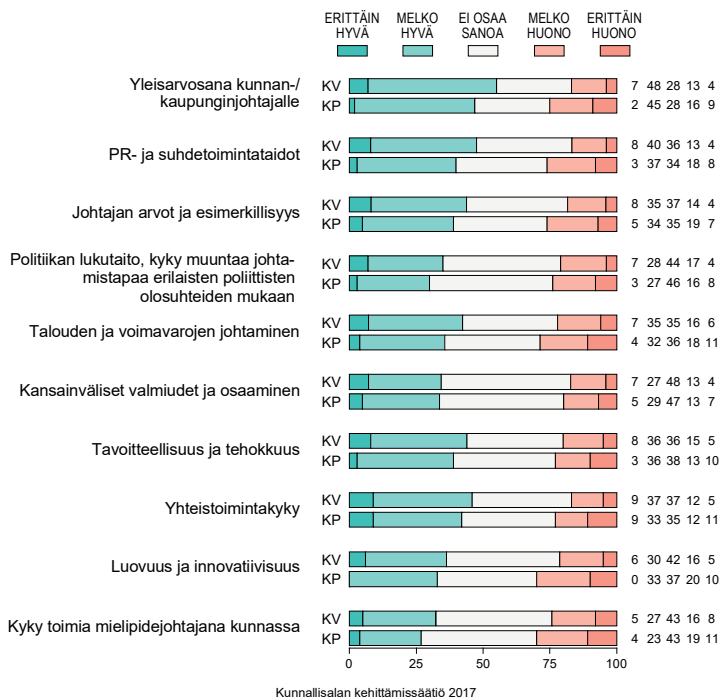
*Politiikan lukutaito, kyky muuntaa johtamistapaa erilaisten poliittisten olosuhteiden mukaan

Kunnallissalan kehittämissäätö 2017

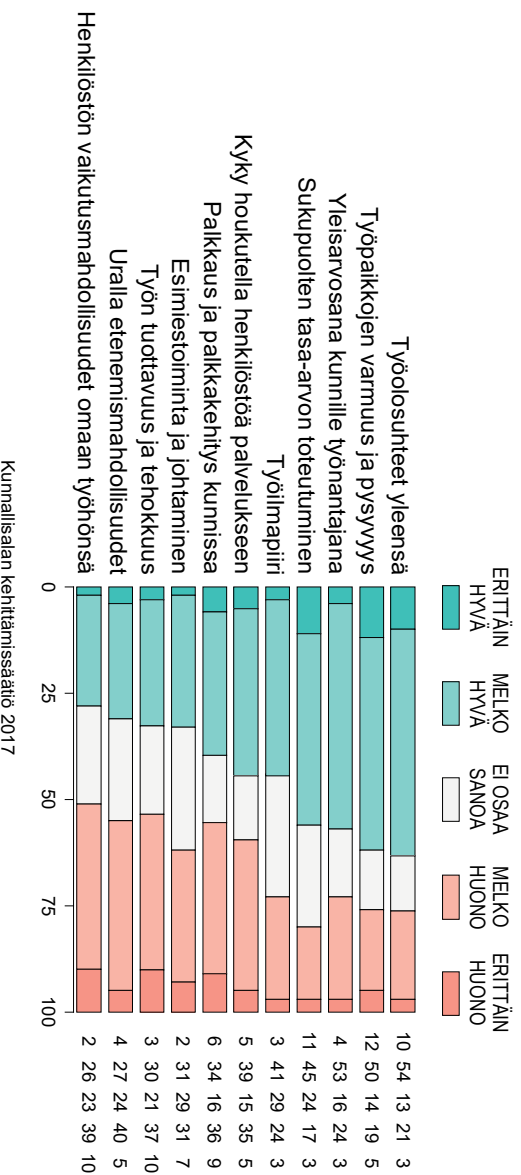
Kuvio 12. MILLAISEN ARVOSANAN ANTAA KOTIKUNTANSA KUNNAN-/KAUPUNGINJOHTAJALLE: YLEISARVOSANA (%).

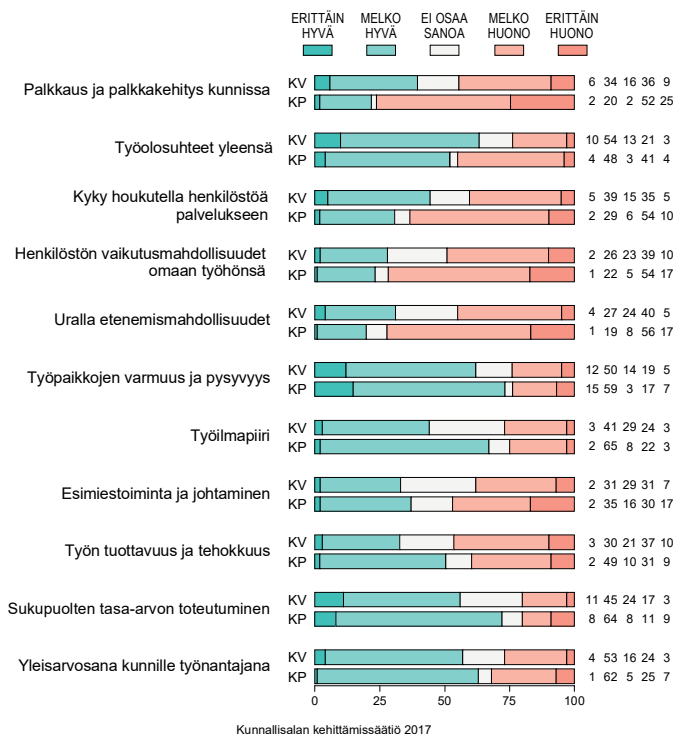
Kuvio 13. ARVOSANAT KOTIKUNNAN KUNNAN-/KAUPUNGINJOHTAJALLE: KOKO VÄESTÖ (KV) vs. KUNNAN/KUNTAYHTYMÄN PALVELUKSESSA TOIMIVAT (KP, %).

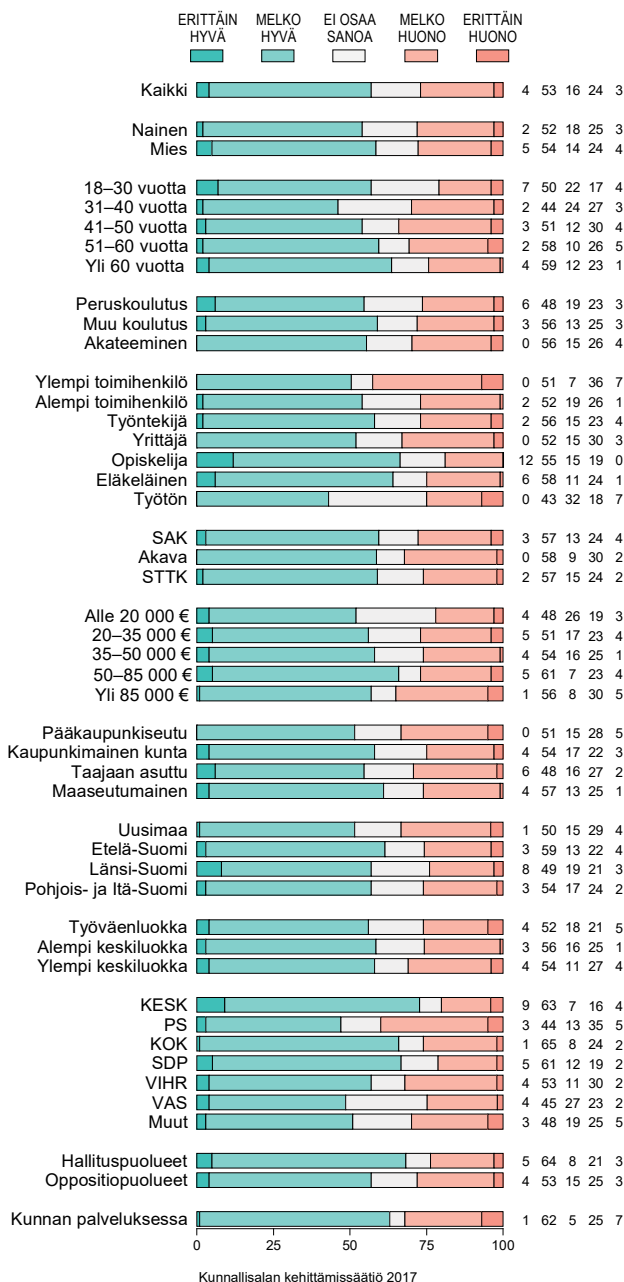
Kuvio 14. MINIKÄLÄISEN ARVOSANAN ANTAA KUNTIEN TYÖPAIKOILLE ERI ASIOISSA (%).

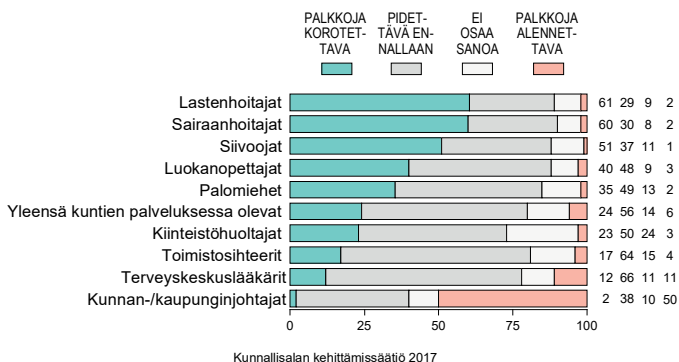
Kuvio 15. ARVOSANAT KUNTIEN TYÖPAIKOILLE: KOKO VÄESTÖ (KV) vs. KUNNAN/ KUNTAYHTYMÄN PALVELUKSESSA TOIMIVAT (KP, %).

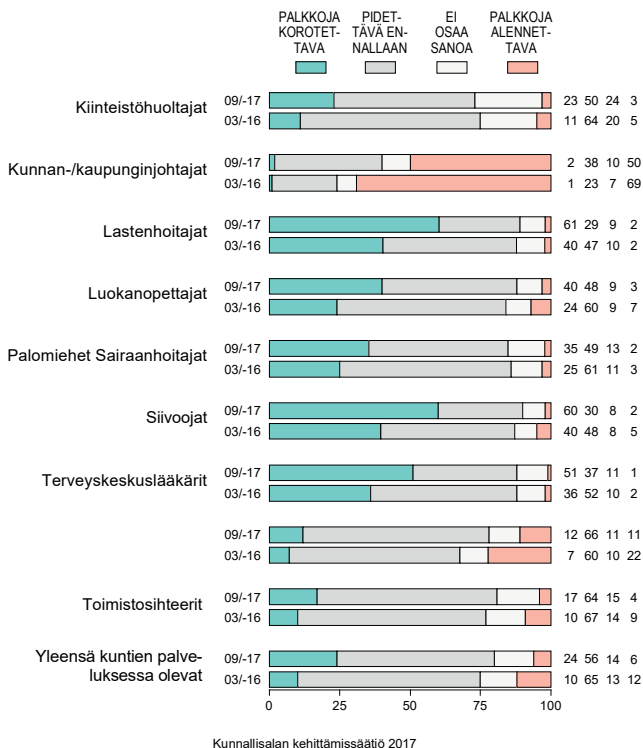
Kuvio 16. ARVOSANAT KUNTIEN TYÖPAIKOILLE: YLEISARVOSANA KUNNILLE TYÖNANTAJANA (%).

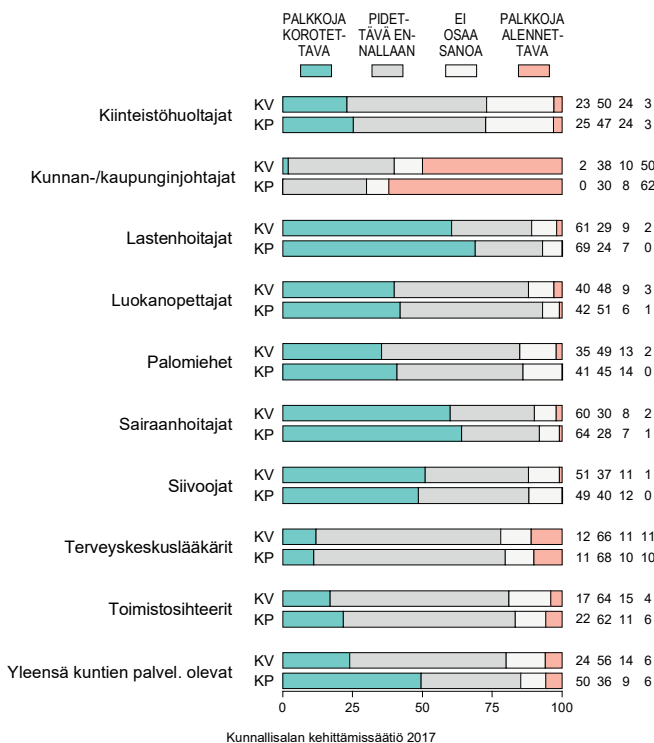
Kuvio 17. MITEN SEURAAVISSA SOPIMUSNEUVOTTELUISSA OLISI MENETELTÄVÄ KUNTIEN ERI AMMATTIRYHMIEN PALKKOJEN OSALTA (%).

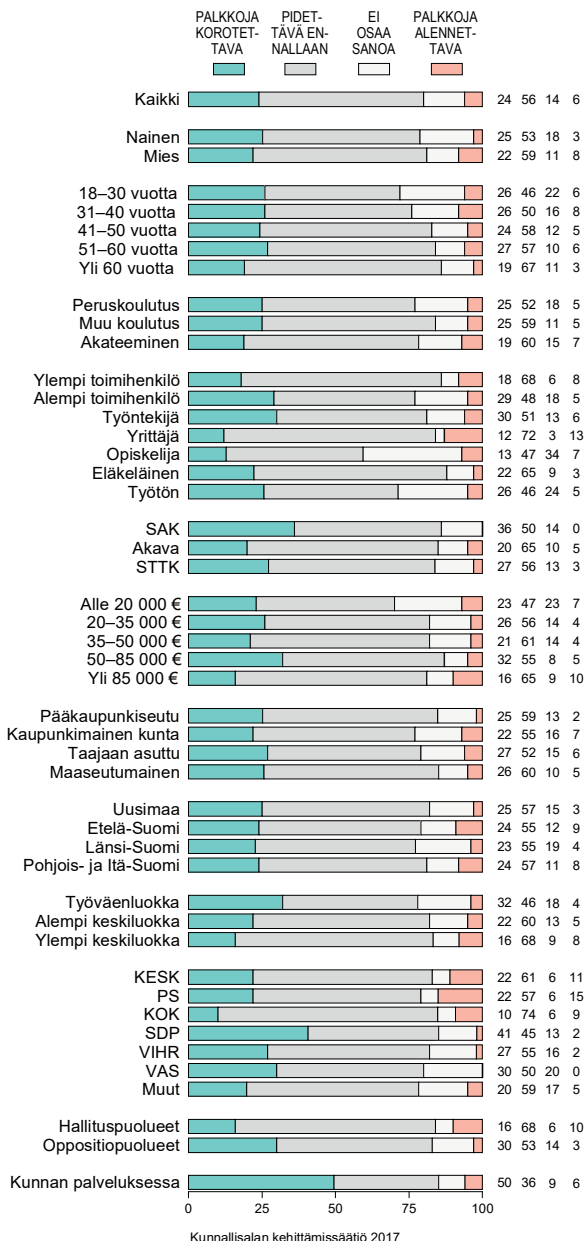
Kuvio 18. MITEN SEURAAVISSA SOPIMUSNEUVOTTELUISSA OLISI MENETELTÄVÄ KUNTIEN ERI AMMATTIRYHMIEN PALKKOJEN OSALTA (%).

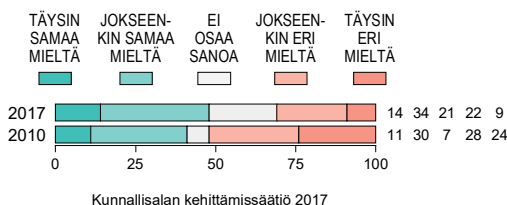
Kuvio 19. MITEN SOPIMUSNEUVOTTELUISSA OLISI MENETELTÄVÄ ERI AMMATTIRYHMIEN PALKKOJEN OSALTA: KOKO VÄESTÖ (KV) vs. KUNNAN/KUNTAYHTYMÄN PALVELUKSESSA TOIMIVAT (KP, %).

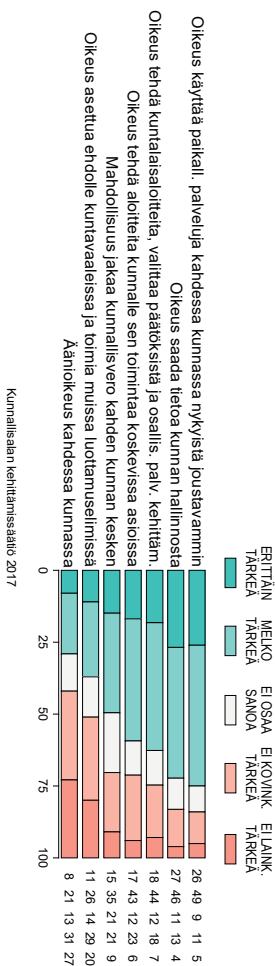
Kuvio 20. MITEN SOPIMUSNEUVOTTELUISSA OLISI MENETELTÄVÄ PALKKOJEN OSALTA: YLEENSÄ KUNTIEN PALVELUKSESSA OLEVAT (%).

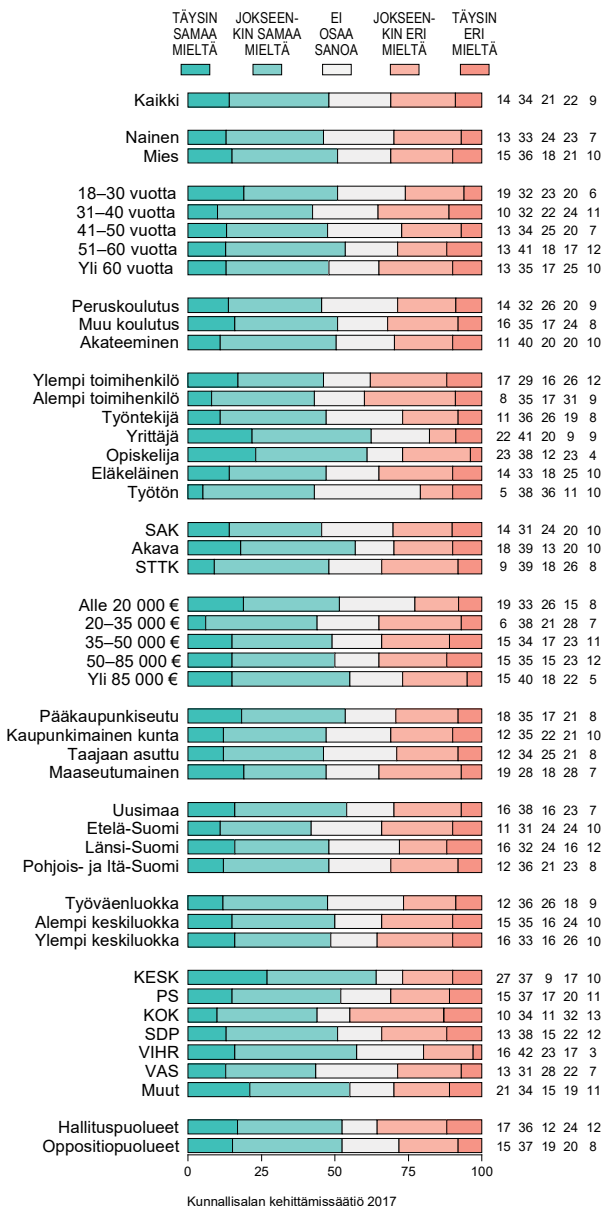
Kuvio 21. "Halutessani minun tulee voida olla useamman kuin yhden kunnan jäsen kaikkine oikeuksineen ja velvollisuuksineen" (%).

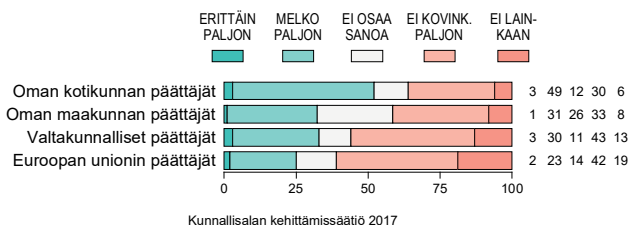
Kuvio 22. MITEN TÄRKEIKSI KOKISI SEURAAVAT OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET, JOS KAKSOISKUNTALAISUUS TOTEUTUISI JA ITSE OLISI KAHDEN KUNNAN JÄSEN (%).

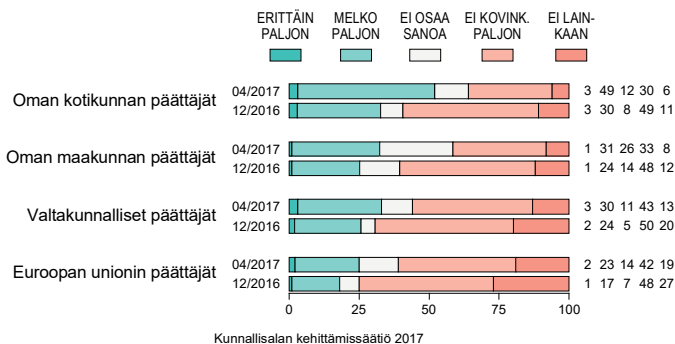
Kuvio 23. "Halutessani minun tulee voida olla useamman kuin yhden kunnan jäsen kaikkine oikeuksineen ja velvollisuuksineen" (%).

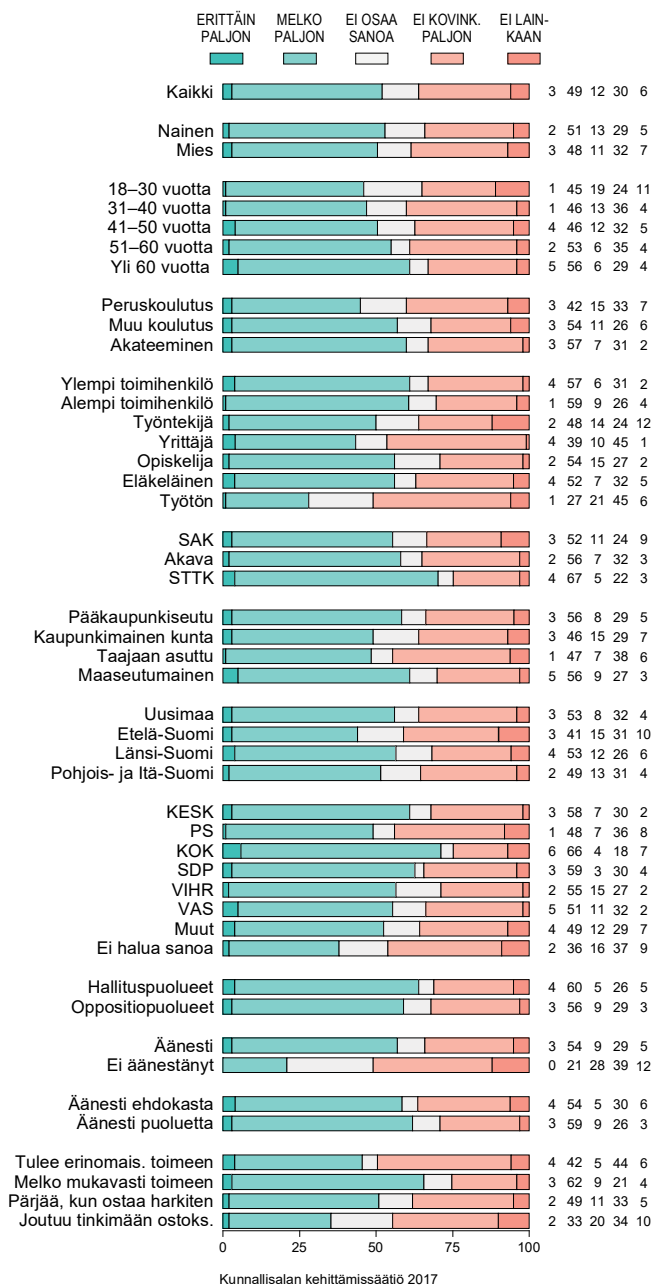
Kuvio 24. MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAU SEURAABIIN PÄÄTTÄJIIN YLEENSÄ (%).

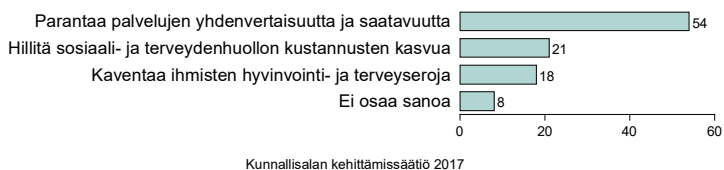
Kuvio 25. MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAU SEURAABIIN PÄÄTTÄJIIN YLEENSÄ (%)

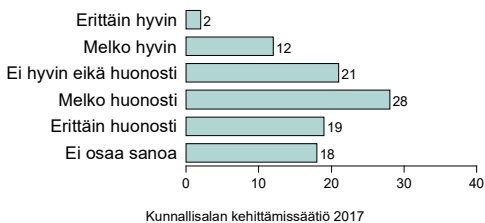
Kuvio 26. MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAÄ PÄÄTTÄJIIN: OMAN KOTIKUNNAN PÄÄTTÄJÄT (%).

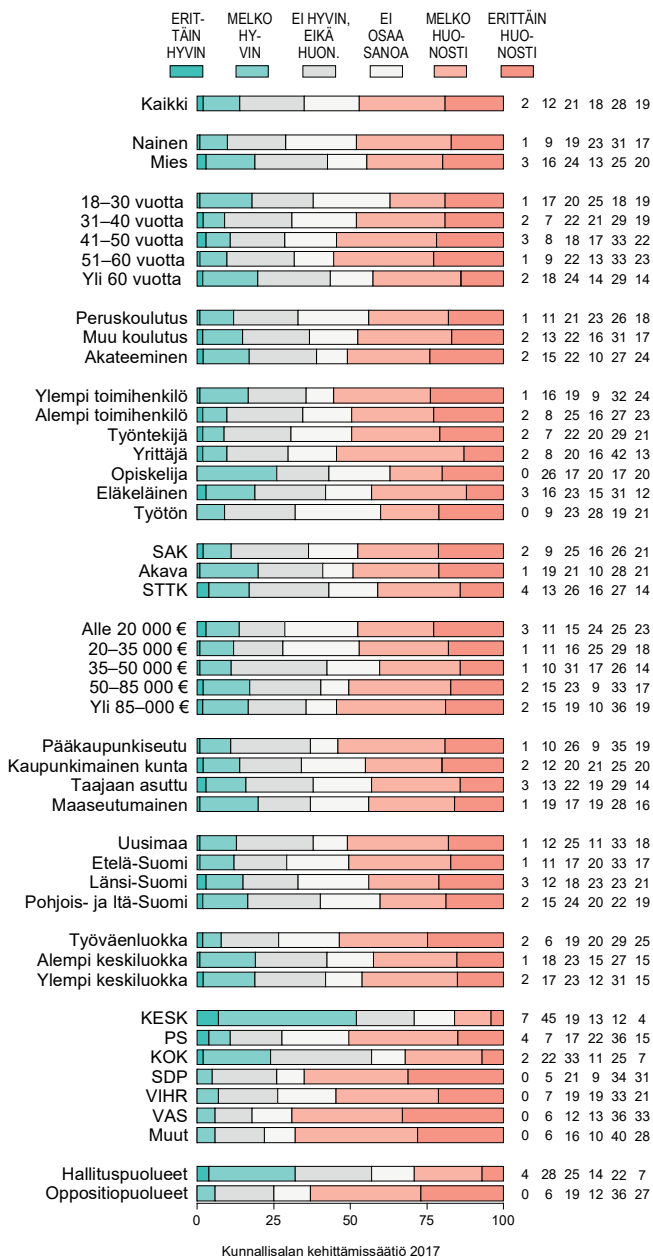
Kuvio 27. MINKÄ SOTE-UUDISTUKSEN TAVOITTEISTA PITÄISI OLLA TÄRKEIN TAVOITE (%).

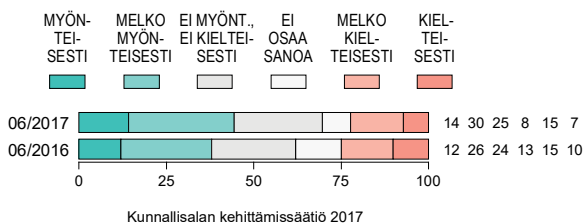
Kuvio 28. MITEN ARVIOI SOTE-UUDISTUKSEN TÄRKEIMPIEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUVAN VUODEN 2019 JÄLKEEN (%).

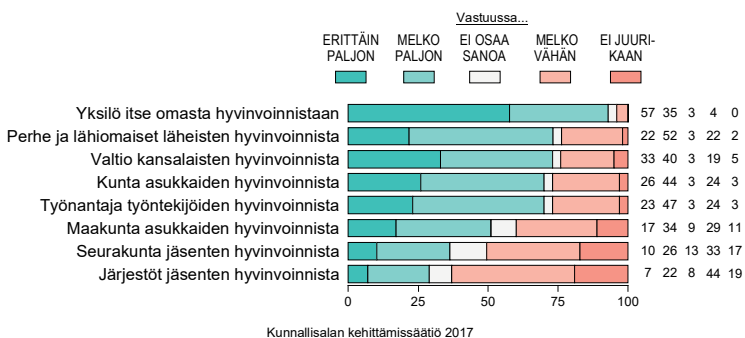
Kuvio 29. MITEN ARVIOI SOTE-UUDISTUKSEN TÄRKEIMPIEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUVAN VUODEN 2019 JÄLKEEN (%).

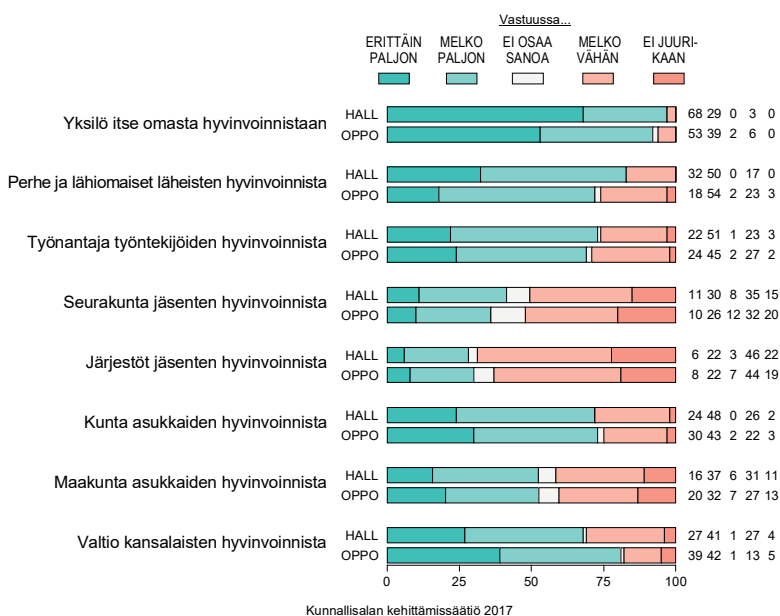
Kuvio 30. MITEN SUHTAUTUU SIIHEN, ETTÄ JULKISET SOTE-PALVELUT TUOTETAAN SEKÄ JULKISISSA ETTÄ YKSITYISISSÄ YRITYKSISSÄ (%).

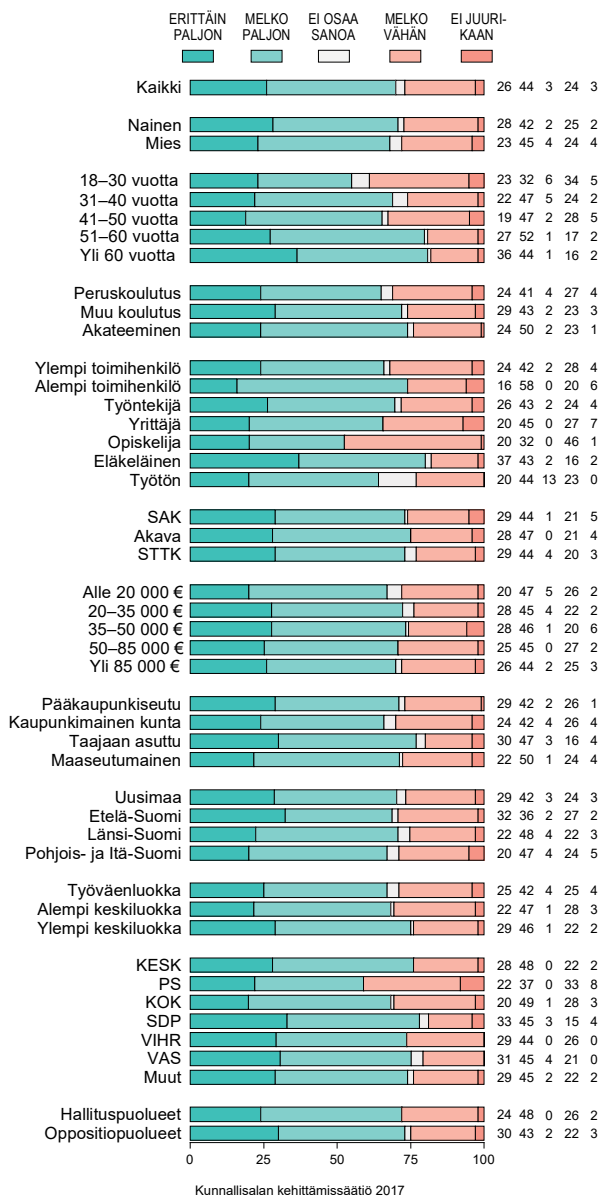
Kuvio 31. MISSÄ MÄÄRIN SEURAAVIEN TAHOJEN TULISI OLLA VASTUUSSA KANSALAISEN HYVINVOINNISTA (%).

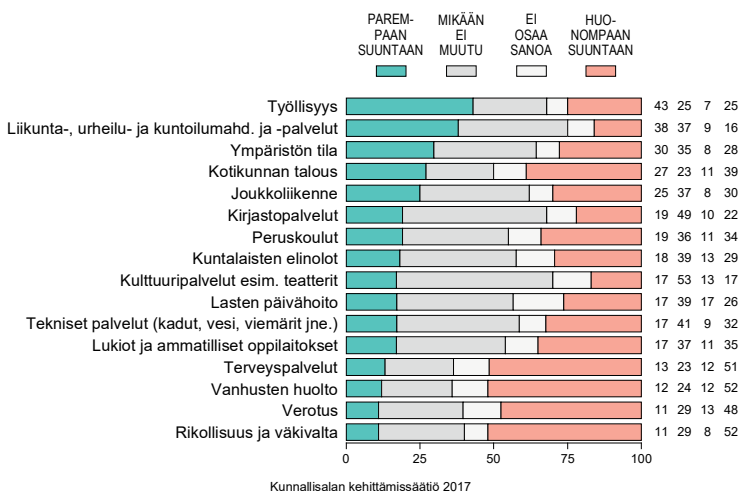
Kuvio 32. MISSÄ MÄÄRIN ERI TAHOJEN TULISI OLLA VASTUUSSA KANSALAISEN HYVINVOINNISTA: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

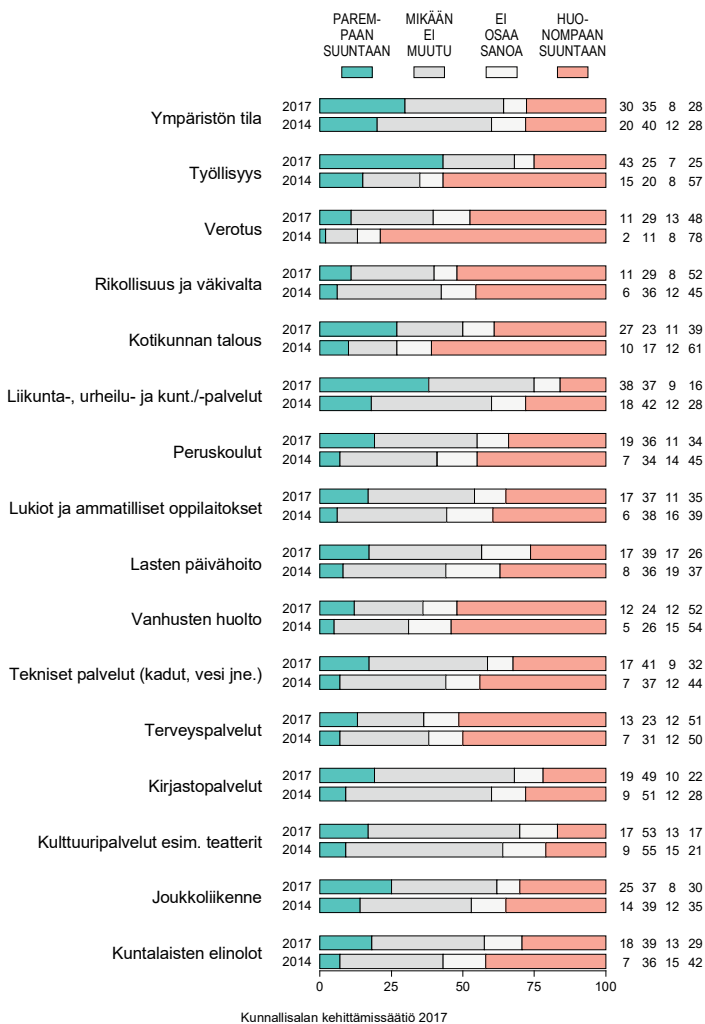
Kuvio 33. MISSÄ MÄÄRIN VASTUUSSA KANSALAISEN HYVINVOINNISTA: KUNTA ASUKKAIDEN HYVINVOINNISTA (%).

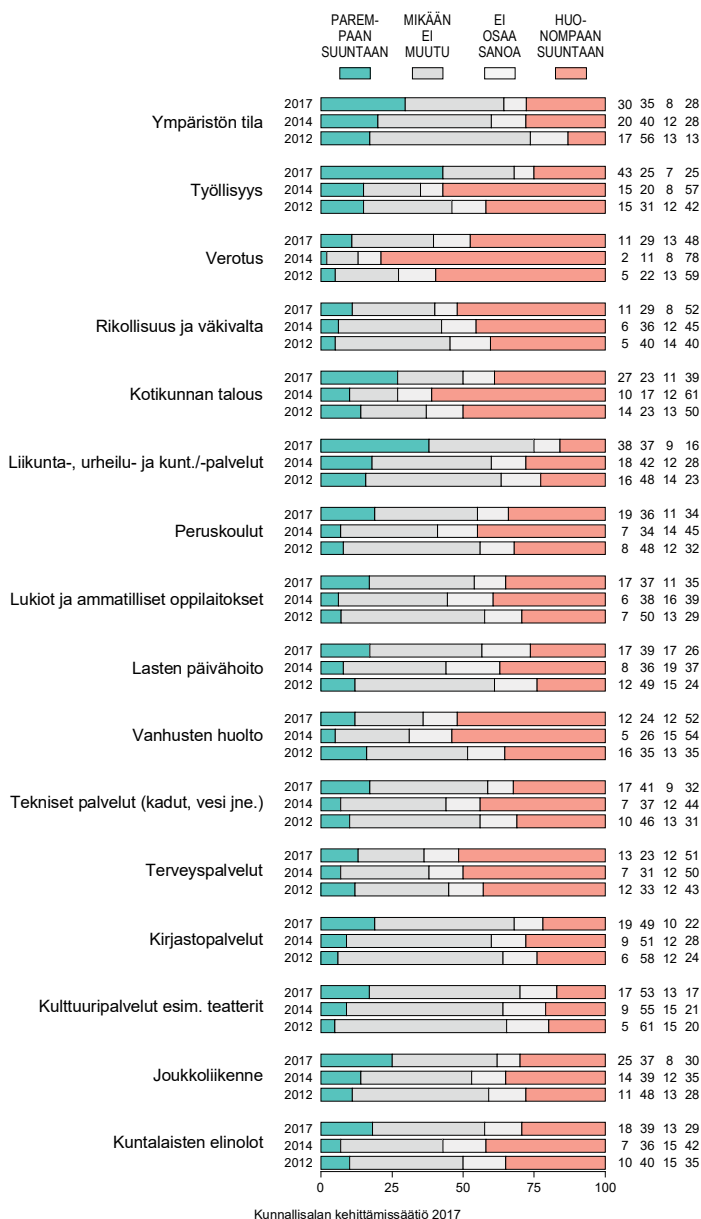
Kuvio 34. MITEN USKOO ERI ASIOIDEN JA PALVELUIDEN KEHITTYVÄN ASUINKUNNASSAAN SEURAAVIEN LÄHIVUOSIEN AIKANA (%).

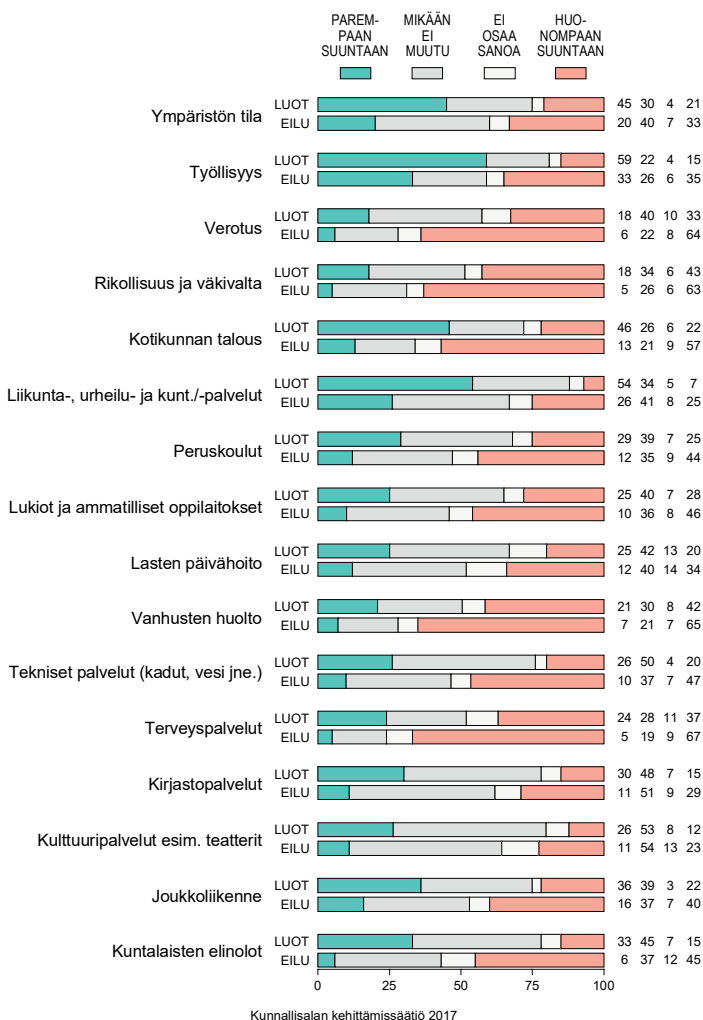
Kuvio 35. MITEN USKOO ERI ASIOIDEN JA PALVELUIDEN KEHITTYVÄN ASUINKUNNASSAAN LÄHIVUOSIEN* AIKANA (%).

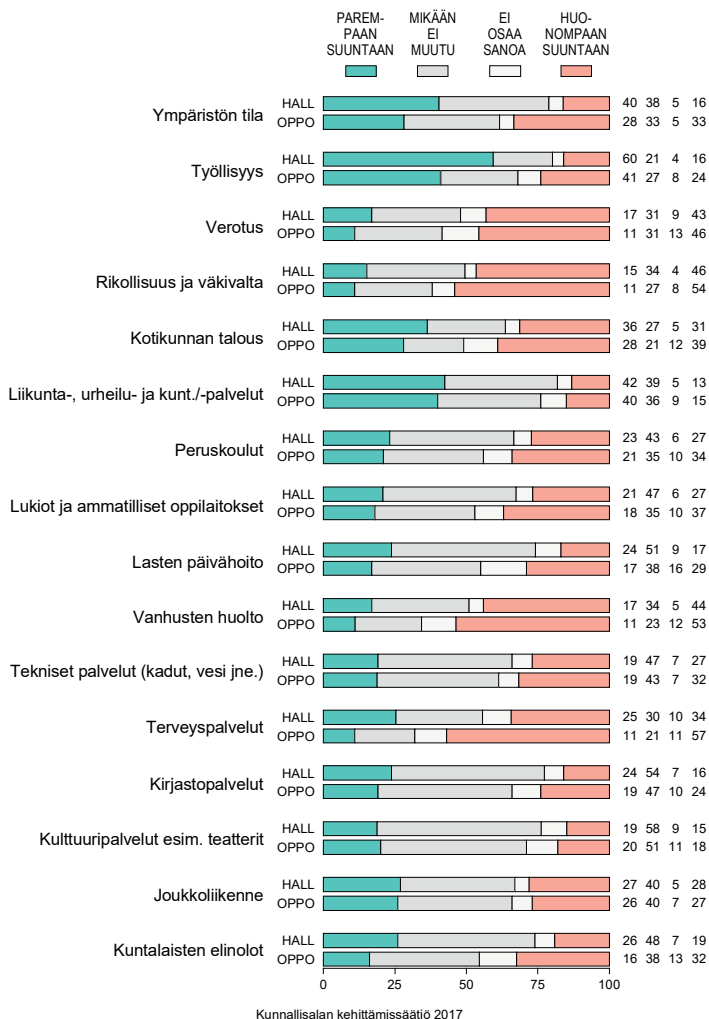
Kuvio 36. MITEN USKOO ERI ASIOIDEN JA PALVELUIDEN KEHITTYVÄN ASUINKUNNASSAAN LÄHIVUOSIEN* AIKANA (%).

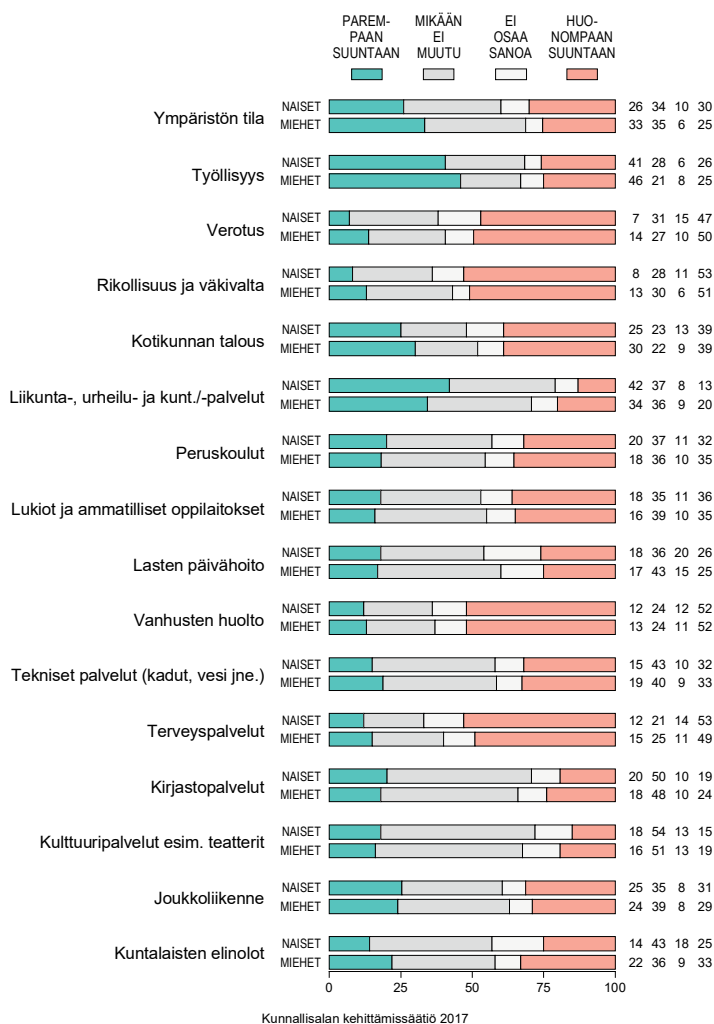
Kuvio 37. MITEN USKOO ERI ASIOIDEN JA PALVELUIDEN KEHITTYVÄN ASUINKUNNASSAAN: KUNNAN PÄÄTTÄJIIN LUOTTAVAT (LUOT) vs. EI-LUOTTAVAT (EILU, %).

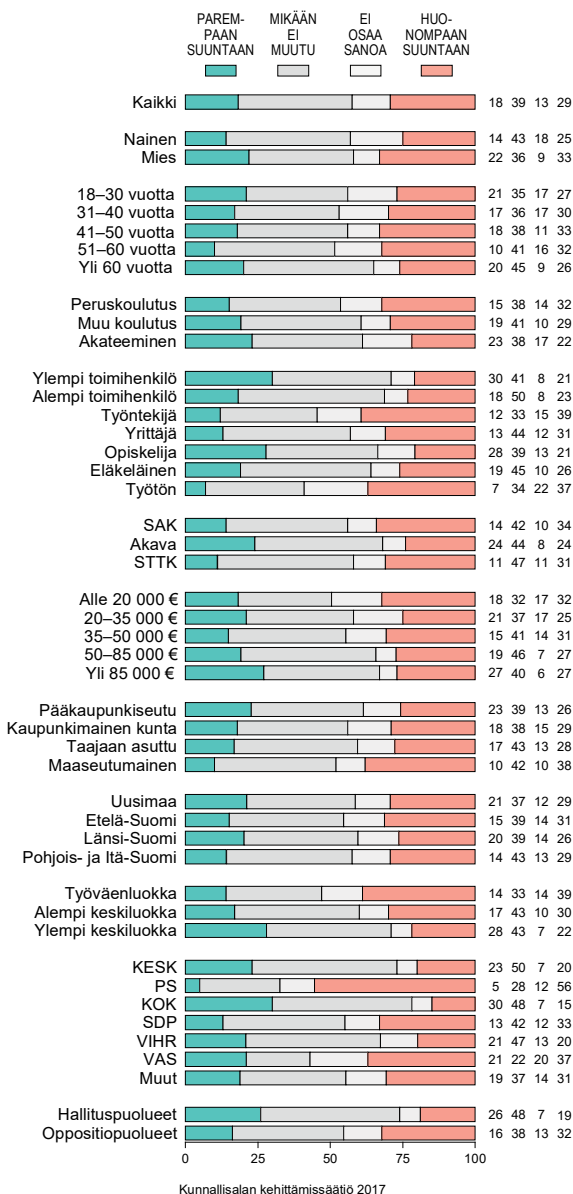
Kuvio 38. MITEN USKOO ERI ASIOIDEN JA PALVELUIDEN KEHITTYVÄN ASUINKUNNASSAAN: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

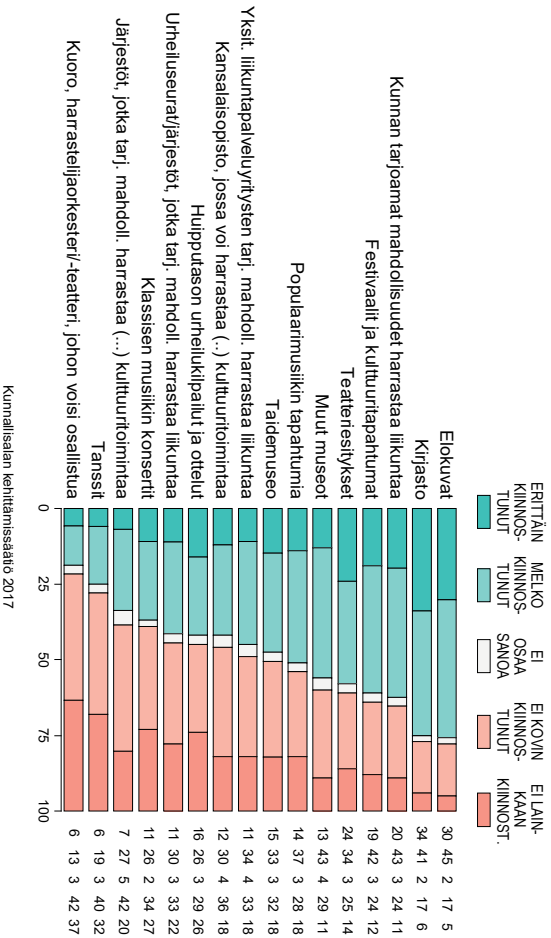
Kuvio 39. MITEN USKOO ERI ASIOIDEN JA PALVELUIDEN KEHITTYVÄN ASUINKUNNASSAAN: NAISET vs. MIEHET (%).

Kuvio 40. MITEN USKOO ASIOIDEN JA PALVELUIDEN KEHITTYVÄN ASUINKUNNASSAAN: KUNTALAISTEN ELINOLOT (%).

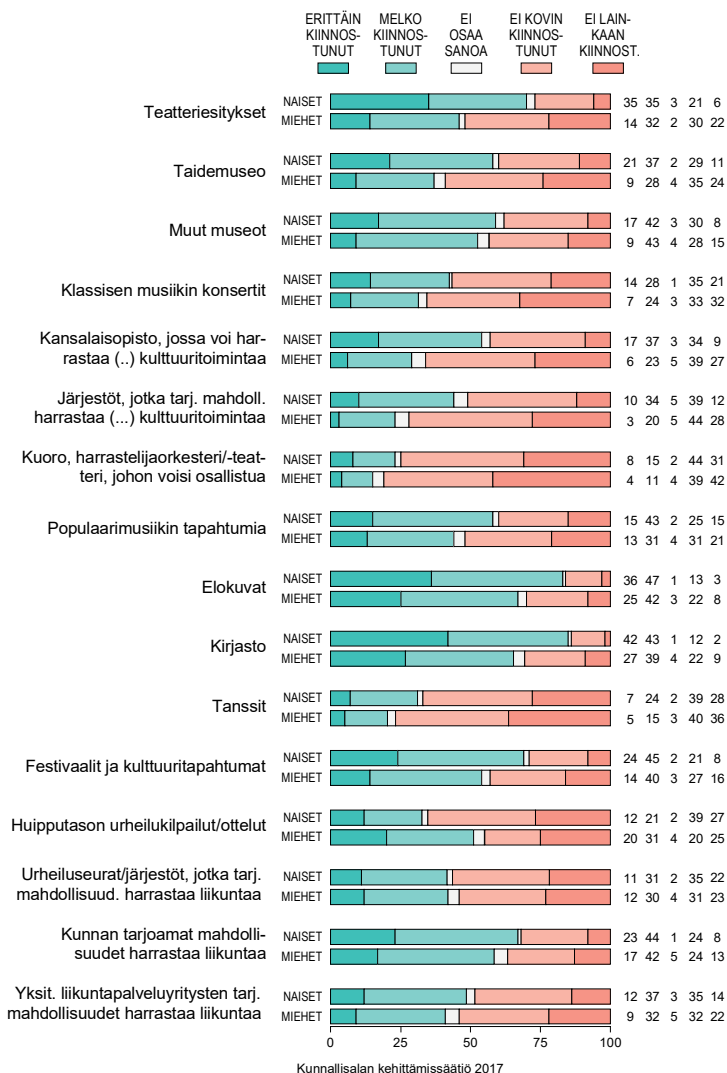

Kuvio 41. KUINKA KIINNOSTUNUT OLISI OSALLISTUMAAN TAI VIERAILLEMAAN ERI LAISISSA VAPAA-AJAN PALVELUISSA OMALLA ASUNPAIKKAKUNNALLAAN (jos niitä on/olisi tarjolla; tekstejä lyhennetty, %).

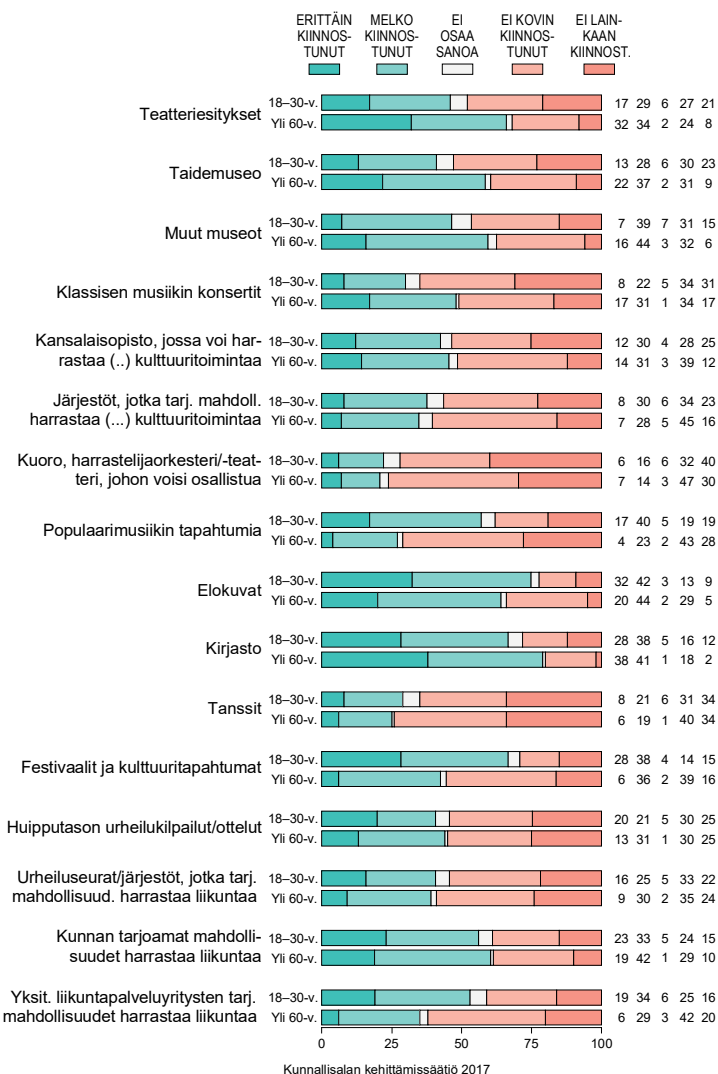

Kunnallisaian kehittämissääntö 2017

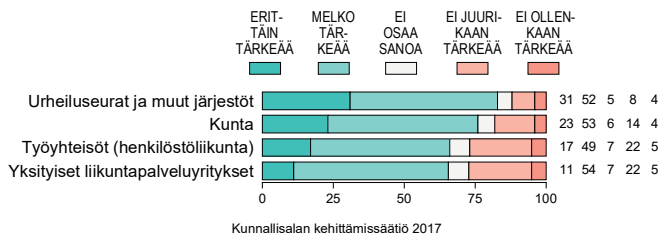
Kuvio 42. KUINKA KIINNOSTUNUT OLISI OSALLISTUMAAN TAI VIERAILEMAAN ERILAISSA VAPAA-AJAN PALVELUISSA ASUINPAIKKAKUNNALLAAN: NAISET vs. MIEHET (tekstejä lyhennetty, %).

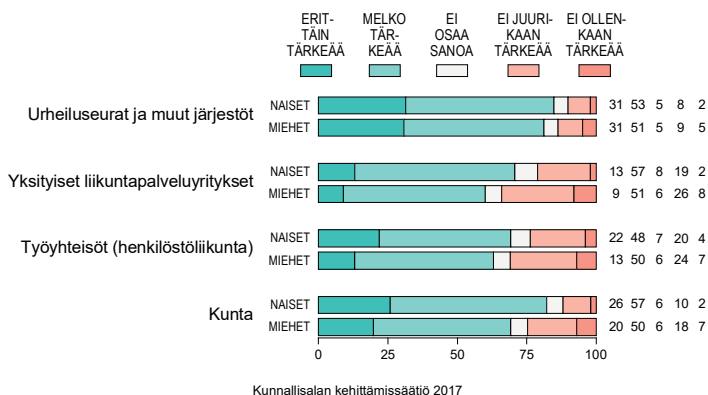
Kuvio 43. KUINKA KIINNOSTUNUT OLISI OSALLISTUMAAN TAI VIERAILEMAAN ERILAISISSA VAPAA-AJAN PALVELUISSA ASUINPAIKKAKUNNALLAAN: 18–30-VUOTIAAT vs. YLI 60-VUOTIAAT (tekstejä lyhennetty, %).

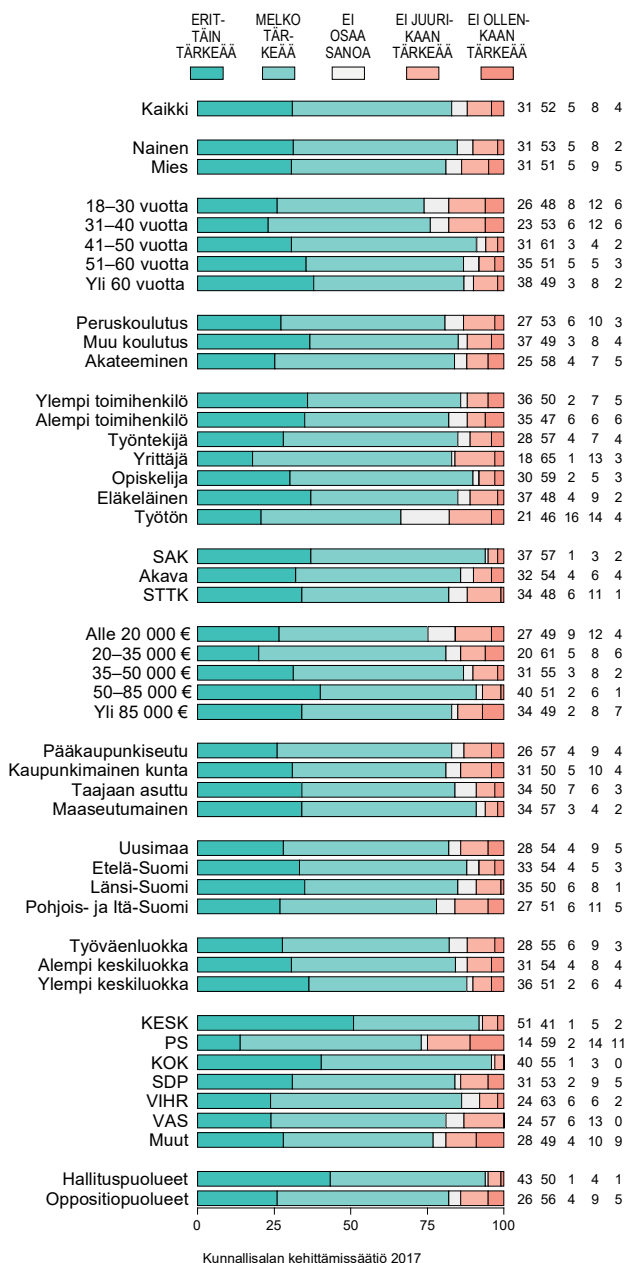
Kuvio 44. MITEN TÄRKEÄSSÄ ASEMASSA KOKEE ERI TAHOJEN OLEVAN KUNNAN ASUKKAIDEN LIIKUNNALLISEN AKTIIVISUUDEN EDISTÄJINÄ JA YLLÄPITÄJINÄ (%).

Kuvio 45. MITEN TÄRKEÄSSÄ ASEMASSA KOKEE ERI TAHOJEN OLEVAN KUNNAN ASUKKAIDEN LIIKUNNALLISEN AKTIIVISUUDEN EDISTÄJINÄ JA YLLÄPITÄJINÄ (%).

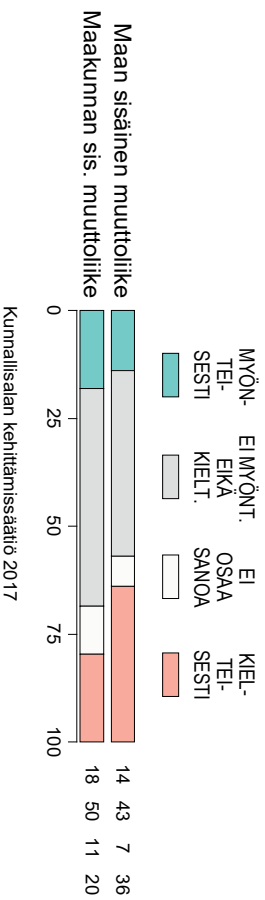
Kuvio 46. MITEN TÄRKEÄSSÄ ASEMASSA KOKEE OLEVAN LIIKUNNALLISEN AKTIIVISUUDEN EDISTÄJÄNÄ: URHEILUSEURAT JA MUUT JÄRJESTÖT (%)

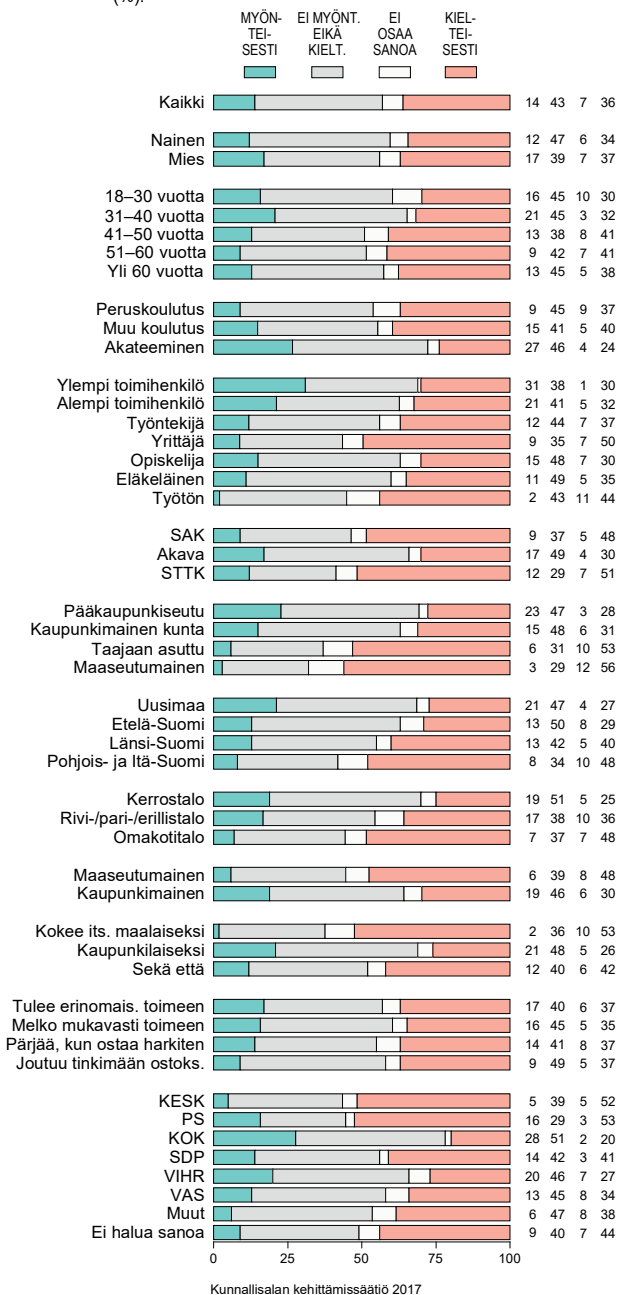
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2017

Kuvio 47.

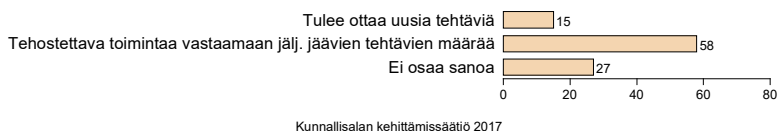
SUHTAUTUMINEN MUUTTOLIIKKEeseen: MAAN SISÄINEN MUUTTO-
 LIIKE KOHTI ETELÄÄ JA ALUEELLISIA KAUPUNKIKASVU-
 KESKUKSIA vs. OMAN ASUINMAAKUNNAN SISÄINEN MUUTTO-
 LIIKE KOHTI ALUEELLISIA KUNTA- JA KAUPUNKIKESKUKSIA (%).

Kuvio 48. MITEN SUHTAUTUU MAAN SISÄISEEN MUUTTOLIIKKEESEEN KOHTI ETELÄÄ JA ALUEELLISIA KAUPUNKIKASVUKESKUKSIA (%)

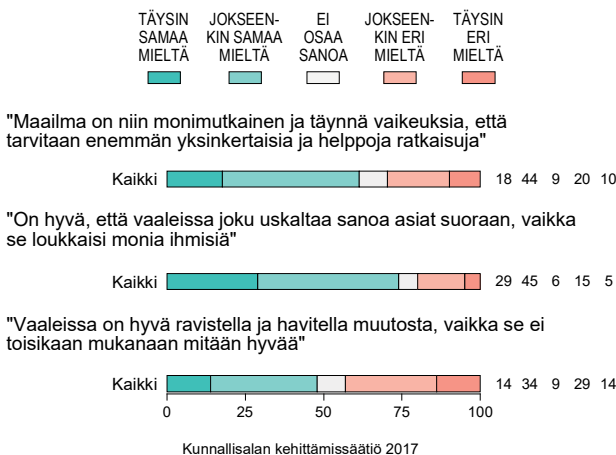
Kuvio 49. TULEEKO KUNTIEN OTTAA UUSIA TEHTÄVIÄ SOTE- JA MAAKUNTA-UUDISTUKSEN MYÖTÄ POISTUVIEN TEHTÄVIEN TILALLE VAI TEHOSTAA TOIMINTAA VASTAAMAAN JÄLJELLE JÄÄVIEN TEHTÄVIEN MÄÄRÄÄ (%).

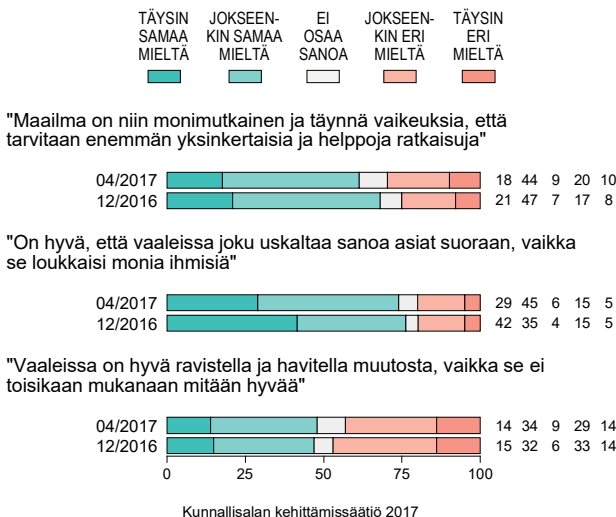
Kuvio 50. MISSÄ KAIKISSA SEURAAVISSA ASIOISSA KUNTIEN TULISI OMAEHTOISESTI VASTAISUUDESSA LISÄTÄ TEHTÄVIÄ (%).

Kuvio 51. SUHTAUTUMINEN VAALIKAMPANJOINTIA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

Kuvio 52. SUHTAUTUMINEN VAALIKAMPANJOINTIA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

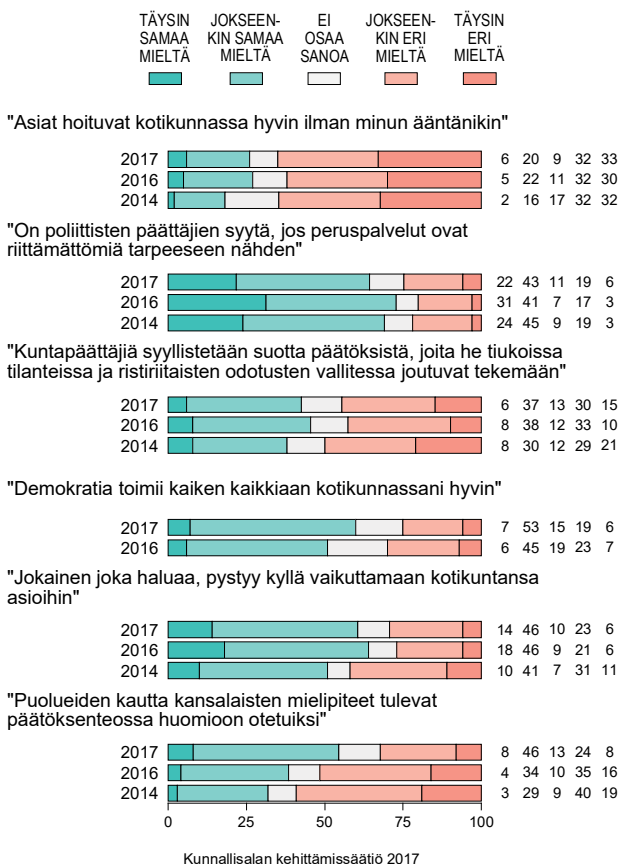

Kuvio 53. SUHTAUTUMINEN KUNNALLISEN DEMOKRATIAN TOIMIVUUTEEN (%).

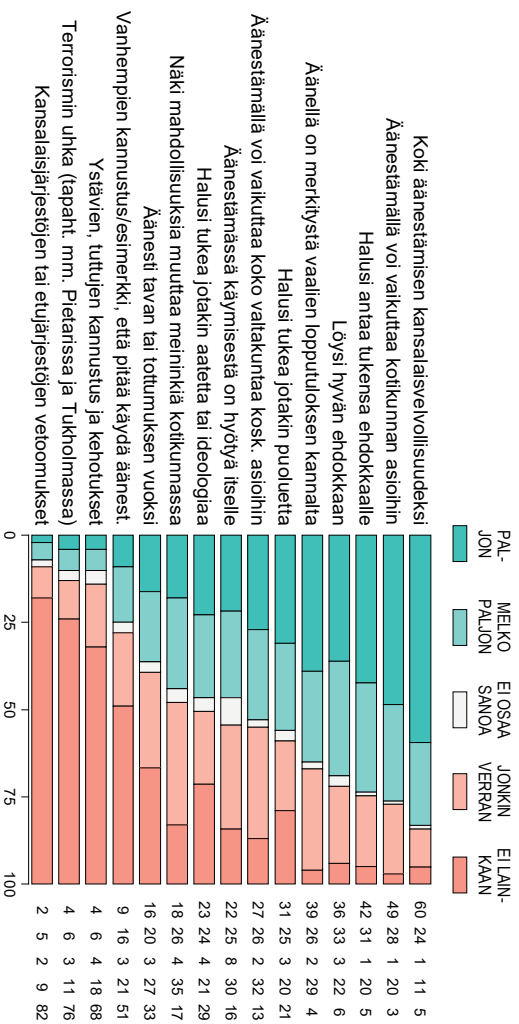

Kuvio 54.

SUHTAUTUMINEN KUNNALLISEN DEMOKRATIAN TOIMIVUUTEEN (%).

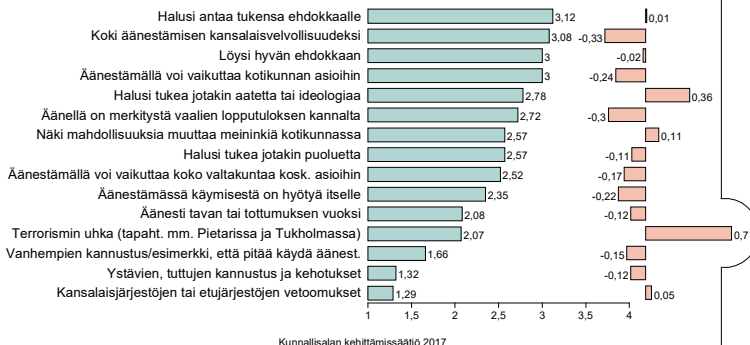
Kuvio 55. KUINKA PALJON SEURAAVAT ASIAT VAIKUTTIVAT SIIHEN, ETTÄ LÄHTI ÄÄNESTÄMÄÄN KUNTAVAALALEISSA (jos äänesti, %).

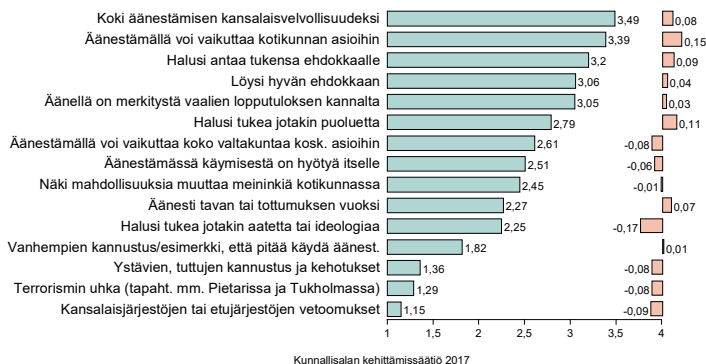
Kuvio 56. KUINKA PALJON ERI ASIAT VAIKUTTIVAT SIIHEN, ETTÄ LÄHTI ÄÄNESTÄMÄÄN KUNTA-VAALEISSA: KESK:n ÄÄNESTÄJÄT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

Kuvio 57. KUINKA PALJON ERI ASIAT VAIKUTTIVAT SIIHEN, ETTÄ LÄHTI ÄÄNESTÄMÄÄN KUNTA-VAALEISSA: PS:n ÄÄNESTÄJÄT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

**Kuvio 58. KUINKA PALJON ERI ASIAT VAIKUTTIVAT SIIHEN, ETTÄ LÄHTI ÄÄNESTÄMÄÄN KUNTA-
VAALEISSA: KOK:n ÄÄNESTÄJÄT** (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön
keskiarvosta).

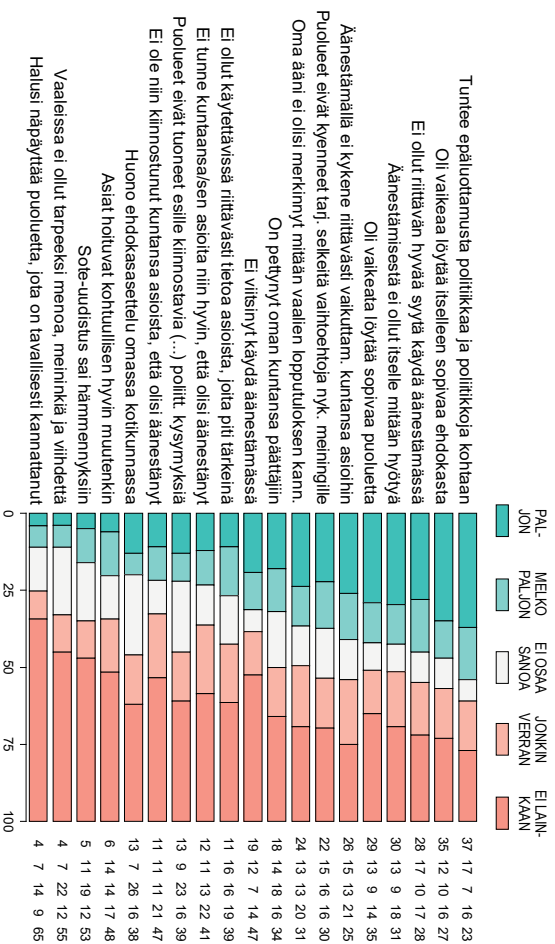

**Kuvio 59. KUINKA PALJON ERI ASIAT VAIKUTTIVAT SIIHEN, ETTÄ LÄHTI ÄÄNESTÄMÄÄN KUNTA-
VAALEISSA: SDP:n ÄÄNESTÄJÄT** (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön
keskiarvosta).

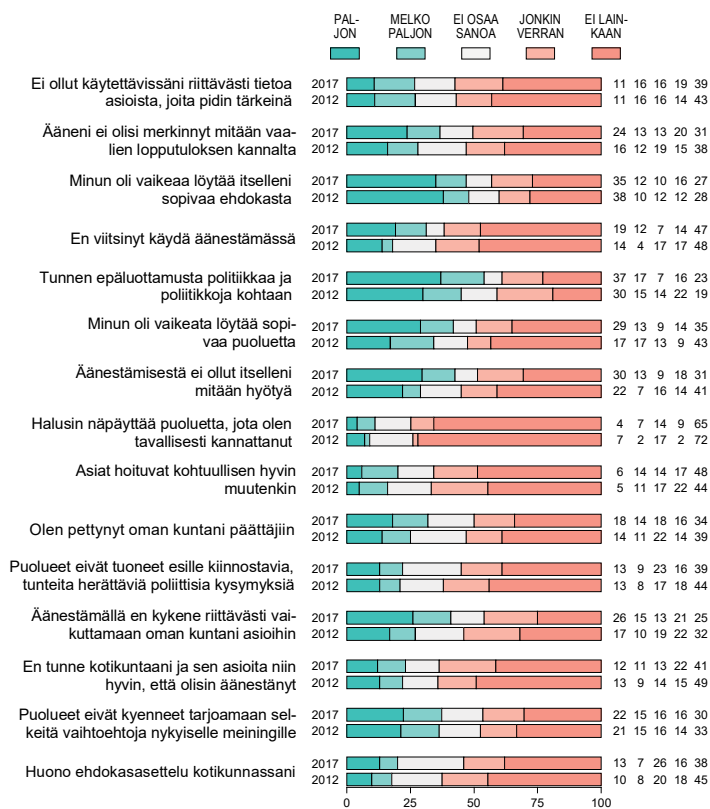

Kuvio 62. MISSÄ MÄÄRIN SEURAAVAT ASIAT VAIKUTTIVAT SIIHEN, ETTÄ EI KÄYNYT ÄÄNESTÄMÄSSÄ
(jos ei äänestänyt; tekstejä osin lyhennetty, %).

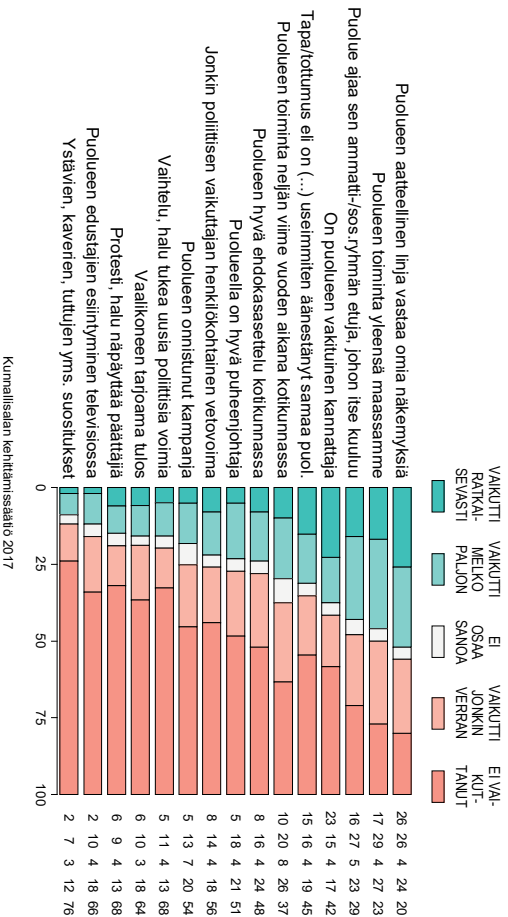
Kunnallisaian kehittämissäätiö 2017

Kuvio 63. MISSÄ MÄÄRIN SEURAAVAT ASIAT VAIKUTTIVAT SIIHEN, ETTÄ EI KÄYNYT ÄÄNESTÄMÄSSÄ: ARVIOT VUOSINA 2012 JA 2017 (%).

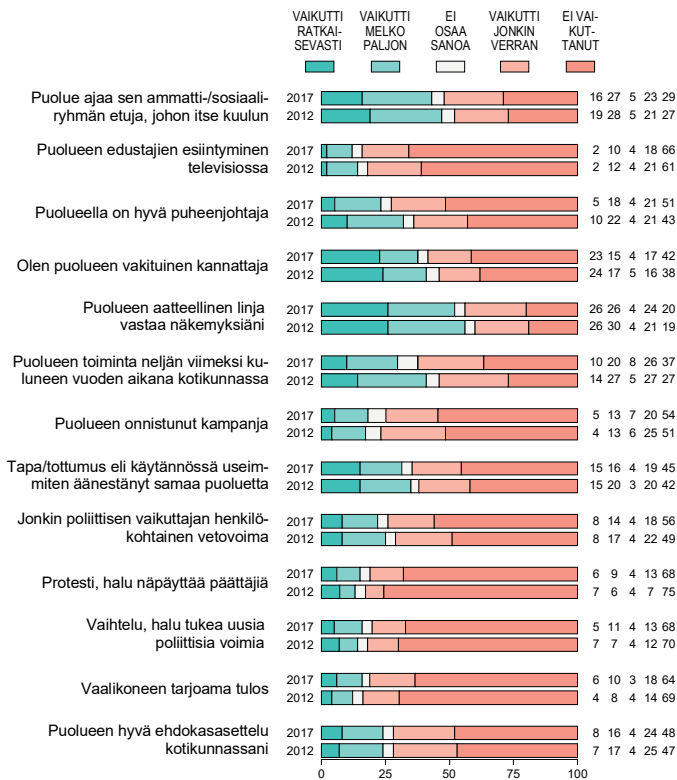

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2017

Kuvio 64. KUINKA PALJON SEURAAVAT SYYT VAIKUTTIVAT SIIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITYMÄN EHDOKASTA ÄÄNESTI KUNTAVAALEISSA (jos äänesti, %).

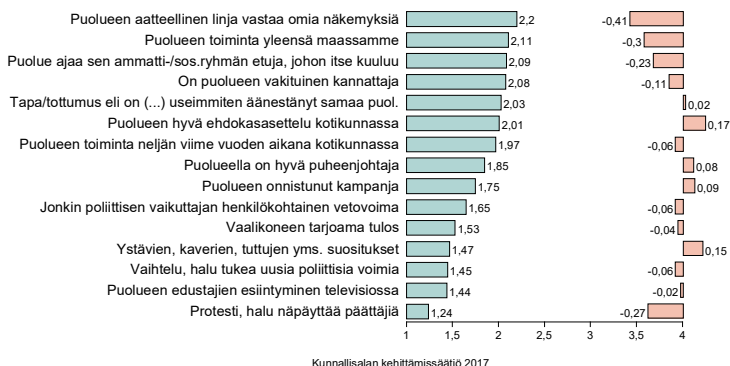

Kuvio 65. KUINKA PALJON SEURAAVAT SYYT VAIKUTTIVAT SIIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITTYMÄN EHDOKASTA ÄÄNESTI KUNTAVAALEISSA (äänestäneistä, %).

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2017

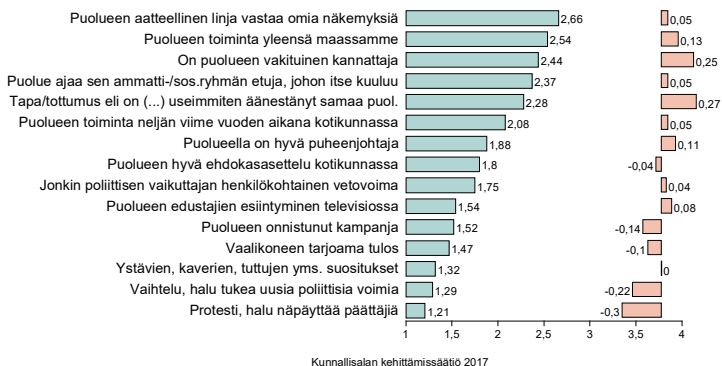
Kuvio 66. KUINKA PALJON ERI SYYT VAIKUTTIVAT SIIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITTYMÄN EHDOKASTA ÄÄNESTI KUNTAVAALEISSA: KESK:n ÄÄNESTÄJÄT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

Kuvio 67. KUINKA PALJON ERI SYYT VAIKUTTIVAT SIIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITTYMÄN EHDOKASTA ÄÄNESTI KUNTAVAALEISSA: PS:n ÄÄNESTÄJÄT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

Kuvio 68. KUINKA PALJON ERI SYYT VAIKUTTIVAT SIIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITTYMÄN EHDOKASTA ÄÄNESTI KUNTAVAALEISSA: KOK:n ÄÄNESTÄJÄT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

Kuvio 69. KUINKA PALJON ERI SYYT VAIKUTTIVAT SIIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITTYMÄN EHDOKASTA ÄÄNESTI KUNTAVAALEISSA: SDP:n ÄÄNESTÄJÄT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

Kuvio 70.

KUINKA PALJON ERI SYYT VAIKUTTIVAT SIIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITTYMÄN EHDOKASTA ÄÄNESTI KUNTAVAALEISSA: VIHR:n ÄÄNESTÄJÄT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

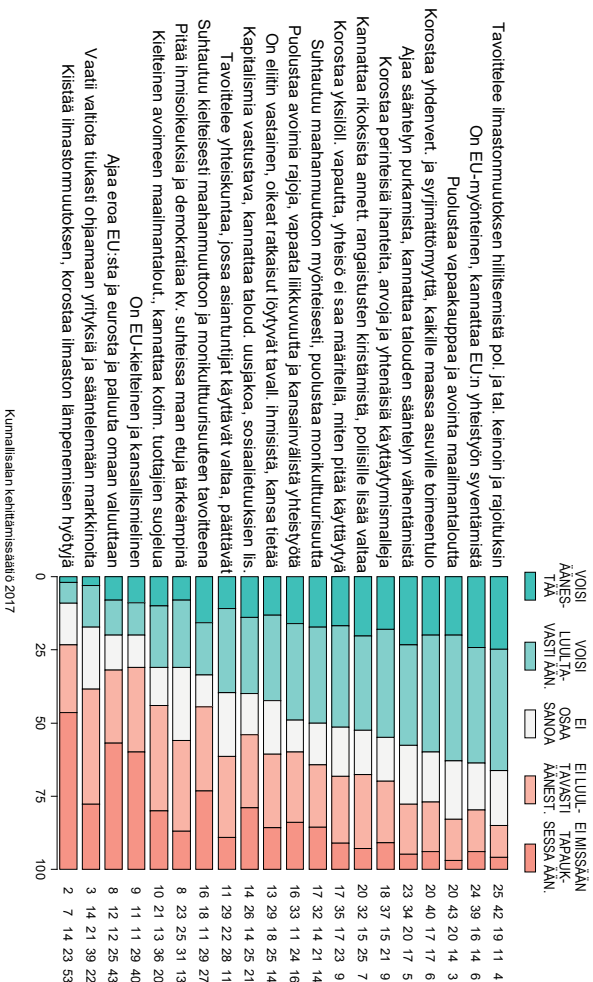
Kuvio 71.

KUINKA PALJON ERI SYYT VAIKUTTIVAT SIIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITTYMÄN EHDOKASTA ÄÄNESTI KUNTAVAALEISSA: VAS:n ÄÄNESTÄJÄT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

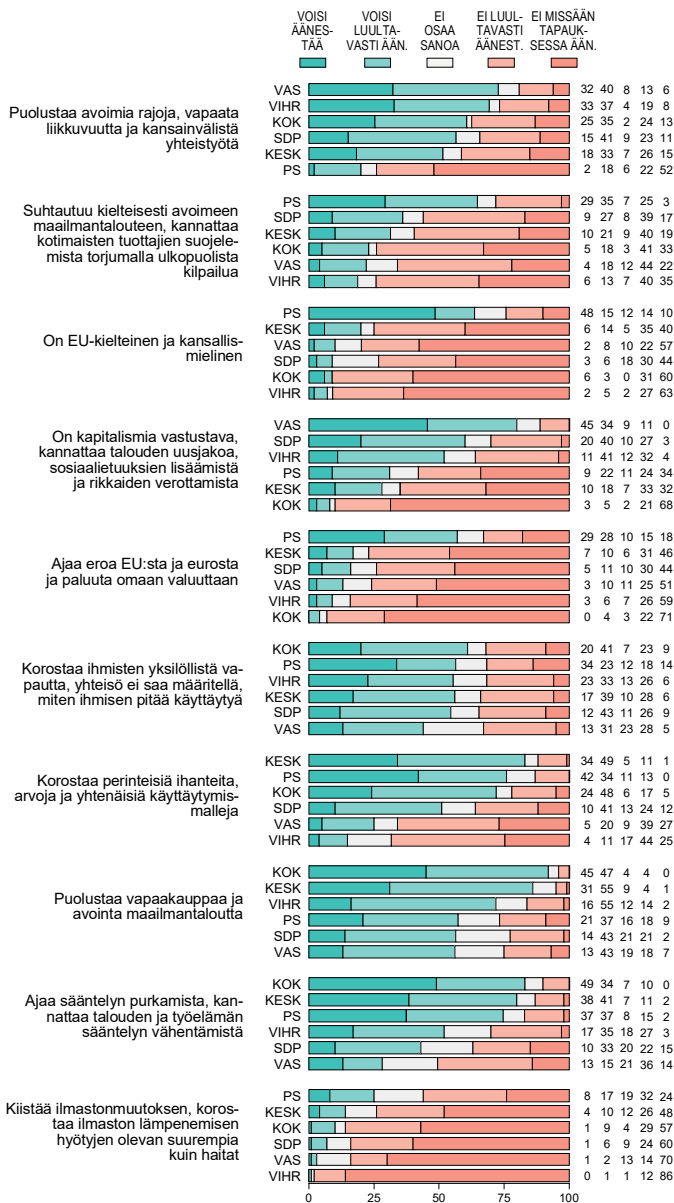
Muut politiikka-arviot

Kuvio 72. MITEN SUHTAUTUISI POLIITTISEEN LIIKKEESEEN, JOKA ERITYISESTI KOROSTAISI SEURAAVIA ASIOITA JA PÄÄMÄÄRIÄ (tekstejä lyhennetty ja pelkistetty, %).

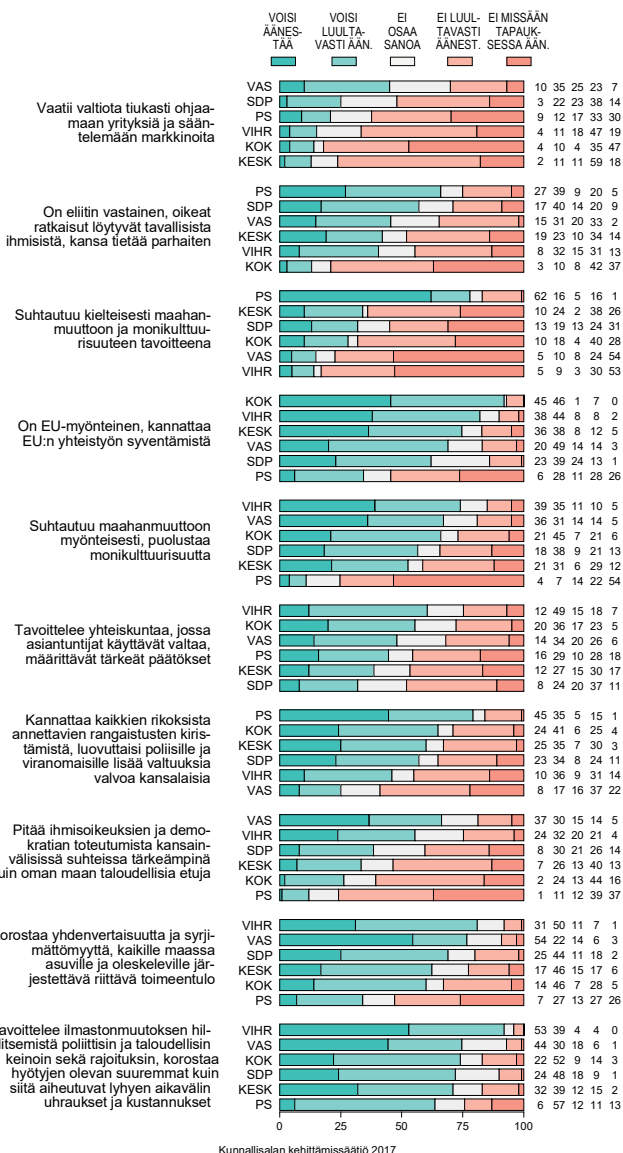
Kunnallisaian kehittämissääntö 2017

Kuvio 73. MITEN SUHTAUTUISI POLIITTISEEN LIIKKEESEEN, JOKA... (%).

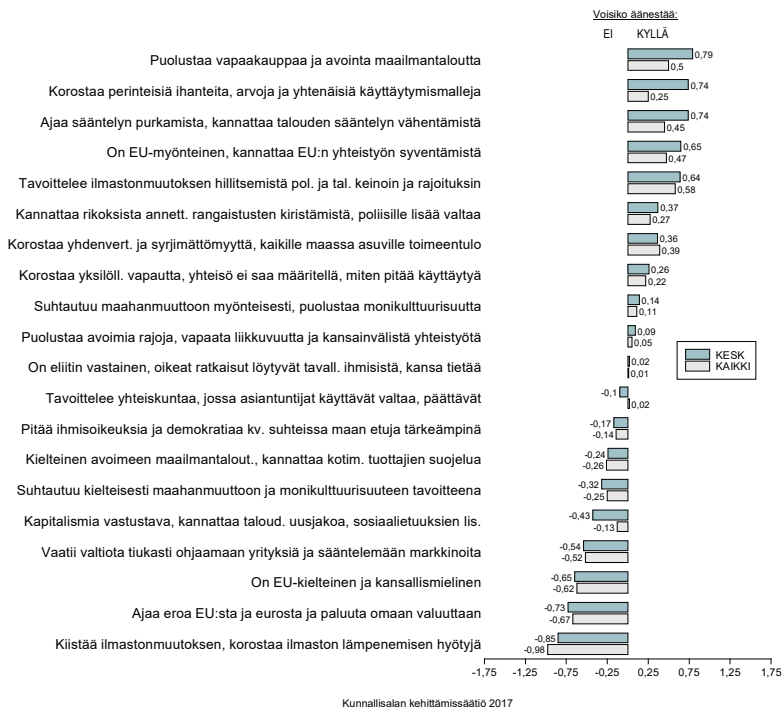

Kunnallisanalyytiikka 2017

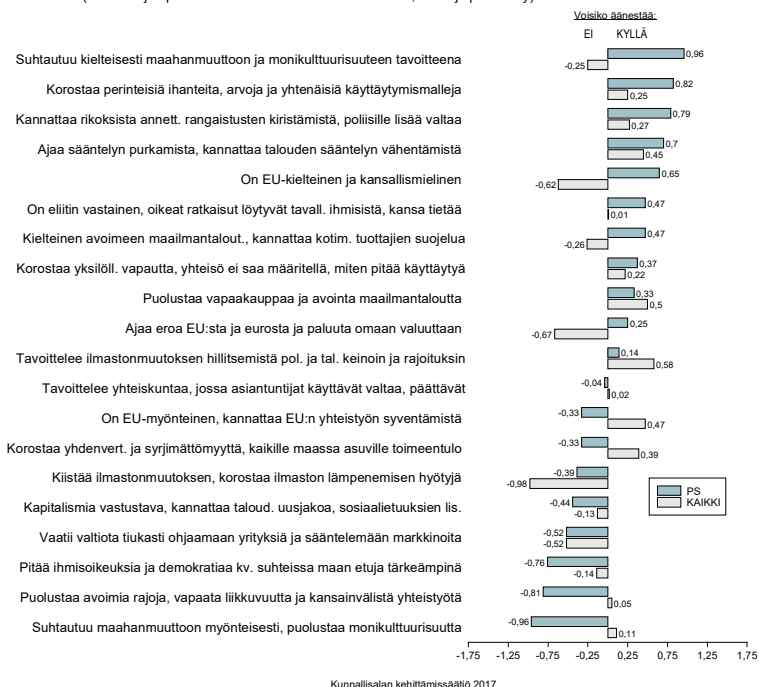
Kuvio 74. MITEN SUHTAUTUIISI POLIITTISEEN LIIKKEESEEN, JOKA... (%).

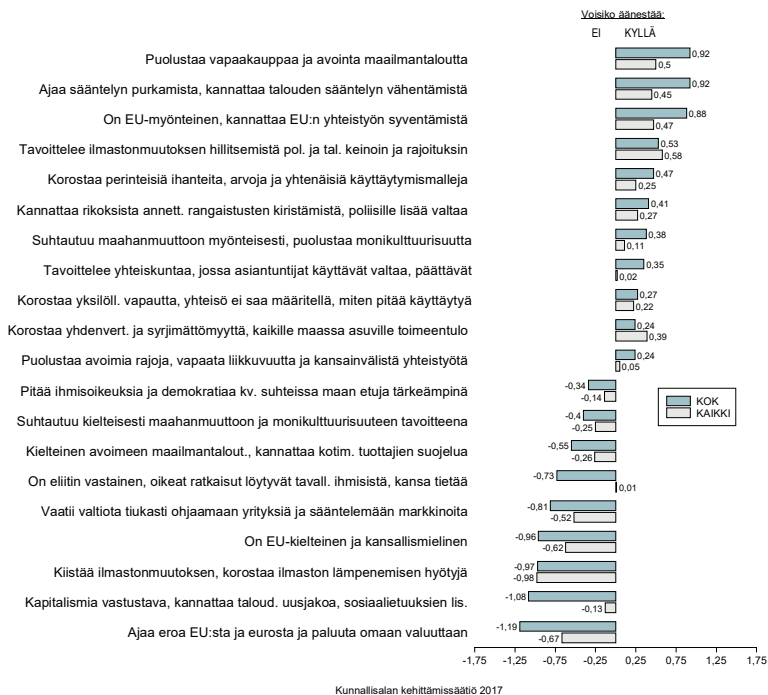
Kuvio 75. MITEN SUHTAUTUISI POLIITTISEEN LIIKKEESEEN: KESK:n KANNATTAJAT vs. KOKO VÄESTÖ
(keskiarvojen poikkeamat asteikon neutraalista arvosta; tekstejä pelkistetty).

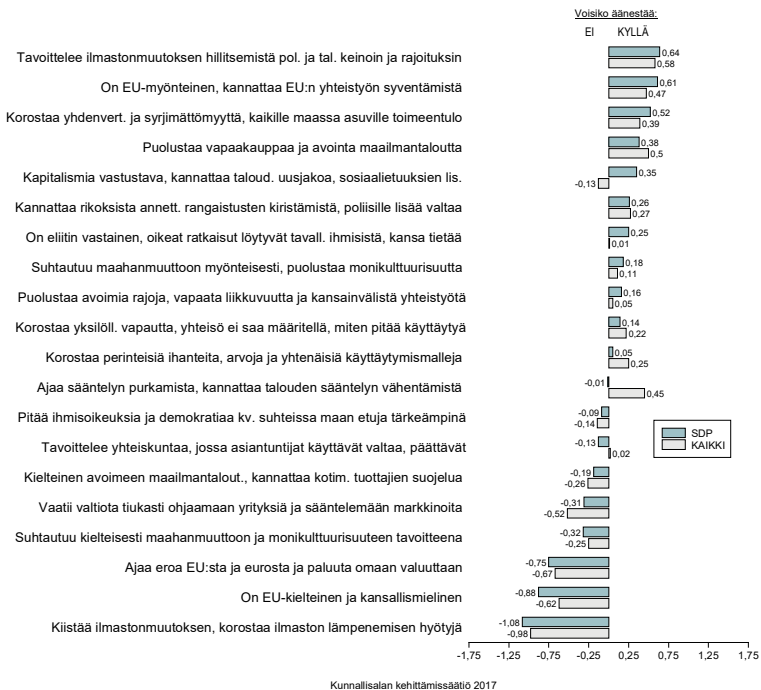
Kuvio 76. MITEN SUHTAUTUISI POLIITTISEEN LIIKKEESEEN: PS:n KANNATTAJAT vs. KOKO VÄESTÖ
(keskiarvojen poikkeamat asteikon neutraalista arvosta; tekstejä pelkistetty).

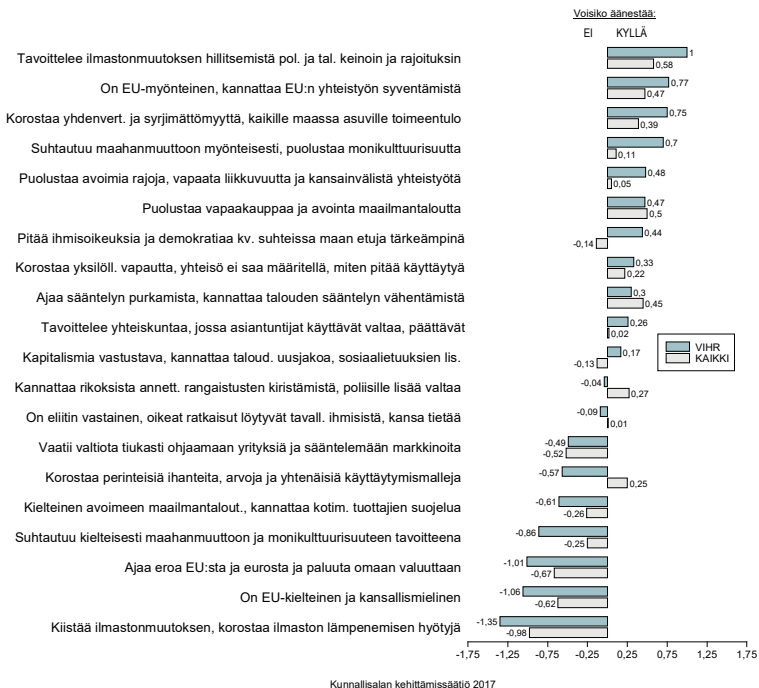
Kuvio 77 MITEN SUHTAUTUISI POLIITTISEEN LIIKKEESEEN: KOK:n KANNATTAJAT vs. KOKO VÄESTÖ
(keskiarvojen poikkeamat asteikon neutraalista arvosta; tekstejä pelkistetty).

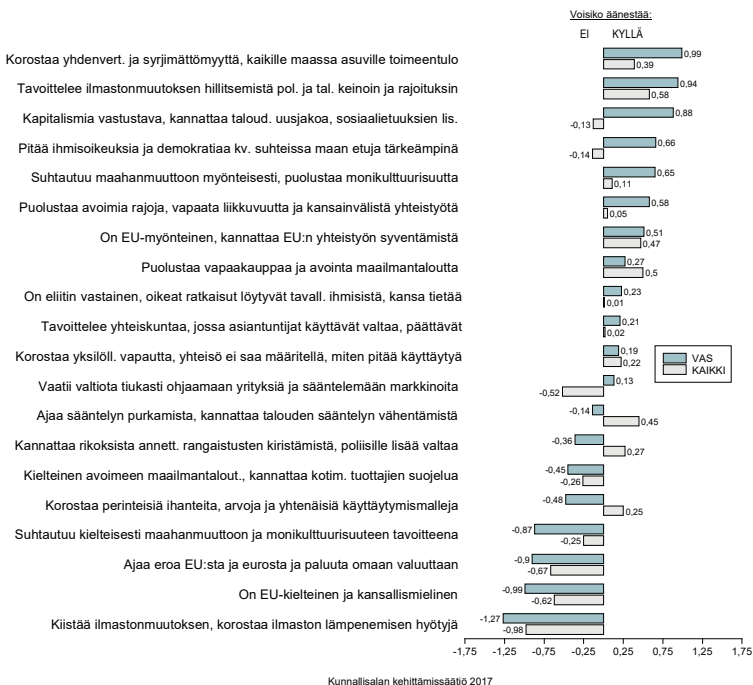
Kuvio 78. MITEN SUHTAUTUISI POLIITTISEEN LIIKKEESEEN: SDP:n KANNATAJAT vs. KOKO VÄESTÖ
(keskiarvojen poikkeamat asteikon neutraalista arvosta; tekstejä pelkistetty).

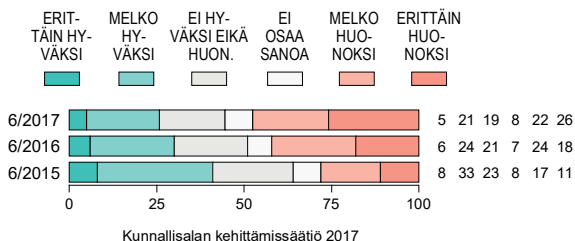
Kuvio 79. MITEN SUHTAUTUISI POLIITTISEEN LIIKKEESEEN: VIH:n KANNATAJAT vs. KOKO VÄESTÖ
(keskiarvojen poikkeamat asteikon neutraalista arvosta; tekstejä pelkistetty).

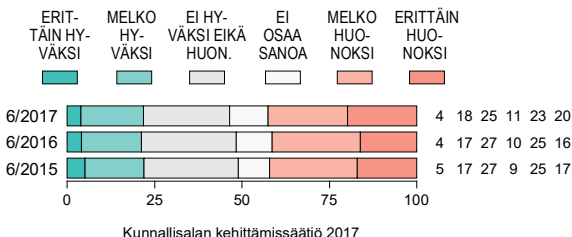
Kuvio 80. MITEN SUHTAUTUISI POLIITTISEEN LIIKKEESEEN: VAS:n KANNATTAJAT vs. KOKO VÄESTÖ
(keskiarvojen poikkeamat asteikon neutraalista arvosta; tekstejä pelkistetty).

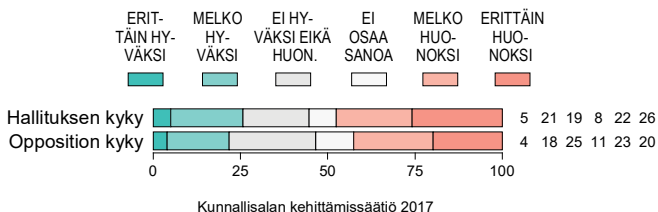
Kuvio 81. MILLAISEKSI ARVIOI JUHA SIPILÄN JOHTAMAN HALLITUKSEN KYVYN HOITAA MAAMME ASIOITA SEURAAVAN KAHDEN (aik. kolmen/neljän) VUODEN AIKANA (%).

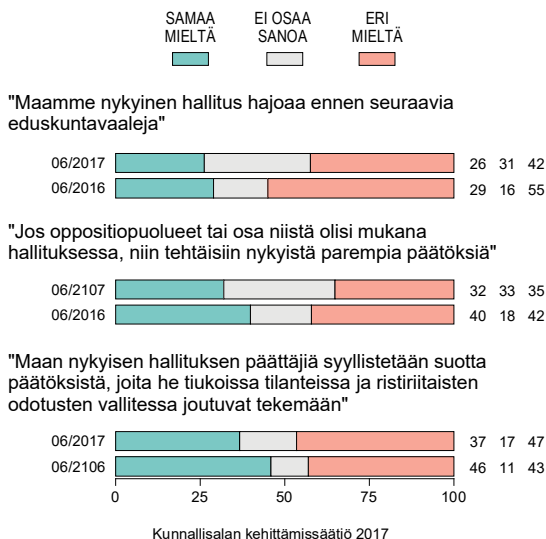
Kuvio 82. MILLAISEKSI ARVIOI OPPOSITION KYVYN TARJOTA VAIHTOEHTOJA MAAN HALLITUKSELLE (%).

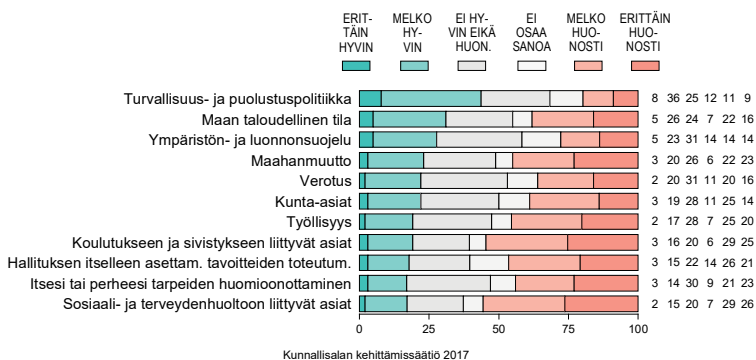
Kuvio 83. MILLAISEKSI ARVIOI SIPILÄN HALLITUKSEN KYVYN HOITAA MAAMME ASIOITA vs. OPPOSITION KYVYN TARJOTA VAIHTOEHTOJA (%).

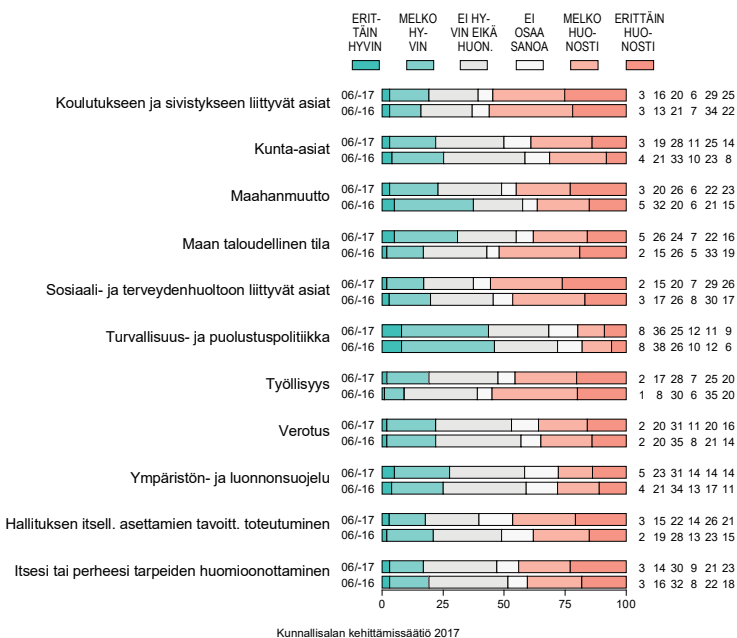
Kuvio 84. SUHTAUTUMINEN HALLITUSTA JA OPPOSITIOTA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

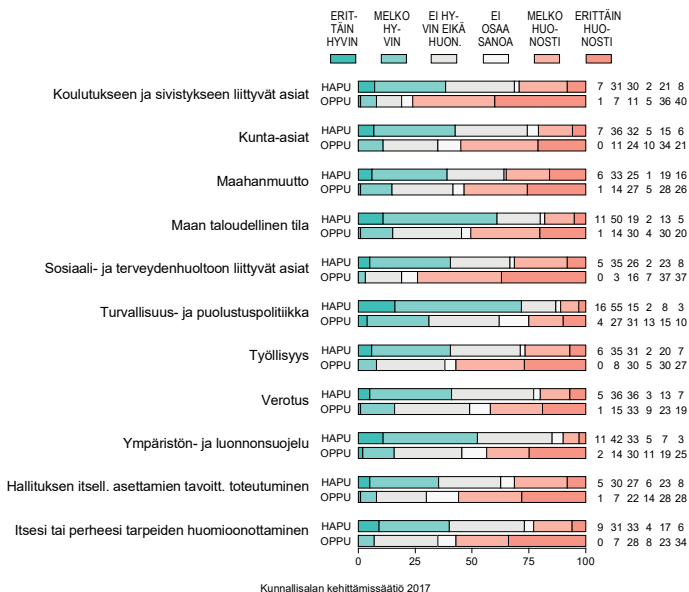
Kuvio 85. MITEN MAAN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ SEURAAVISSA ASIOISSA (%).

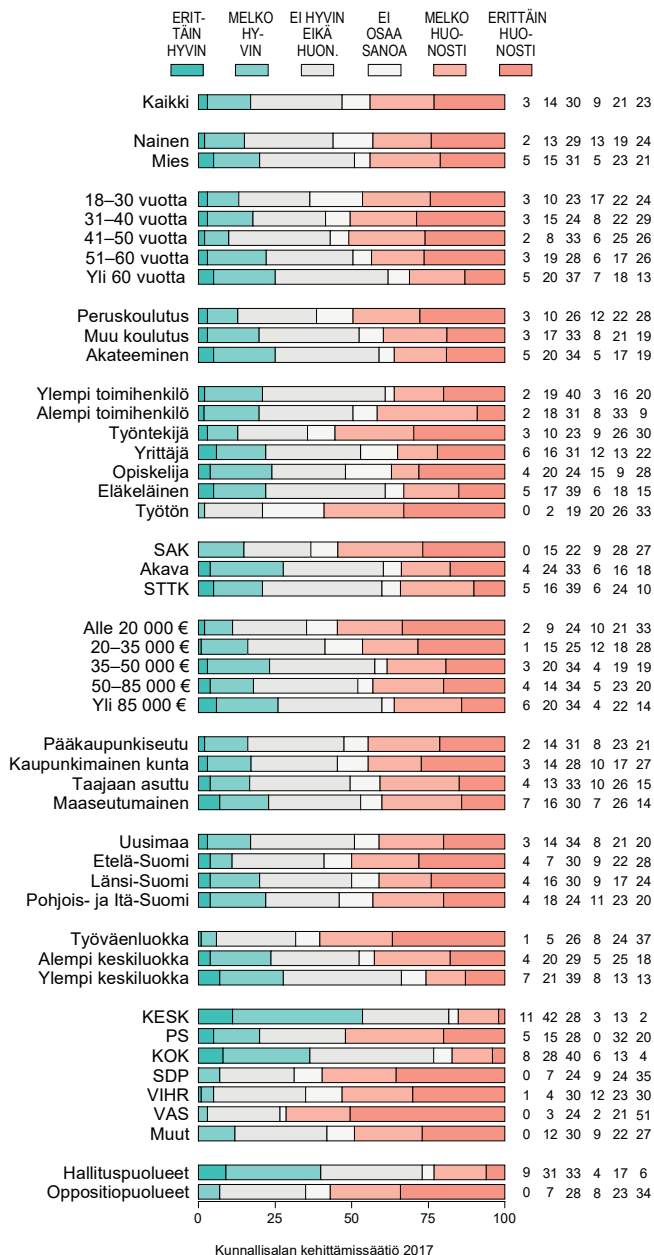
Kuvio 86 MITEN MAAN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ ERI ASIOISSA: ARVIOT KESÄLLÄ 2016 JA KESÄLLÄ 2017 (%).

Kuvio 87. MITEN MAAN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ ERI ASIOISSA: HALLITUS-PUOLUEIDEN (HAPU) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPU) KANNATTAJIEN ARVIOT (%).

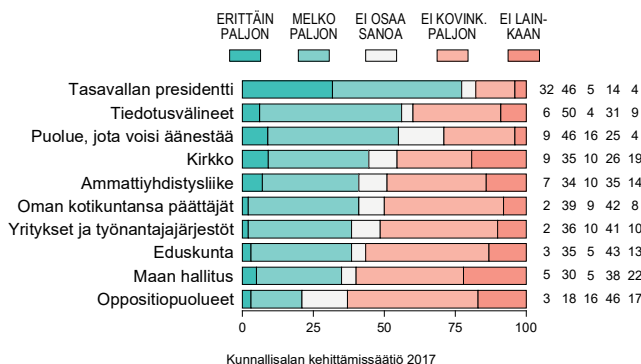

Kuvio 88. MITEN MAAN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ: ITSESI TAI PERHEESI TARPEIDEN HUOMIOONOTTAMINEN (%).

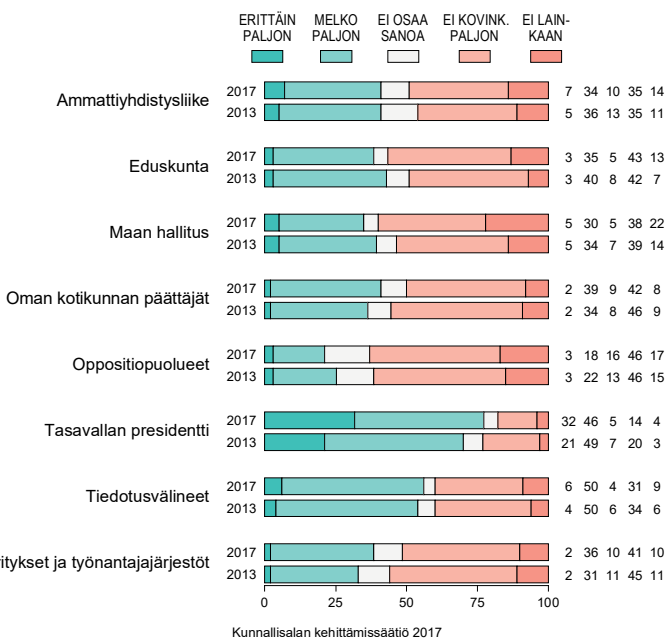

Luottamus yhteiskunnan eri tahoihin ja mediaan

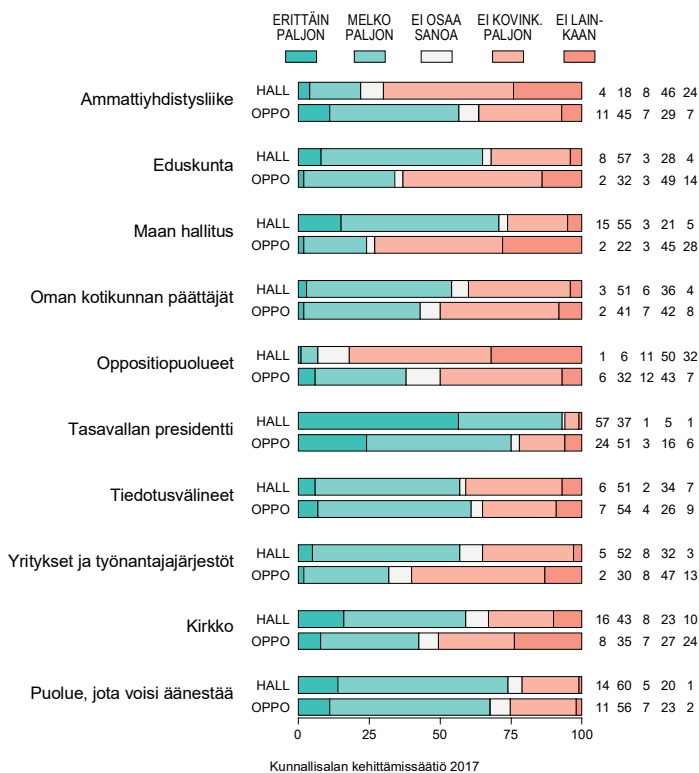
Kuvio 89. MISSÄ MÄÄRIN YLEENSÄ LUOTTAU SEURAAVIIN TAHOIHIN (%).

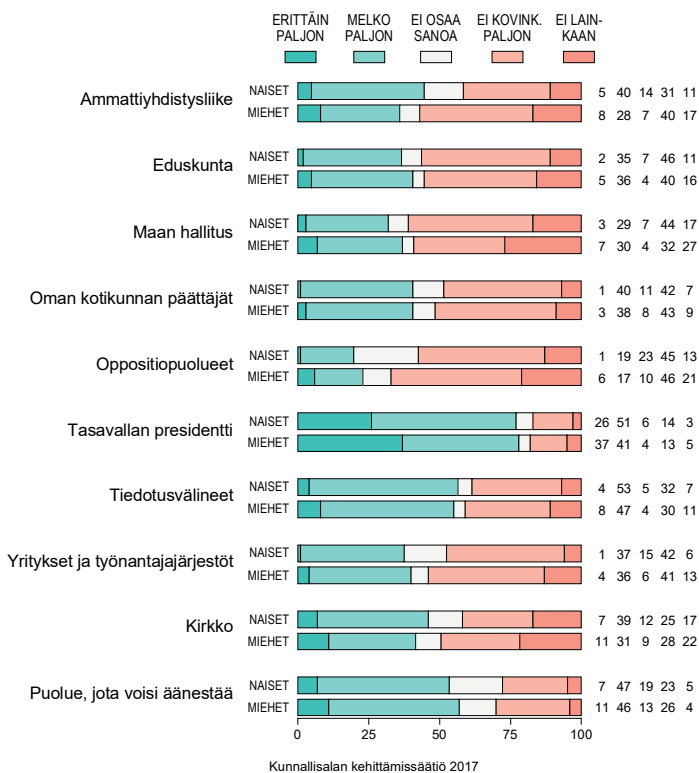
Kuvio 90. MISSÄ MÄÄRIN YLEENSÄ LUOTTAU SEURAAVIIN TAHOIHIN: ARVIOT VUOSINA 2013 JA 2017 (%).

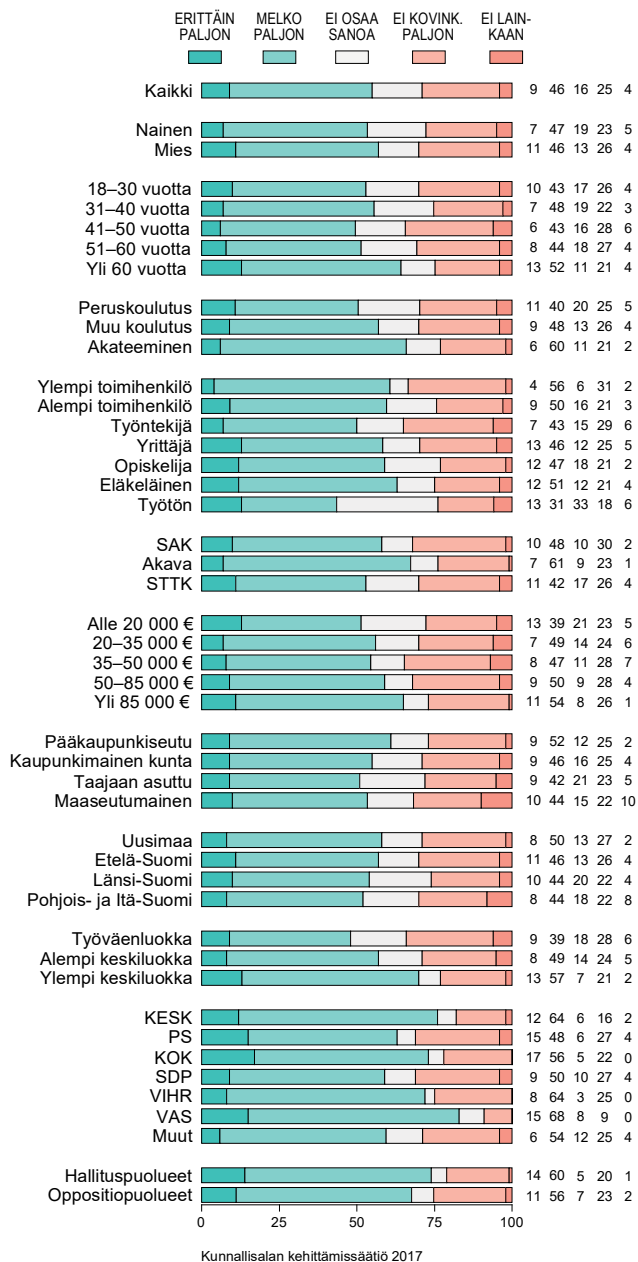
Kuvio 91. MISSÄ MÄÄRIN LUOTTTAA ERI TAHOIHIN: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

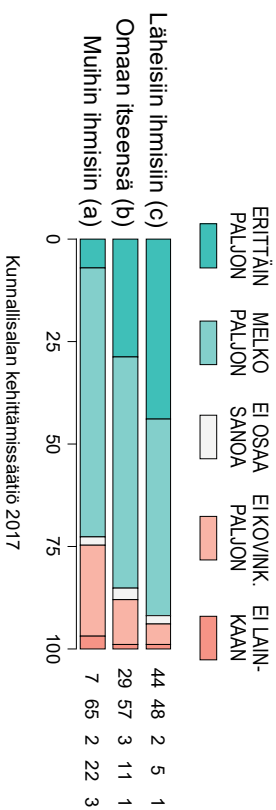
Kuvio 92. MISSÄ MÄÄRIN LUOTTA A ERI TAHOIHIN: NAISET vs. MIEHET (%).

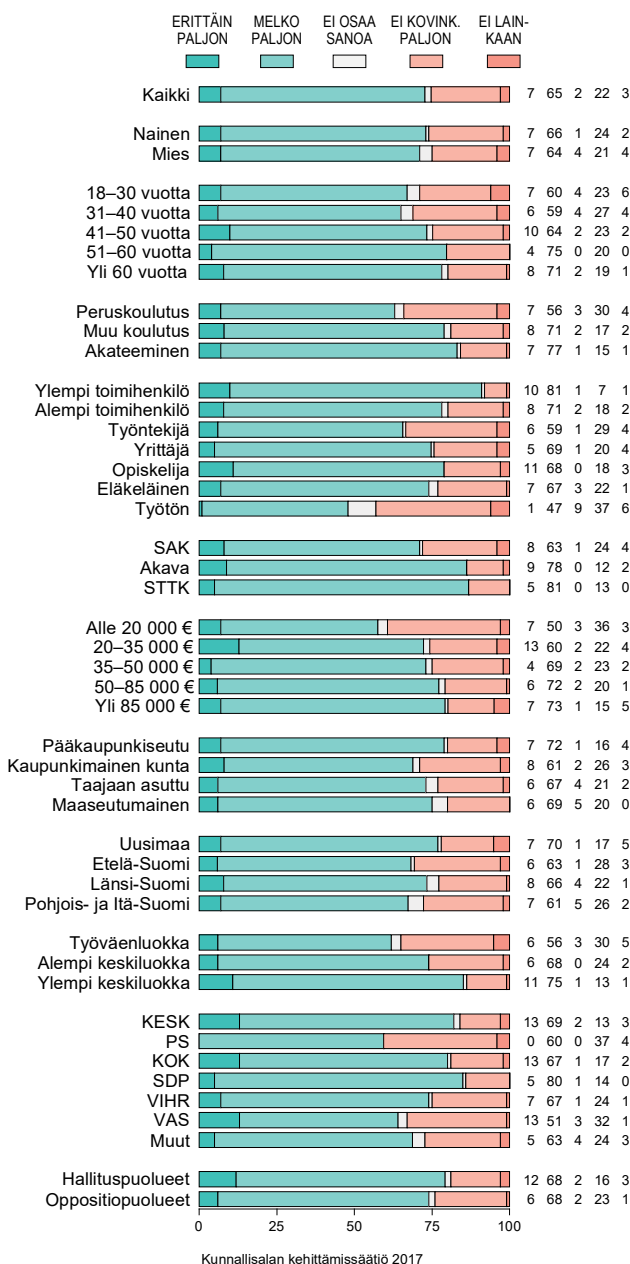
Kuvio 93. MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAA ERI TAHOIHIN:
PUOLUE, JOTA VOISI ÄÄNESTÄÄ (%).

Kuvio 94. MISSÄ MÄÄRIN LUOTTA A) YLEENSÄ MUIHIN IHMISIIN
b) OMAAN ITSEENSÄ JA c) LÄHEISIIN IHMISIIN (%).

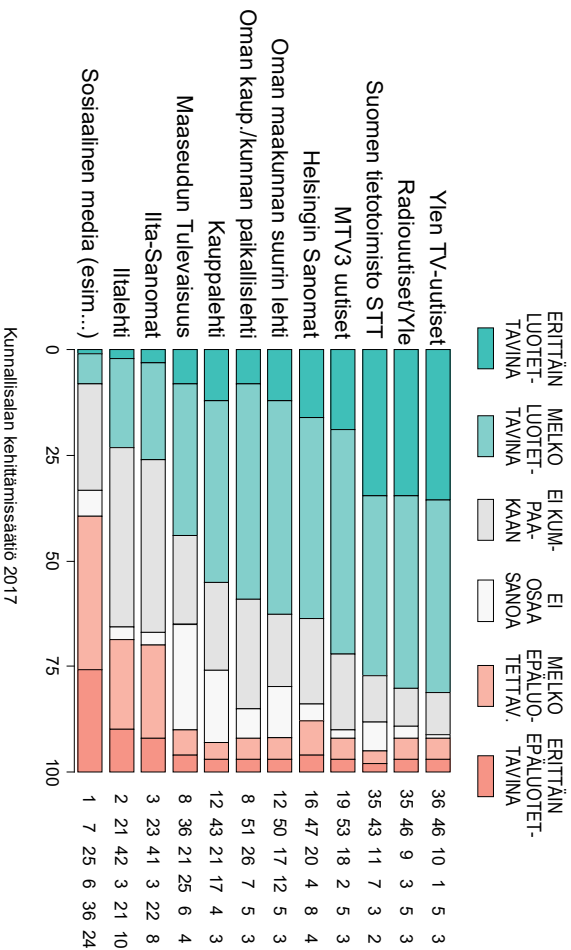

Kuvio 95. MISSÄ MÄÄRIN LUOTTA: YLEENSÄ MUIHIN IHMISIIN (%).

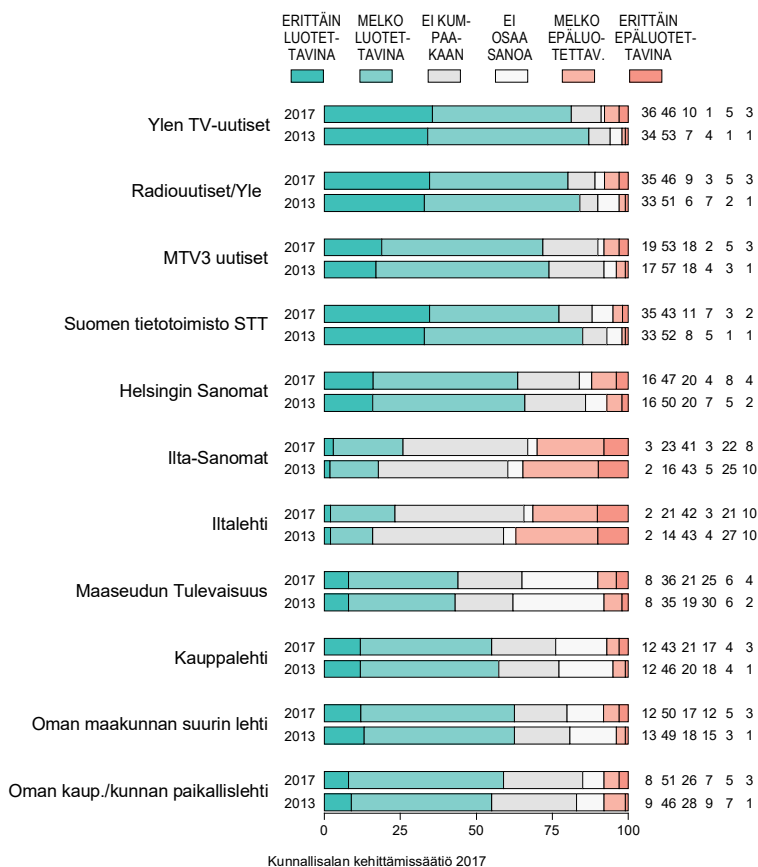

Kunnallisan kehittämissäätiö 2017

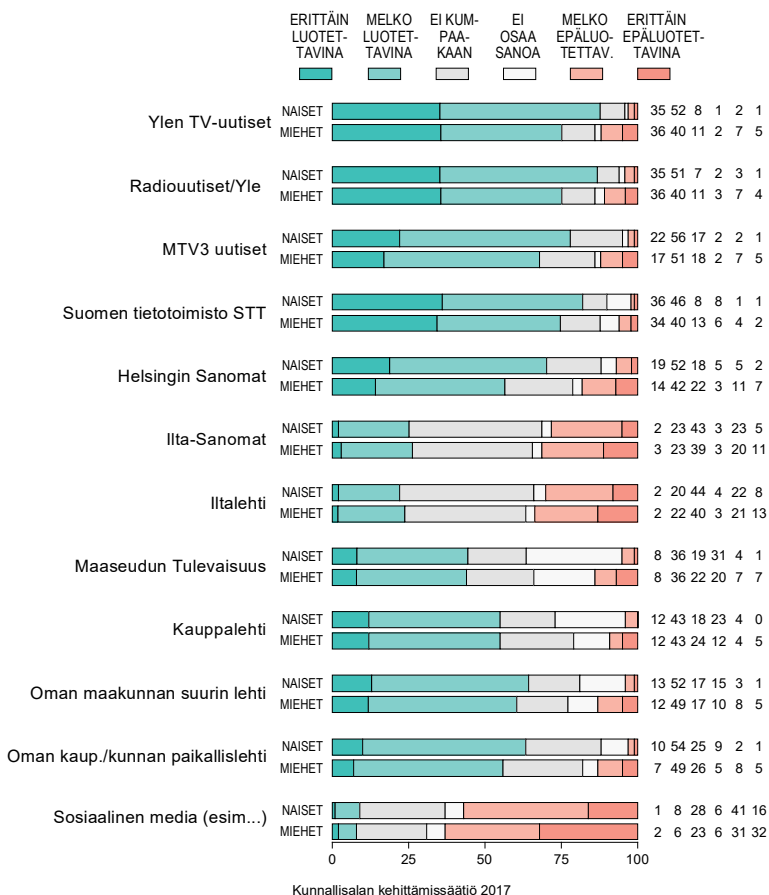
Kuvio 96. KUINKA LUOTETTAVINA PITÄÄ ERI TIEDOTUSVÄLINEIDEN UUTISOINTIA (%).

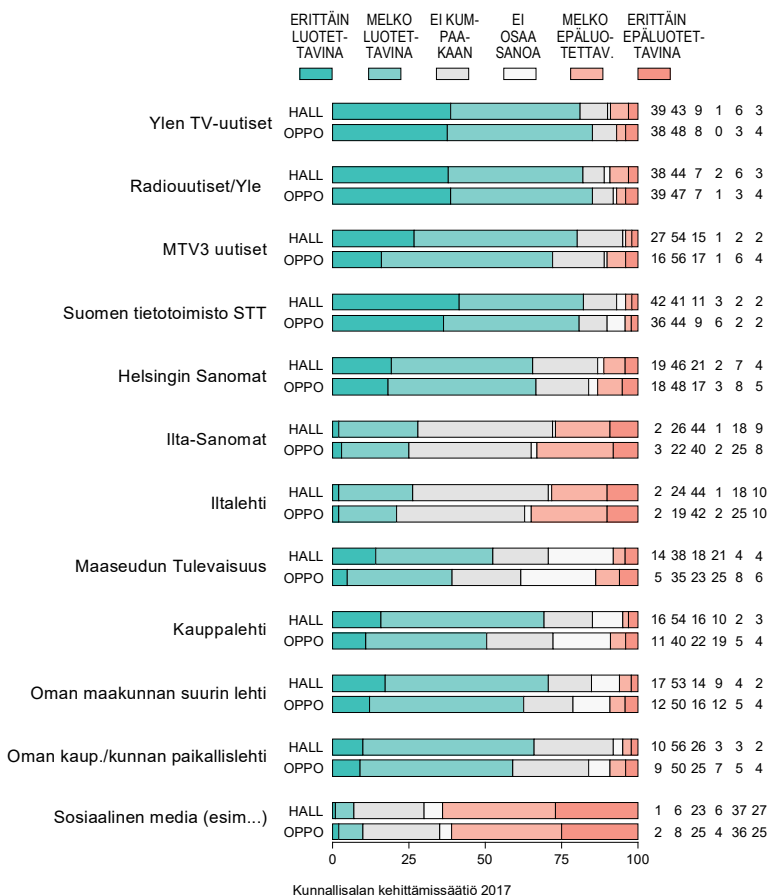
Kuvio 97. KUINKA LUOTETTAVINA PITÄÄ ERI TIEDOTUSVÄLINEIDEN UUTISOINTIA: ARVIOT VUOSINA 2013 JA 2017 (%).

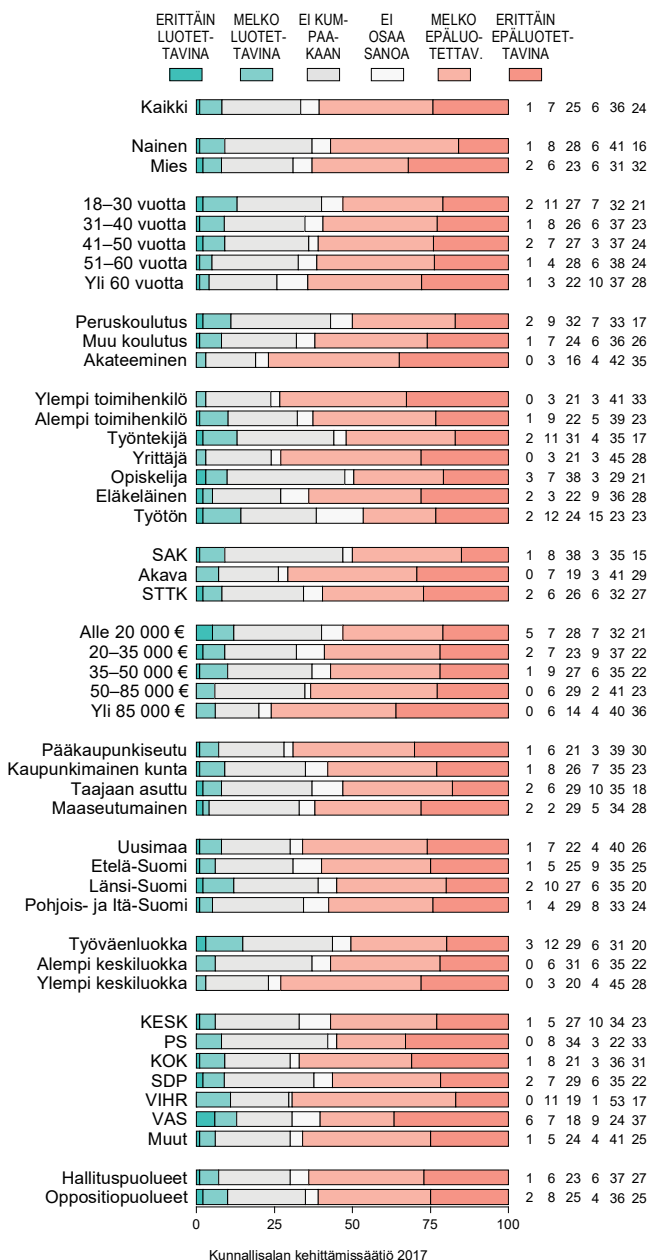
Kuvio 98. KUINKA LUOTETTAVINA PITÄÄ ERI TIEDOTUSVÄLINEIDEN UUTISOINTEJA: NAISET vs. MIEHET (%).

Kuvio 99. KUINKA LUOTETTAVINA PITÄÄ ERI TIEDOTUSVÄLINEIDEN UUTISOINTEJA: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

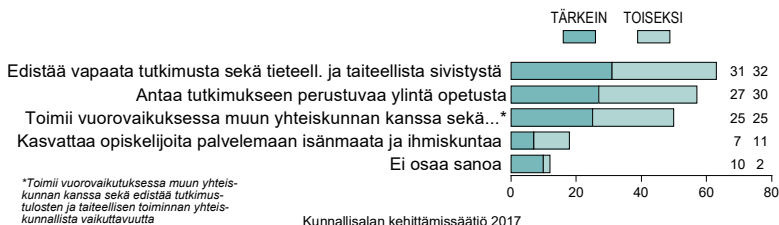

Kuvio 100. KUINKA LUOTETTAVINA PITÄÄ TIEDOTUSVÄLINEIDEN UUTISOINTEJA: SOSIAALINEN MEDIA (%)

Suhtautuminen yliopistojen uudistamiseen

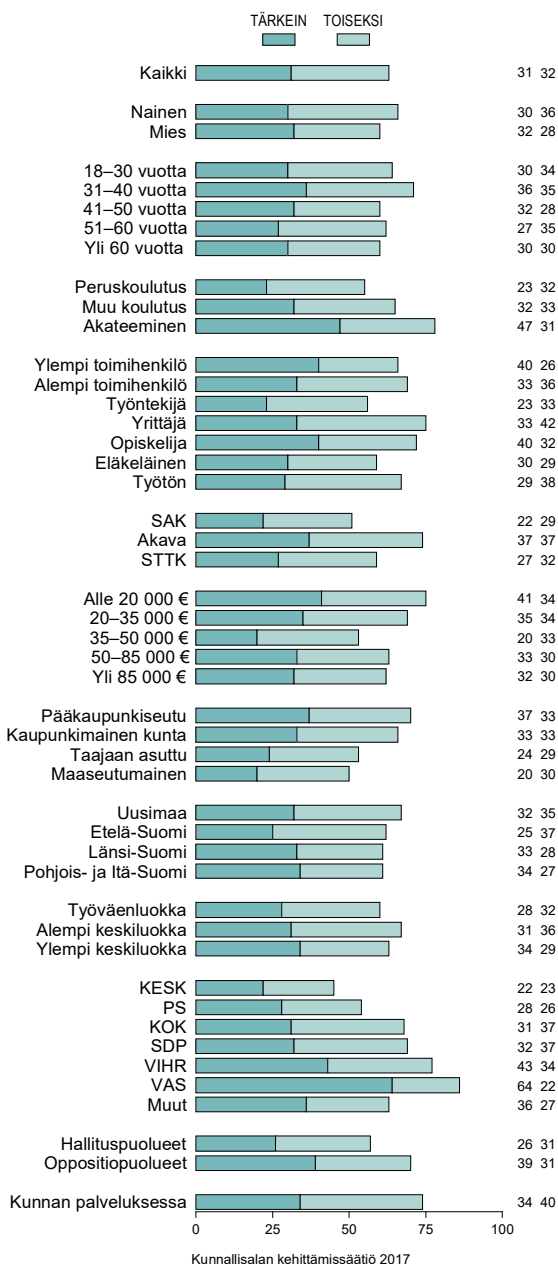
Kuvio 101. MIKÄ SEURAAVISTA YLIOPISTOLAISIA MÄÄRITELLYISTÄ TEHTÄVISTÄ ON TÄRKEIN JA MIKÄ TOISEKSI TÄRKEIN (%).

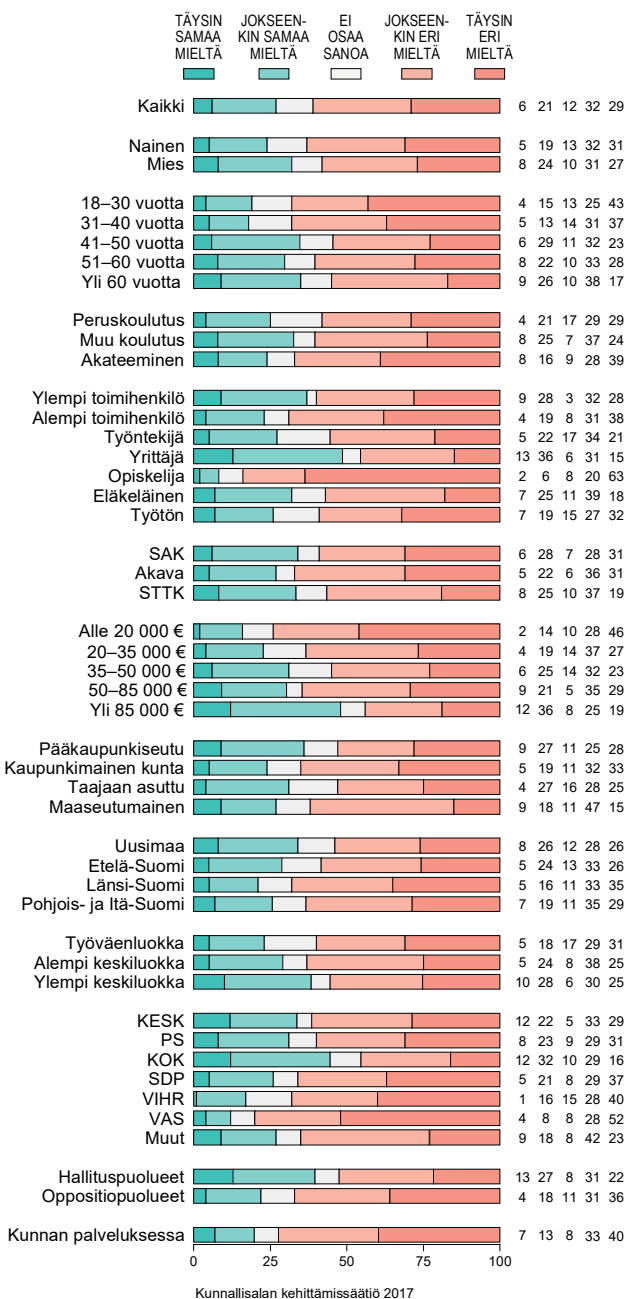
Kuvio 102. SUHTAUTUMINEN YLIOPISTOJA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

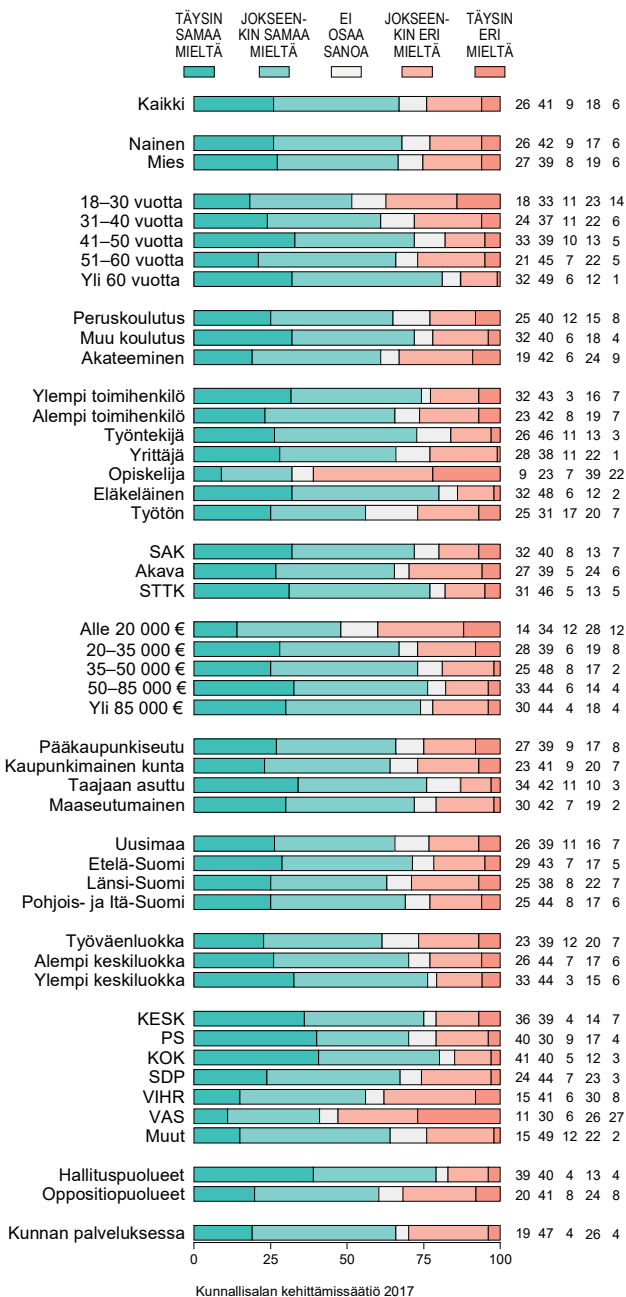
Kuvio 103. YLIOPISTOLAISIA MÄÄRITELTYJEN TEHTÄVIEN TÄRKEYS: EDISTÄÄ VAPAATA TUTKIMUSTA SEKÄ TIETEELLISTÄ JA TAITEELLISTA SIVISTYSTÄ (%).

Kuvio 104. "Yliopistoille ja korkeakouluille olisi sallittava lukukausimaksujen periminen suomalaisilta opiskelijoilta" (%).

Kuvio 105. "Yliopisto-opiskelijoiden opintotuet tulisi sitoa nykyistä tiukemmin opintojen etenemiseen" (%).

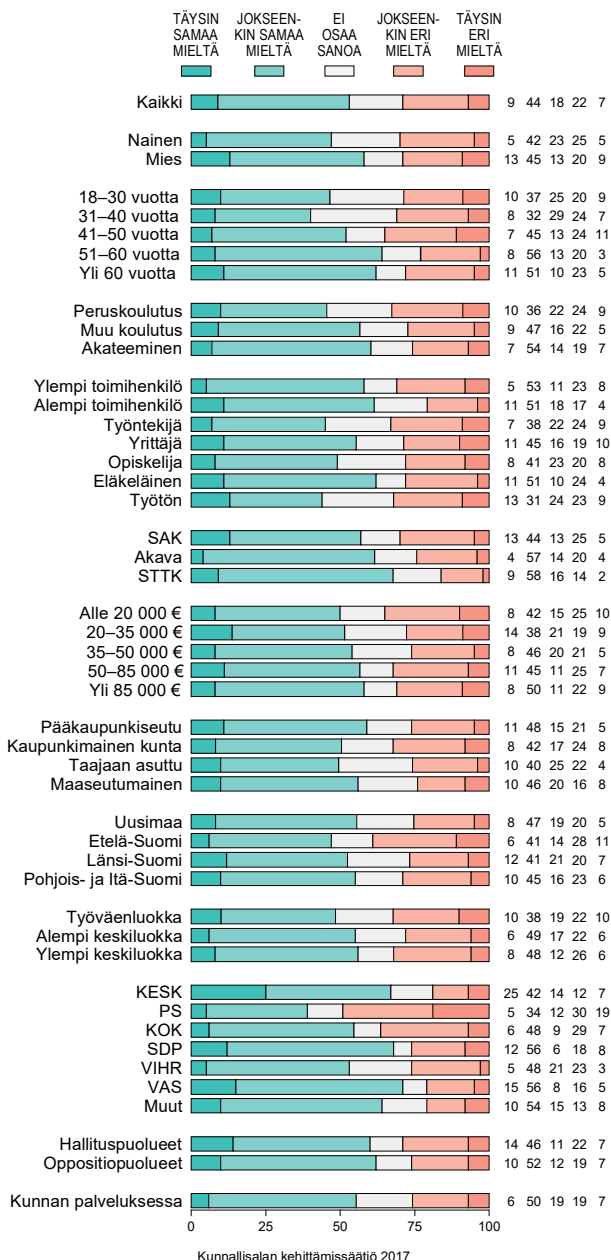

Perustuslakia ja sen soveltamista koskevat asenteet

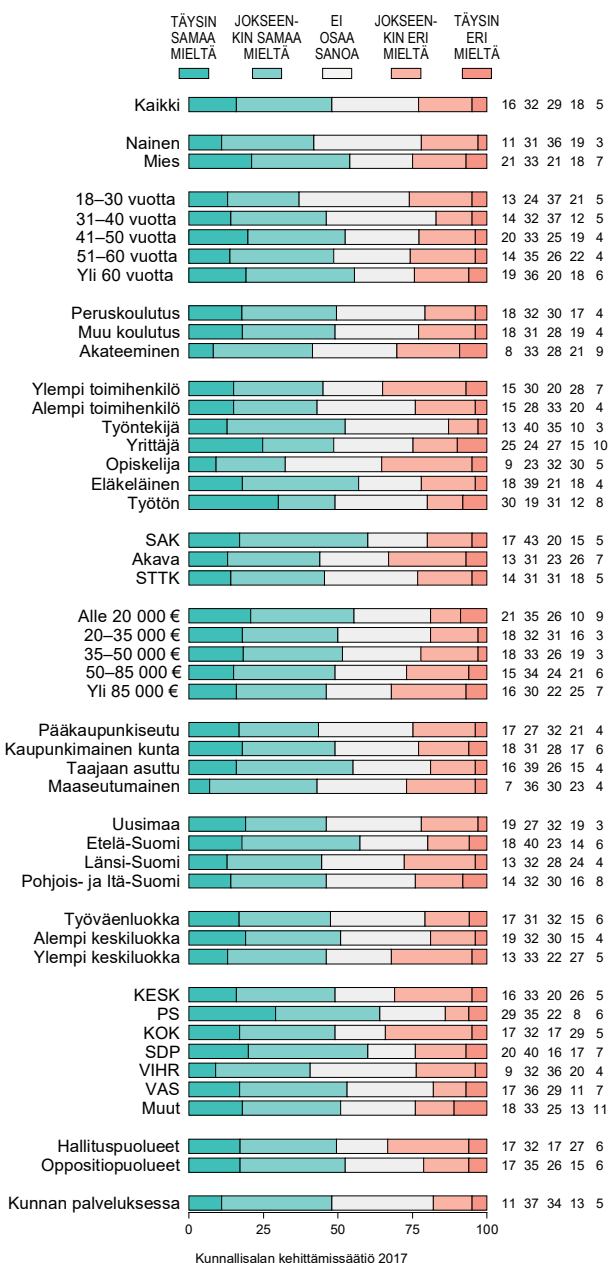
Kuvio 106. SUHTAUTUMINEN PERUSTUSLAKIA JA SEN SOVELTAMISTA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

Kuvio 107. "Nykyinen järjestelmä, jossa kansanedustajista koostuva perustuslakivaliokunta valvoo perustuslain toteutumista, on hyvä ja toimiva sellaisenaan" (%).

Kuvio 108. "Suomeen tarvittaisiin perustuslakuuomioistuin valvomaan perustuslain toteutumista" (%).

Polemia-sarjassa ovat ilmestyneet

- 1 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1992
- 2 Erkki Mennola
IDEA KUNNASTA (1992)
- 3 Terho Pursiainen
KRIISIAJAN ETIIKKA (1993)
- 4 Työryhmä Kyösti Urponen (pj.), Raija Julkunen, Olli Kangas,
Jorma Sipilä, Asko Suikkanen ja Petri Kinnunen (siht.)
KASVUSTA VASTUUSEEN
– sosiaalipolitiikan tulevaisuus (1993)
- 5 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1993
- 6 Pekka Ojala–Aulis Pöyhönen
LÄHEISYYSPERIAATE – hallinnon uusjako (1994)
- 7 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1994
- 8 Jorma Hämäläinen–Veikko Teikari
HENKILÖSTÖPOLITIIKKA PAKKORATKAISUJEN EDESSÄ
(1995)
- 9 Terho Pursiainen
NOUSUKAUDEN ETIIKKA (1995)
- 10 Eero Ojanen
EIPÄJOKI
Fiktiivinen reportaasimatka mihin tahansa suomalaiseen
kuntaan (1995)
- 11 Heikki Koski
KANSALAINEN, KUNTA JA KANSALAISYHTEISKUNTA
(1995)
- 12 Seppo Niemelä
MUUTOSKIRJA
Rohkaisuksi murroksen maailmaan (1995)
- 13 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1995
- 14 Lauri Hautamäki
MAASEUTU ELÄÄ (1995)

- 15 Juha Kuisma–Heikki Haavisto
KAUPUNKI JA MAASEUTU
– avoliitto vai susipari (1995)
- 16 Olli Pusa
ELÄKEPOMMIN VARJOSSA (1996)
- 17 Satu Apo–Jari Ehrnrooth
MILLAISIA OLEMME?
Puheenvuoroja suomalaisista mentaliteeteista (1996)
- 18 Eira Korpinen
OPETTAJUUTTA ETSIMÄSSÄ (1996)
- 19 Erkki Pystynen
LIITTOKUNTA (1996)
- 20 Martti Sinisalmi
TYÖLLISTÄMISTÄ VAI PALVELUA? (1996)
- 21 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1996
- 22 Olli Mäenpää
KUNTIEN ITSEHALLINTO EU-SUOMESSA (1997)
- 23 Tuula-Liina Varis
KRISTALLIYÖ JOENSUUN KAUPUNGINTALON TORNISSA
(1997)
- 24 Terho Pursiainen
KUNNALLISTEN KÄYTÄNTÖJEN ETIIKKA
Yhteisöopin alkeet (1997)
- 25 Siv Sandberg–Krister Ståhlberg
KUNTALAISTEN KUNTA JA VALTIO (1997)
- 26 Pertti Hemánus
KUNNALLINEN TIEDOTTAMINEN JA JASKA JOKUNEN
Tutkittua tietoa ja tutkimattomia tulkintoja (1997)
- 27 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1997
- 28 Esko Antola
UUSI EU? (1998)
- 29 Eero Ojanen
YHTEISKUNNAN ITSEPUOLUSTUS (1998)
- 30 Pertti Kettunen
ELINKEINOPOLITIIKAN TAITO (1998)

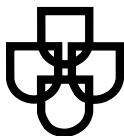
- 31 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1998
- 32 Torsti Kivistö
JOUTILAISUUSYHTEISKUNTA (1998)
- 33 Erkki Mennola
IDEA MAAKUNNASTA (1999)
- 34 Jorma Hämäläinen
MINÄ KUNNANJOHTAJA (1999)
- 35 SINÄ KUNNANJOHTAJA (1999)
- 36 Juha Talvitie
KUNTA VAI MAAKUNTA?
Globalisaatio ja regionalismi (2000)
- 37 Juha Sihvola
YKSILÖNÄ YHTEISÖSSÄ
Näkökulmia paikallisuuteen, globalisaatioon ja hyvään elämään
(2000)
- 38 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2000
- 39 Seppo Niemelä
TULISIELU
Verkostoajan aluekehittäjä (2000)
- 40 Kauko Heuru
ITSEHALLINNON AIKA (2001)
- 41 Heikki Eskelinen
ALUEPOLITIIKKA RAUTAHÄKISSÄ (2001)
- 42 Matti Wiberg
PALUU POLITIIKKAAN (2001)
- 43 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2001
- 44 Ilkka Virtanen
YLIOPISTOJEN KOLMAS TEHTÄVÄ (2002)
- 45 Arvo Myllymäki
KUNTIEN KUJANJUOKSU (2002)
- 46 Risto Eräsaari
KUINKA TURVATON ON RIITTÄVÄN TURVALLINEN?
(2002)

- 47 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2002
- 48 Pentti Arajärvi
PAREMMINVOINTIYHTEISKUNTA (2003)
- 49 Eero Uusitalo
MAASEUTU KANSAN VAI HALLINNON KÄSISSÄ? (2003)
- 50 Esko Juntunen
KUNNAN ELINKAARIHYPPY
– strateginen kehittäminen ja yhteistyö (2003)
- 51 Pekka Sauri
SUOMEN DEMOKRATISOIMINEN (2003)
- 52 Esko Aho
SATTUMA SUOSII VALMISTAUTUNUTTA (2003)
- 53 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2003
- 54 Seppo Rainisto
KUNNASTA BRÄNDI? (2004)
- 55 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2004
- 56 Markku Lehto
TAKAISIN TULEVAISUUTEEN
– valtion ja kuntien yhteinen taival (2005)
- 57 Tarmo Pukkila
IKÄVALLANKUMOUS (2005)
- 58 Matti Wiberg
VALTA KUNNASSA (2005)
- 59 Soili Keskinen
ALAISTAITO Luottamus, sitoutuminen ja sopimus (2005)
- 60 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2005
- 61 Samuli Skurnik
OSUUSTOIMINNASTA OPPIA?
Kuntapalvelut uudessa talousmallissa (2006)
- 62 Markku Lehto
PELASTUSRENKAAN PAIKKAUS (2006)

- 63 Pasi Holm
VEROKIRJA (2006)
- 64 Matti Virén
KANSALAISEN KUNTAUUDISTUS (2006)
- 65 Markku Lehto
OI OMA KUNTANI (2006)
- 66 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2006
- 67 Peter Ekholm
POLEMIA – AJATUSPAJAKO? (2007)
- 68 Aatos Hallipelto
PARAS TUOTTAKOON!
Hyvinvointipalvelujen tulevat markkinat (2008)
- 69 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2008
- 70 KUNNON VALTUUTETUT?
Ilmapuntari 2008, osa 2
- 71 Sami Borg
HILJAA HYVÄ TULEE
Puheenvuoro äänestysprosentista ja vaaliaktiivisuudesta (2008)
- 72 Matti Wiberg
HALLITSEKO HALLITUS? (2009)
- 73 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2009
- 74 Jussi-Pekka Alanen
HELSINKI
Kansakunnan pääkaupunki – ihmisten metropoli (2009)
- 75 Laura Berg–Mari K. Niemi
KENEN KUNTAVAALIT? (2009)
- 76 Esa Halme–Lauri Kuukasjärvi
UUSI KUNTA VAI KUNTALIITOS –
KUNTALAISEN ITSEHALLINTO (2010)
- 77 Esko Kalevi Juntunen
SULJETUSTA AVOIMEEN –
TALouden GLOBAALIMYRSKY (2010)

- 78 Anne Luomala – Tuomo Puumala
BUDJETTI –
JULKINEN SALAISUUS VAI SALAINEN JULKISUUS? (2010)
- 79 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2010–2011 (2011)
- 80 Terho Pursiainen
MIELEKÄS ELÄMÄ, MIELEKÄS YHTEISKUNTA (2011)
- 81 Antti Mykkänen (toim.)
KUNTAKIRJA – UUDISTUSAJATUKSIA (2011)
- 82 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2011–2012 (2012)
- 83 Antti Mykkänen (toim.)
KUNTAYHTYMÄ PELASTAA? (2012)
- 84 Ari Mölsä (toim.)
KUNTARAKENNEKIRJA (2012)
- 85 Timo Reina
KAHDEN TULEN VÄLISSÄ –
ALUEHALLINNON TILA JA TULEVAISUUS? (2012)
- 86 Tarja Cronberg
ESTEJUOKSU LUOVAAN SUOMEEN (2012)
- 87 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2012 (2013)
- 88 Marja-Liisa Manka, Laura Bordi ja Kirsi Heikkilä-Tammi
PERUSASIOISTA PIENIIN IHMEISIIN –
KUNTAJOHTAMISEN KUVA (2013)
- 89 Kari Välimäki
KAKKUA JAETTAVAKSI (2013)
- 90 Wille Rydman
UNELMASTA PAINAJAISEKSI?
– Kuinka hyvinvointivaltio syö itse itsensä (2013)
- 91 Yrjö Hakanen
MARKKINOIDEN VAI IHMISEN HYVÄKSI?
– Kommunistin puheenvuoro (2013)
- 92 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2013 (2014)
- 93 Heljä Misukka
KOULUTUKSEN SUURVALTA TIENHAARASSA (2014)

- 94 Markku Lehto
MARKKINAT, SOSIAALITURVA JA YKSILÖN VOIMA (2014)
- 95 Mikael Jungner
SATTUMA, TAHTO JA KOHTALO (2014)
- 96 Juha Kuisma ja Matti Mäkelä
KYLIEN TULEVAISUUS (2015)
- 97 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2014 (2015)
- 98 Pekka Sauri
JULKISHALLINTO JA SOSIAALINEN MEDIA (2015)
- 99 Eero Ojanen
HYVÄ PÄÄTÖS?
Filosofisia näkökulmia päätöksentekoon (2015)
- 100 Kauko Sipponen
SE SUURI KUNTAUUDISTUS (2016)
- 101 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2015 (2016)
- 102 Päivi Lipponen ja Antton Rönnholm
PULPETISTA TABLETTIIN
– suomalainen koulu edelläkävijäksi maailman muutoksessa
(2016)
- 103 Antti Mykkänen (toim.)
MAAKUNTAITSEHALLINTO (2016)
- 104 Heikki Saxén ja Salla Saxén
MITEN BIOETIIKKA VOI MUUTTA
SUOMALAISTA TERVEYDENHUOLTOA? (2016)
- 105 Raili Mäkitalo
SUOMESTA IKÄIHMISTEN MALLIMAA (2016)
- 106 Karina Jutila
PILAAKO ELIITTI SUOMEN? (2016)
- 107 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2016 (2017)
- 108 Pekka Sauri
KUNNAT JÄLKEEN SOTEN (2017)
- 109 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2017 (2018)

KAKS – Kunnallisan kehittämissäätiö rahoittaa kuntia palvelevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Tavoitteena on tukea ja parantaa kuntien ja niiden organisaatioiden toimintamahdollisuuksia.

Rahoitamme hankkeita ja tutkimuksia, joiden arvioimme olevan kuntien tulevaisuuden kannalta keskeisimpiä. Tuloksien tulee olla sovellettavissa käytäntöön. Rahoitettavilta hankkeilta edellytetään ennakkoluulotonta ja uutta uraa luovaa otetta.

Säätiöllä on *Polemiikki*-niminen asiakaslehti ja kaksi julkaisusarjaa:

Polemia-sarja, jossa käsitellään kunnille tärkeitä strategisia kysymyksiä ajattelua herättävällä tavalla.

Tutkimusjulkaisut-sarja, jossa julkaistaan osa säätiön rahoittamista tutkimuksista. Pääosa säätiön rahoittamista tutkimuksista julkaistaan tekijätahon omissa julkaisusarjoissa.

Toimintamme ja julkaisumme esitellään tarkasti kotisivuillamme www.kaks.fi.

Vuonna 1990 perustettu itsenäinen säätiö rahoittaa toimintansa sijoitustuotoilla.

Osoite Fredrikinkatu 61 A
00100 Helsinki

Asiamies Antti Mykkänen, antti.mykkanen@kaks.fi,
p. 0400 570 087

Tutkimusasiamies Veli Pelkonen, veli.pelkonen@kaks.fi,
p. 0400 815 527

Taloudenhoitaja Anja Kirves, anja.kirves@kaks.fi,
p. 0400 722 682

Tutustu kotisivuihimme (www.kaks.fi)!

Kansalaismielipide ja kunnat

Mikä on suomalaisten suhde kuntien tuleviin tehtäviin: suomalaisiin päättäjiin ja vaikuttajiin politiikassa, hallinnossa, taloudessa, mediassa, kirkossa ja järjestöissä? Mihin suuntaan Suomen poliittista järjestelmää ja valtasuhteita pitäisi kehittää, entä yliopistoja? Kuinka hallitus on onnistunut politiikassaan? Entä oppositio?

Kunnallissalan kehittämissäätiön järjestyksessä 26. kyselytutkimukseen perustuva raportti Kansalaismielipide ja kunnat – Ilmapuntari 2017 kiteyttää kansalaisten näkemyksiä tulevista haasteista. Tutkimuksen on säätiön toimeksiannosta tehnyt Kantar TNS Oy.

Otavan Kirjapaino Oy

9 789523 490055

ISBN 978-952-349-005-5 (nid)
ISBN 978-952-349-006-2 (pdf)
ISSN 1235-6964